

TAŽENÍ PROTI SMRTI

čili

PÁN, KTERÝ NEMOHL SE STÁRNOUT

Komedie o třech aktech

OSOBY

MUDR PETR VĚŽNÍK, venkovský lékař
JIŘÍ STRAKOŠ, úředník bankovní
MILOŠ BINKA, úředník pojišťovny Čechie
MUDR ALBERT OBERGEIST, asistent klinický
MUC HUMPRECHT HOUŽVIČKA
PROF. MUDR QUIDO VALNOHA
ČERNÝ PÁN
PANÍ EVŽENIE STRAKOŠOVÁ, žena Jiřího
SLEČNA HEDVA PISTORIUSOVÁ
PANÍ MARIE PLÍSKALOVÁ
SLEČNA JIŘINA FOREJTOVÁ
BARBORA KOVÁČKOVÁ
SLUŽKA
PIANISTA

*Dějství se za našich dnů; v I. a II. aktě v Praze,
v III. aktě na venkově.*

*Mezi I. a II. aktem půl čtvrtého měsíce,
mezi II. a III. půl sedmého měsíce.*

Jednání první

Prostředně rozsáhlý pánský pokoj Jiřího Strakoše, zařízený, jak bývají již takové místnosti u prostředních úředníků, málo účelné a zato tím honosnější; ale u Strakoše přistupuje k tomu ještě vkus poněkud divadelní. Nábytek není nejlepší, ale různé bibeloty, vázy, vějíře jako by do tebe štouchaly loktem: Pozor, jsme zde u umělce. V jednom rohu kuřácký stůlek, před ním dva kožené fauteuile. Několik židlí sneseno sem zřejmě z vedlejšího pokoje, aby nepřekážely příštím tanečnickům, kteří jsou očekáváni. Z ustrojení pokoje patrně, že bude sloužiti za bufet k thé dansant. Je zde čajový stůlek, na něm samovar, šálky, cukřenka. Na stěně malá zasklená knihovna.

Během prvních scén vejde do pokoje několikrát služka v bílé zástěrce a v bílém čepečku, tu přinášeje cukr do cukřenky, tu krabičku cigaret, a jindy, aby rozdmýchala uhlí v samovaru.

Napravo dvěře otevřeny do jiného pokoje, v němž se bude tančiti ke klavíru.

JIŘÍ STRAKOŠ (*tvář okresního krasavečka; sám; sedí v křesle u kuřáckého stolu s nohama nataženýma a čte v knize; pak ji odloží a živne*): Jak nudno. (*Pohlédne na hodinky.*) Už by tu mohli být!

SLUŽKA (*hlásí*): Pan Binka!

STRAKOŠ: Že prosím! (*Jde mu v ústrety.*)

BINKA (*úzká, zabrejličkovaná hlava prozrazuje cosi jankovitého, posedlého jedinou myšlenkou*): Dobrý večer, Jiří. Jsem jako obyčejně první. Tomu se říká přesnost. Tomu se říká matematické uvědomění.

STRAKOŠ: Přesnost, toť zdvořilost králů. Ale o tom se v Praze posud nikomu ani nesnilo. Těžko snáším čekání. V tom jsem jako Ludvík XIV. J'ai failli attendre.

BINKA: Já se také zlobím na český národ, že si neuvědomil dost

matematického ducha doby. Zmeškat minutu, to je dnes ztratit jmění. Uvědomovat si víc a víc čas, dovést s ním počítat do jemností větších a větších, v tom máš celou moderní civilizaci. A my za ní tak žalostně kulháme. Dej si s někým v Praze dostaveníčko na pátou, a buď jist, že o půl šesté nebude ještě na místě. Jsme stále poloviční baráčníci.

STRAKOŠ: Řekni raději celí. Proto není Praha velkoměsto a nebude ani velkoměsto, i když bude veliké město. Teď nejsme posud mnohem víc než veliká ves. (*Nabízí cigaretu.*) Vezmi si na příklad tu naši literaturu. Provinciální, říkám ti. Trostlos a heillos provinciální. Všecko jako z Hovězí Lhoty: těžkopádné, bez jiskry, bez espritu. Samý dřevák a samá koženka. Schází nám, brachu, světový vzduch! Taková Paříž! Tam se ta duchaplnost zrovna pije se vzduchem. Jdeš ulicí a básnické motivy ti padají přímo na hlavu. Vidiš takovou midinetku a máš před sebou báseň. Ta lehkost a gracie, ten vkus a švih; ta chůze, ta nožka, to lýtko... A to je ještě jen holčice z ulice. Což teprve dáma! Kdežto tady? Ženy jako dragouni, špalvy, z každé bys mohl maso štípat, nebo dáváš-li tomu přednost, na každé bys mohl maso štípat. Dámy... dámy jsem neviděl v Praze snad již měsíc. Vesměs domovnice a pradleny převlečené za paničky.

BINKA: Ale ty jsi strašný satirik, člověče, kdo by to v tobě hledal? A jaký rafinovaný požitkář!

STRAKOŠ (*afektovaně*): Budiž. Jsem, chceš-li tomu, difilní. Těžko mne uspokojit. Kdo se miluje s Musami, jakpak má nalézt zálibu v nějaké té Anči, Bárči nebo Tonči?... Víš, jak to říkal Shelley?

BINKA: Tuchy nemám.

STRAKOŠ: Milovali jsme v některém svém predešlém životě Antigonu, a proto nenalzáme nyní uspokojení v žádném svazku se ženou pozemskou. Jsem básník a umělec, a ten má právo na krásu, volnost, opojení, překypění života. Potřebuji toho všeho nevyhnutelně ke své tvorbě. A zatím: jsem nucen k střízlivosti, k spořivosti, k šosáckému živoření. Proč jsem se při svém vtělení zmylil v zemi? Proč jsem si nevybral některý bohatý stát, Francii, Anglii, Německo, kde bych nebyl tísněn a dušen poměry? Já, člověk světového formátu, a vrodím já se do země,

kteřá má na sobě stigma okresního obmezenství ve všem všudy.
BINKA: To je ovšem chyba těžko napravitelná. Kdybys byl alespoň počkal, až vychovám Čechy k matematickému uvědomění, k obchodní přesnosti...

STRAKOŠ: K tomu jich nevychováš nikdy, milý brachu.

BINKA: Proč?

STRAKOŠ: Protože nemáme moře. Proto nebudeme nikdy světový národ. Moře zesateronásobňuje počet národa, vychovává jej k odvaze, síle, sebevědomí. Vezmi si Holandsko, vezmi si Dánsko. Není jich mnoho, ale mají moře. Moře, to znamená loďstvo, kolonie, světový obchod, výměnu statků, rychlou cirkulaci hodnot, odvahu... pohrdání všedností, lásku k nebezpečí, kult heroismu. Kdežto vnitrozemí? Zdrobňuje a zmalicherňuje, vede k zápecnictví. Čechy, středoevropská loužička; nic víc. A přitom se to nadýmá jako oceán! K smíchu. (*Zdvihne knihu, již odložil.*) Jako tohleto. Kritika to vynese do nebes, čteš o tom samý kamerádký superlativ. Ale vynes to z české zatuchlé sednice do tahu vzduchu světového. Co z toho zbude? Snad míň než z pampelišky na podzim! A vůbec — já bych byl proto, je-li spisovateli padesát, (*naznačí rukou stínání*) odpravit ho.

BINKA: Nu, o to se nestarej. To udělá za tebe již kritika.

STRAKOŠ: Ale ne tak; bez metafory, doslova! Vzit browning, přiložit mu ho ve spaní těsně k lebce a buch a bác. Měl by to odbyto a bez bolesti. A jde-li o spisovatelku, zabít ji již ve čtyřiceti. A ne, dřív! V třiceti. Bez milosrdenství. V tu dobu přestává již myslit, — pokud vůbec kdy myslila. Tím orgánem, kterým vůbec žena myslí...

BINKA: A to je?

STRAKOŠ: Uterus! Můžeš se o tom víc dočíst v Strindbergovi a Weiningerovi.

BINKA: Tak se mi zdá, jako by ses, hochu, nudil. Z nudy vznikají takové černé myšlenky. A přece jsi teprve rok ženat. A ženu máš, že by ti ji mohl závidět padíšah všech věřících. (*Mhouří mlsně oči.*) Chodí jako po obláčcích. Tak divně krásná je, až ti to hrdlo stáhne. Těličko jako proutek (*zmlkne rázem, jako by se lekl, že se prozradil*).

STRAKOŠ (*s cynickým úsměvem*): I to omrzí časem. A vůbec,

manželství je nesnesitelná instituce, alespoň pro mne. Nemám pro to prostě orgánů; nejsem na to duševně zařizen. Žena chce od tebe stálou pozornost, mazlení, něhu, šišlání. Tu celuj ručičky, tu chval nožičky. A samé tintili činčili vantili. Kdežto já (*vypne hrud, nasupí obočí*) jsem duch militární. Ano, mužný militární duch, zápasník, duchovní boxer. Mužnost sama. Tvrdý diamant, ne měkké uhlí. A dusím se v tom celém znervosnělém, přetopeném, skleníkovém ovzduší českém. Člověče, kdybys jen tužil tu lávu zde (*bije se do hrudi*) uvnitř. Vyl bych bolesti, pomyslím-li na všecko, co zde leží, aniž bude kdy vyneseno na světlo. A to vědomí, že je to vlastní žena, která tě ubíjí...

BINKA: Ale to není pravda; to nemůže...

STRAKOŠ (*přeruší ho*): Nenamítej nic! Víím, co chceš říci. Ale ať promluvíš tak nebo onak, stále bude to filistr, šosák, matematik pojišťovny, statistická tabulka. Šetř mne, šetř našeho přátelství! Mám již zcela málo ilusí. A o tobě si myslím, že nejsi snad přece úplné zvíře.

BINKA: Chci také doufat, že ne. Smím býti tak smělý a odvážiti se takové naděje?

STRAKOŠ: Nech nás tedy žítí nadějí, nás oba. Alespoň nějaký čas ještě. Než dosti zesílím, nebo lépe, než dosti otupím, abych snesl méně bolestně tu ránu. Zatím toho mám, přísahám ti, dosti od Evži.

BINKA: To nemyslíš vážně.

STRAKOŠ: Vážně. A ostatně: jsem mnoho vinen sám. Měl jsem se lépe znát a neměl jsem se ženit. Měl jsem vědět, že jsem z rodu Zelených Jindřichů, z rodu mužských citlivek. Každý dotyk skutečnosti, každé pouto a vědomí pouta je zabíjí. Mají žítí jen ve volném svazku, ve volné lásce...

BINKA (*pouli na něho očka*): Ty jsi tedy také pro volnou lásku?

STRAKOŠ: Ah, ovšem. Pomyslení na to, že má na mne žena právo, že mám k ní povinnosti, ochromuje mne přímo eroticky. Nemůžeme milovat, my mužské citlivky, na komando a nemůžeme milovati v zajetí. Jen na svobodě. Jen z čisté inspirace. Někdy den co den, někdy za rok jednou. Zákon, právní poměr, veřejnost, řek bych policejnost té věci — manželství před knězem, nebo ještě hůře, před starostou Velké Prahy — nás

prostě zabijí. To je nám jako ledová sprcha do teplé červnové noci. To ničí naši lásku, i kdybychom ji byli na počátku cítili.

BINKA: Ale, brachu, to byste měli žít na měsíci a ne na zemi. Nejste schopni býti podmětem pevných jednání! Jste nevypočitatelní lidé, kteří se nemohou právně zavazovat a nejsou snad vůbec přičetní. Vás bych ze svého matematického státu vůbec vyloučil, vypověděl. A já, duch horující pro matematickou exaktnost, půjčuji takovým lidem peníze...

STRAKOŠ: Ty říkáš svým několika všivým stovkám peníze?

BINKA: Ano, poněvadž jsem matematik a poněvadž vím, že se začíná od jednotek, desítek, set, nežli se dospěje k milionům a bilionům.

STRAKOŠ: Jak tě lituji! Z tebe nebude nikdy Ariel. Vždycky se budeš plazit při zemi.

SLUŽKA (*vběhne jaksi v rozpacích do pokoje a šeptá něco Strakošovi*).

STRAKOŠ (*pološeptem*): Ale nemám tolik; vyřídte milostpaní, že mne uvádí do rozpaků.

BINKA: Oč jde?

STRAKOŠ: Ale samé nepřijemnosti, lapálie, bagately, které nestojí za řeč nebo lépe neměly by státi za řeč, kdyby byl svět slušně organisován. Banální starosti s domácností. Člověk aby měl stále v ruce peněženku. Konečně: nač ti to tajit? Jsem umělec. Jsem z jiného těsta než vy ostatní a mám právo žádat, abych byl měřen jinou měrou. Chceš-li to již vědět, žena si posílá ke mně pro peníze na sandwiche. To máš moderní manželství à la Strindberg nebo à la Becque. Malý úředník jako já, nechce-li večeřet denně vuřty a chce-li si občas koupit i slušnou knihu nebo se podívat do divadla, nemůže vyjít. Objednáš si nějakého toho Suarèse nebo Chestertona...

BINKA: Nebo si zajdeš několikrát za měsíc do baru.

STRAKOŠ: Nu, což o to... I to se může stát. A na konci měsíce se s tím pak shledáš. Máš díru v kapse o týden dřív, než je ti to manželkou dovoleno. Nemohl bys mne založit?

BINKA (*zvážní. Rozšafně a důležitě vylahuje z náprsní kapsy tobolečku*): Konečně: proč ne? Vypomohu ti tedy ještě jednou. (*Podává mu papírovou bankovku*.)

STRAKOŠ: Díky. (*Odvrátí se od Binky a s neuvěřitelnou rychlostí*

složí Binkovu bankovku do své náprsní peněženky, z níž vylovi desetikorunu a podá ji služce.) Tu máte. Že se pěkně poroučím. SLUŽKA (*vezme peníz a odejde*).

BINKA: Ale víš, že je to v tomto měsíci již po třetí? Dovolíš, poznamenám si to. (*Vyláhne zápisníček, zapisuje*.) Jsem tvor šosácký a pořádkumilovný.

STRAKOŠ: Ale ovšem, zapiš si to i s datem a třebaš i hodinu k tomu připiš. Cifra, cifra, ano, to je jediný triumf vás filistrů proti nám, mužům ducha a obraznosti. Ano, tomu se říká skutečnost. Padá to na tebe jako centy, drtí tě to jako skála. Pak létej, Arieli, tvoř! Jsi v nejlepším a někdo klepe. Služka. (*Napodobí její kňouravý hlas*.) Milostpaní se nechá poroučet a že prý nemá dost na sandwiche. A ležíš hned na zemi s přeraženými křídly.

BINKA: Ale dovol, jak si má žena pomoci, když jí nedáš sdostatek peněz na domácnost?

STRAKOŠ: Jak si má pomoci? Jakkoli, jen ne tak, jak si pomáhá: tím, že mne obtěžuje. Tyhle věci mne prostě zabíjejí. Nejsem stvořen proto, abych vydělával na domácnost. Nejsem kuň tahoun. Jsem ušlechtilá krev, která nedává nijakého přímého užítku. Já, básník, který nosí zde (*udeří se do hrudi*) nesmrtelná veledíla, mám snad doma ještě pracovat na nějaké soukromé práci vydělečné? I to se bude snad ode mne žádat?

BINKA: Uskrovni se tedy ve svých potřebách. Jinak to nejde.

STRAKOŠ: Uskrovňuj se! Odříkej se! Přemáhej se! A kdy budu žít? Plně žít? Pít život plnými doušky jako víno na bakchanále? Žít životní přebytek a překypění? Čas prchá, já stárnu; ještě několik let a bude ze mne zkyslý, mrzutý úřednický soumar, směšná žánrová figurka pro Herrmanna...

SLUŽKA (*pološeptem k Strakošovi*): Milostpaní vzkazuje, že je to málo, že potřebuje ještě alespoň deset korun...

STRAKOŠ (*nevrlé*): Dal jsem, co jsem měl. Ale není-li zbytků... (*Binkovi*.) Buď tak laskav, stupňuj ještě své věřitelské a opakuj svou půjčku u mne.

BINKA: Ale dovol, vždyť jsem ti před chvílí půjčil padesát korun. (*Služce*.) Kolik vám dal?

SLUŽKA: Deset korun.

STRAKOŠ: Ale mlčte! (*Dorozumivavě.*) Mýlíte se, jistě se mýlíte. Nepodívala jste se pořádně na ten papír. Byla to zcela určitě dvacetikoruna. (*Binkovi.*) Ostatně jest snad básník proto na světě, aby vám vedl dvojité účetnictví z každého všivého halíře, který mu půjčíte, ... vy špinaví buržuji? (*Odplivne.*) Hanba vám!

BINKA (*služce*): Kolik potřebujete?

SLUŽKA: Ještě deset korun.

BINKA: Zde jsou. Ale před milostpaní ani slova o tom, kdo vám je půjčil. Ani slova! Rozumíte?

SLUŽKA (*kývne hlavou a zmizí*).

STRAKOŠ: Nu, také dobře. Je to vlastně urážka, ale umělec musí si umět stvořit divadlo ze všeho, i z vlastního ponížení. Tím dokazuje, že ho nemůžete urazit, že je nad vámi, nad životem, nad vším.

BINKA: Dovol, proč jsi mi neřekl přímo, že potřebuješ také sám pro sebe?

STRAKOŠ: Protože se mi hnuší ta špina konfesí. Antický člověk jí vůbec neznal; proto byl tak velký a silný. Ale chceš-li to již mocí mermo vědět, tedy: potřebuji té padesátikoruny, abych mohl zítra ráno poslat Hedvě kytici. Stačí ti to?

BINKA: Jaké Hedvě? Kdo je ta Hedva?

STRAKOŠ: Festina lente! Za chvíli se jí budeš mocí obdivovat in natura. A je, příteli, opravdu čemu se diviti. Slíbila mi určitě, že dnes večer přijde. Již před měsícem jsem ji seznámil se ženou...

BINKA: Se ženou?

STRAKOŠ: Ano, se ženou. To je, brachu, vyšší matematika, to jsou hotové diferenciály a integrály. Nejdřív z ní musíš udělat přítelkyni své ženy, než z ní můžeš udělat svou milenkou. Tím uspiš podezřívavost obou; pak se teprve může zatáhnout léc s nadějí ve zdar. Taková je ta strategika, můj milý!

BINKA (*udeří se do čela*): Teď vidím teprve, jaký jsem při vši své matematice tulpas a jakýs ty mistr.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*vběhne rozradovaná do pokoje, a tleskajíc do dlaní, vrhá se k Strakošovi*): Považ, Jiří, mou radost. Tedy přece přijde! Teď přišel vzkaz od něho; za malou čtvrthodinku je tu. Celá má mladost se mně v něm vrací. Je mně, jako by

mně bylo znova čtrnáct. (*Zpozoruje teprve nyní Binku.*) Dobrý den, pane Binko.

BINKA (*libá jí ruce*): Okouzlen vaším vzezřením, milostivá. Kvetete do dívčích let.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Do babích, řekněte. Brzy budu šedivá. Jiří mně dělá starosti. Neshledáváte, že je nějak přepadlý? Psává hluboko do noci. (*Klade mu ruku na čelo.*)

STRAKOŠ (*snímá ji chladně*): A častěji do noci ještě flámuje.

BINKA: Naprosto ne. Zbytečně se rozčilujete. To je zvláštní, že nejlaskavější, nejpozornější ženy mívají muži, kteří jich nejméně zasluhují. Nás, kteří bychom si jich dovedli jinak vážít, takové štěstí nepotká.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ale teď bude všechno dobře. Jsem tak šťastna od té chvíle, kdy jsem získala jistoty v té věci. Rozhodl se můj doktor a usadí se v Praze, nedaleko nás, přes ulici skorem. Je to, jako by se mé štěstí vrátilo z toulek domů a řeklo: Dost jsem se natrmácelo po cizích, u tebe je přece nejlépe, zůstanu již s tebou. A sedlo si za stůl a chtělo večeri a pak nocleh. Pro mne je to jako počátek nového života. Musíte totiž vědět — ale vy to již alespoň zčásti víte —, čím mi byl doktor Věžník. A Jiřímu také.

STRAKOŠ: Nu, to jsou poněkud imaginární zásluhy, alespoň pokud jde o mne. Jsou lidé, kteří myslí, že tě po druhé zplodili, když jsi u nich náhodou nezemřel.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ale, Jiří, vždyť jsi sám říkal, že mu toho nikdy nezapomeneš, jak mne vychoval a jak tě přijal, když jsi se o mne ucházel; jak tě léčil a vyléčil, když jsi se tam u nás na horách rozstonal.

STRAKOŠ: Nu, v entusiasmu mládí člověk často přestřelí. Stáří bývá skoupější na chválu.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Kdybys věděl, jak ti to nesluší, hráti si na vystřízlivělého vysloužilce života.

BINKA: Moje řeč, milostpaní. Je to jeho koketerie. Až bude starší, uteče od ní první.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Nu, doktor Věžník ho již vyléčí. Ten má zvláštní smysl pro pravdu a ryzost: nesnáší nic falešného, nic padělaného. Svou ironií sešlehá ti všechno líčidlo s tváře, ale líc rozkvete ti pak teprve vlastní červení. Bože, jak krásně

mne vychovával. Na nejlepších, nejlaskavějších myslitelích a básnících světa. A k jaké harmonii duše i srdce, k jaké nebojácnosti před smrtí... i k té vyšší: před životem. A uvažte, že jsem nebyla jediný předmět jeho péče...

BINKA: Měla jste družky?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Alespoň kopu.

BINKA: Tolik?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ano. Byly jimi všechny dědiny a vsi v okruhu dvou mil. O každém utrpení v nich věděl, každé dovedl vyléčiti nebo mu aspoň ulehčiti. Lidé mu říkali ten dobrý čaroděj z Hůrek. Všecko, co měla krásného má dívčí léta, toho on byl strůjcem nebo dárcem. Byl jediný můj přítel, jediná má přítelkyně. A snad i má první láska... dříve než přišel Jiří.

STRAKOŠ: To je dost, že sis v tom nadšení na mne vůbec vzpomněla.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: A ještě pak trvalo dlouho, než jsem překonala všecko, co jsem k němu cítila. Všem mým smutkům, rozmarům, zoufalstvím, zmatkům... celému mému bezradnému, bezpomocnému mládí rozuměl... jako nejlepší přítelkyně. Ne, to nebyl pán devadesátiletý, to byla ve svých chvílích osmnáctiletá dívka: jemný, pozorný, všecko sledující, na čtvrt slova chápavý, tak plný svého tajemství a tak šetrný k cizímu. Nemáte tuchy, jak mladý dovede býti doktor Věžník!

BINKA: Kolik že je mu? Přeslech jsem to. Čtyřicet? Padesát?

STRAKOŠ: K smíchu. Hodně přes devadesát. Určitě to ostatně nikdo neví; udává sám své stáří po každé jinak. Ale tolik je jisto, že je velmi, velmi starý, i nejstarší lidé z jeho rodného kraje pamatují jej ve svých nejranějších vzpomínkách jako dospělého.

BINKA: Áááá. Již mi svítá. Vzpomínám si. Je pojištěn u naší pojišťovny. Je její nejstarší klient, hned od jejího založení. Říká se u nás o něm půl žertem, půl doopravdy, že brzy zruinuje náš ústav.

STRAKOŠ: Máš pravdu. Jeden z těch dědků, kteří nemohou umřít... kterým budou musit dát palici do hlavy. Věkoživec říká mi na horách. Sám o sobě tvrdí, že hlídá svět. Chlubí se, že je mladší než třicetiletí. Nu, je něco na tom. Vidíš-li ho tančit nebo bruslit nebo v sedle, neubráníš se dojmu: to je

opravdu třicátník. Tak je pružný, vášnivý, rytmem zachvácený.

BINKA: Neschází, než aby měl ještě erotické avantury?

STRAKOŠ: A to taky že má. Myslím, že znepokojuje všechna mladá děvčata a všechny mladé ženy v okolí. Myslím, že jeho proslulá dobročinnost má zde svůj kořen.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Jiří! To jde přes všechnu míru a slušnost. Jak ho můžeš tak hrubě pomlouvat? Mluvit tak brutálně o našem dobrodinci!

STRAKOŠ: Vidiš, to je ženská vděčnost. Ano, buď k ženě dvorný, vzbud v ní ilusi, že ji miluješ nebo že bys ji mohl milovati, a můžeš pak vraždit — ona tě bude hájit ještě na popravišti. Nač bych se tím tajil? Jsou mně odporní všichni dlouhoživci a tenhle zvlášť. Je nad pomyslení náročný a obtížný. A samolibec, jako všichni tak zvaní samorostlí filosofové, species lidstva mně zvláště odporná.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Dost! Řekneš-li ještě slovo proti doktoru Věžníkovi, okamžitě odejdu.

BINKA: Nehněvejte se na něho, milostpaní! Tou svou vášnivostí dokazuje jen, že na něho posud žárí. Cítí, že je mu posud nebezpečný. Není si možno myslet větší poklony pro doktora Věžníka nad tuto zde. Budí on, devadesátník, žárlivost šesta-dvacetiletého...

STRAKOŠ: Vykládejte si to, jak chcete, já neustanu tvrdit, že je neslušné žít nad normál. Slušný člověk pozná se po tom, že se odtud klidí včas. To je právě životní umění, nalézt chvíli, kdy máš vzít klobouk s hřebíku a poroučet se. „Cize zní ještě učení: umírej v pravý čas!“

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Tys zlý, záštiplný člověk, Jiří. Tryská v něm mocnější pramen života než v jiných a toho mu závidíš. Proč by umíral, když ničeho života nedusí, naopak všem kolem sebe pomáhá?! Jeho smrt nepřinesla by nikomu prospěchu, jeho život přináší jej však stále řadě lidí!

STRAKOŠ: Je veliká otázka, je-li to pravda. Já soudím, že svou existencí, tak důkladnou, obírá o existenci jiné nebo alespoň zeslabuje existenci cizí. Můj estetický pud praví mně prostě: neslušnost, nevkus. A bezohlednost k mladým. Měla by býti policejně zakázána.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*blízka pláči*): Nevím, jak bych přežila smrt doktora Věžníka, a ty mluviš takové cynismy. Což není v tobě ani krapet lidství?

STRAKOŠ: Řekni raději ani krapet slabosti. Jsem proti vši moderní sentimentalitě. Jsem člověk renesanční. Nadešel konečně čas býti tvrdý. „Buďte tvrdi, bratři!“ Válečných duchů je nám třeba, ne zženštilých hysteriků.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To je strašné. Cožpak láska je hysterie? Což býti dobrým je slabošství? Já soudila, že naopak. Láska je síla, a není jiné mimo ni.

STRAKOŠ: Mýlíš se. Dobří lidé, kdo to jsou? Zbabělci, kteří nemají odvahy býti zlými. Pravý muž musí dovést jíti přes mrtvolu svého otce.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*zacpává si uši*): Hrůza! Nechci již nic slyšet! Nechci tě znát! Jsi zlý, zlý!

BINKA: Neberte to tragicky, milostpaní! Jiřího unese vždycky chvilkový afekt jako splašený kůň jezdce. To je z toho, že je syn českého národa; nemá matematického uvědomění. Je otrok nálady.*

STRAKOŠ: Zlý nezlý, to je vedlejší. Hlavní je, že chci být konečně sám sebou. Dost již toho jha, které mně vložil na šíji život. Dost masky, kterou mi vtiskla na tvář má zbabělost. Přízpůsoboval jsem se vám dosti dlouho. Nevíte, kdo je to básník a čeho je mu třeba. Nedovedete si to ani představit, když vám řeknu: svobody, svobody, svobody. Víte vy vůbec, co je to svoboda? Ví krtek, co je to slunce?

BINKA: Zatím víme z tvého výkladu, že je svoboda nezdvořáctví. Bereš si svobodu nás urážet!

STRAKOŠ: Poněvadž jste si vzali dříve svobodu mne spoutat.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Já že tě poutám? Myslíš-li to doopravdy, dovedu od tebe odejít, jak tě miluji.

STRAKOŠ: Eh, zase panenka Marie sedmibolestná! Zase póza vyčtená ze špatných románů. Zase leze někdo na kříž a chce se za tebe obětovat. Každý jako by ti podával nůž a rozhaloval hrud před tebou: na, bodni si, zab mne, je-li ti toho třeba k tvému štěstí! To je ten nejhorší nátlak, který může být!

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ale, Jiří, vždyť jsi úplně volný. Záleží jen na

tobě, abys projevil svou vůli, a já ustoupím bez slova, bez výčitek, jako stín!

STRAKOŠ: Proklatá ušlechtilost! Právě ta mne zabila!

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*propukne v pláč*).

BINKA: Milostpaní, nerozčilujte se. Vůbec za to nestojí. Ani za jednu slzičku z vašich kouzelných zraků.

(*Zvoní se.*)

SLUŽKA (*hlásí*): Pan doktor Věžník.

DR VĚŽNÍK (*křepká, pružná postava, pohyby rychlé, stářím nezatížené, orličí nos, černý jiskrný zrak, vlasy málo prozedlé, mánesovská hlava hrdě a směle do vzduchu vržená*): Dobrý den vespolek. (*Libá ruce Evži.*) Váš sluha, princezno. (*Jiřímu.*) Dobrý večer, Jiří.

STRAKOŠ: Dobrý večer, pane doktore! (*Představuje mu Binku.*) Můj přítel Binka, úředník pojišťovny.

DR VĚŽNÍK (*podává mu ruku*): Těší mne. (*Zahledí se na Evžu.*) Co to vidím, Evži, tys plakala? Má princezna že není šťastna? Bylo by to možné, a svět by šel svou drahou dál? Ty oči, které jsem vždycky srovnával s nejčistšími lučními studánkami tam u nás v Podkrkonoší, ty že by se kalily slzami?

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*v rozpacích*): Už ano, želbohu. Ostatně, byla to jen přehánka. (*Pokouší se o úsměv.*) Už je zase dobře; už zase svítí sluníčko. To se přihází i v nejlepších rodinách.

DR VĚŽNÍK: Ba ne. To šlo z větších hlubin, než chceš přiznat. A kdo byl ten zlý, kdo rozplakal mou princeznu?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Zlý? Možná, že jen nešťastný... a snad dokonce mou vinou nešťastný!

DR VĚŽNÍK: Máš pravdu. Většina lidí je jen proto zlá, že je nešťastná. Ale že bys ty dělala někoho nešťastným, nechce se mi věřit. Co o tom soudíte, pane Strakoši.

STRAKOŠ: Nu, to je umění, v kterém se vyzná výborně každá žena. To má jaksí již vrozené. Ani naši výtečné jinak Evži není zcela cizí.

DR VĚŽNÍK: Jste poněkud nerytířský!

STRAKOŠ: Rytířství vyšlo z módy jako klobouk loňského tvaru; poznalo se, že překáží pravdě.

DR VĚŽNÍK: Nu, přijde zas do módy, buďte klidni. Tou vaši tak zvanou pravdou nechtěl bych krmiti ani psy, natož lidi.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Nechte ho, strýčku. On to dobře myslí. Je vůbec výtečný hoch; a čeká ho veliká budoucnost, až se jen zbaví své ženy, která mu překáží, která mu brání v rozletu. Je to člověk dynamický, jak se dnes říká. My jsme statictí, louže, staré haraburdí. (*Rozpláče se.*) Strýčku, jaký to těžký úděl, býti ženou umělce.

DR VĚŽNÍK: Těžší ještě, milé dítě, ženou rádobyumělce!

STRAKOŠ (*usmívaje se opovržlivě*): O tom budou rozhodovat jiní než vy!

DR VĚŽNÍK: Ano, přísnější než já: příští léta. (*Evži.*) Zle je kráse, které nenese hrdá šije, pamatuj si to, dítě. Nač tolik krásy dávat za podnož cizí zvůle? Lidé jsou taková zvěř, že pošlapou všecko mimo to, co právě může pošlapat je.

BINKA: Celá moje řeč, pane doktore. Nezasloužil si tak krásné ženy. Zhýčkala ho.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Nejsem vůbec krásná, nehodí se to na mne.

STRAKOŠ: Jakže jste to řekl? Běda kráse, které nenese hrdá šije? Je to citát?

DR VĚŽNÍK: Stále stejný. Nevysmrká se, aby si to nedoložil Verlainem; a kýchne, až když si k tomu našel svolení u Huga.

STRAKOŠ (*podrážděně*): Nu, jste vy zdvořilý patron, jen co je pravda!

DR VĚŽNÍK: Hlavu vzhůru, drahé dítě! Na každý prst nachytáš jich tucet. Jsi princezna z krve královské, nezapomínej toho. Sám se do tebe zamiluji, budeš-li trpět ještě minutu. Trpící krásná žena, to byl vždycky můj faible. Tomu jsem nikdy neodolal. Víš, že jsem se musil již jednou v životě ze všech sil přemáhat, abych tě nepožádal o ruku? A že jsem se tak dlouho zdráhal vás navštívit, abych se do tebe znova nezamiloval?

BINKA: Moje řeč, pane doktore. Dáma tak krásná, duchaplná, a k tomu ještě pláče: to je také nad mé síly.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*uzardělá*): Nemučte! Netrapte! Nesnesu toho déle. Neměl jste, strýčku, vůbec uhádnout, co jste uhádl; diskretní by bylo bývalo tvářiti se slepým.

DR VĚŽNÍK: Neměl jsem uhádnout, pravíš. Ale jaký bych to byl lékař, kdyby nevyčetl z pohledu, že zde není všecko v pořádku?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Jest, jest v pořádku! Bude v pořádku! Musí býti v pořádku. Naučím se sebezapírání, stůj co stůj!

DR VĚŽNÍK: Tak: to bys tomu dala. *Tak* bys chtěla zapřít svého starého učitele. Starého anarchistu a atheistu, proti němuž kázalo několik farářů z Podkrkonoší? Starého divouša z hor, jak mu přezdívali; který měl ve štítě „Ni Dieu, ni maître“. Zapomenout, k čemu tě vychovával?

BINKA: A to bylo?

DR VĚŽNÍK: Úplné rozvití celé bytosti, užití všech sil! Zharmonisování, které by zabralo co nejvíce složek. Sebenaplnění! Sebecelost! A ty by ses chtěla najednou mrzačit, zapírat, přizpůsobovat nějaké cizí vůli a zvůli?

STRAKOŠ: Staří učitelé jsou tu proto, aby byli vrháni přes palubu v novém stadiu životním.

DR VĚŽNÍK: Kým?

STRAKOŠ: Mladšími! Silnějšími!

DR VĚŽNÍK: A vy se pokládáte za mladšího a silnějšího?

STRAKOŠ (*usměje se pohrdlivě*).

DR VĚŽNÍK: Přistupte blíže!

STRAKOŠ (*učiní tak, měře ho zlobně*).

DR VĚŽNÍK: Pozdvihněte mne!

STRAKOŠ (*hledá, kde by ho uchopil*).

DR VĚŽNÍK: Nu, nebojte se. Nejsem z marcipánu, nepřelomím se vám v ruce. Jen s kuráží do toho.

STRAKOŠ (*marně se o to pokouší*).

DR VĚŽNÍK: Tak vidíte. A nyní já vás. (*Zdvihne ho jednou rukou a vynese vysoko nad podlahu.*) Pět minut, chcete-li, vás takhle udržím. (*Postaví ho za chvíli na zem.*)

STRAKOŠ (*ošívá se komicky, rovná si límeček na krku; ustoupí pak od dra Věžníka na několik kroků a ustupuje ještě o krok, kdykoli se na něho obrátí*).

DR VĚŽNÍK: Vydržel byste nepřetržitě osm hodin klusu v sedle?

STRAKOŠ (*mlčí*).

DR VĚŽNÍK: Vidíte; a já tak jezdím. Dovedl byste sjíždět s našich kopců na lyžích den co den v zimě?

STRAKOŠ (*mlčí*).

DR VĚŽNÍK: Vidíte, a já to dělám. Lovit tetřeva? Vstávat na něho o třetí?

DR VĚŽNÍK: Vidíte. A vyskočit takhle vysoko. (*Skok do výše.*)

Nad svou hlavu sice nevyskočím, ale metr třicet přece. Pane, jaké stáří tedy? Tančím, bruslím, plovu, šermuji, zpívám jako dvacetiletý. Hraji tennis, cricket, polo, football, woleyball, cageball. Loni jsem vystoupil na Montblanck. Dvořím se ženám a hvězdám jako dvacetiletý. Dýchám třicet let zhloubky a přes šedesát let prolévám den co den, ať prší, ať slunce svítí, náš drsný horský vzduch svými plícemi. Myslíte, že to neomlazuje? Nečtu vašich novin, neneřádím si duši tím sviňstvem; myslíte, že to neomlazuje? Žiji v nejlepší společnosti od Buddhy a Platona až do Spinozy, Goetha a Bergsona. Není dne, abych z nich nečtl stránku nebo dvě. Myslíte, že to neomlazuje?

BINKA: Já podobně cvičím ducha den co den ve větší matematické přesnosti a určitosti; i to zesiluje tělo. Jen výstřednosti fantazie (*s posuňkem proti Strakošovi*) je podřívají.

DR VĚŽNÍK: Na horách o mně říkají, že se mne Smrt bojí; kam přijdu, tam prý přede mnou ustupuje. Je mi pětadevadesát, a já se cítím třicetiletým. Konám-li pochody vytrvalosti, utýrám dvacetileté. Tuhle zdvihl jsem formanský vůz, jemuž se rozsypalo na silnici kolo. Jaké stárnutí tedy? Byl jsem tělesně i duševně starší před sedmdesáti lety, když jsem v Praze studoval medicínu; hotový mladý stařec. Daleko ležely tehdy ode mne prameny zdraví a síly. Pil jsem tehdy z patoků. Dnes nabírám z nejčistších studnic, bez prostředníků, rty stále blíž a blíž jejich vývařisku.

BINKA (*pleskne se do stehna*): Ale to z vás bude mít radost doktor Obergeist!

DR VĚŽNÍK: Kdo — nebo co to je? Jméno to má pitvorné. Spiritus nebo jen špiritus? (*Naznačuje rukou, jako by si přihýbal z láhve.*)

BINKA: Zatím opravdu těžko rozpoznat, co v něm vězí: šarlatán nebo genius? Tvrdí, že průměrný věk lidstva je sto dvacet let, ale dobrou vůli a trenáží lze prý to dotáhnout na sto padesát. Pojišťovny by se mohly přitom ovšem pást. Hledá někoho, na kom by mohl tu svou novou metodu vyzkoušet. Táhl by spolu proti Smrti a naučili by žrát tetku z ruky. Ale po-

něvadž si s tou Zubatou nikdo nepřeje bližších styků, chápete, že se mu nedostává pomocníků k jeho experimentům. 187

STRAKOŠ: Uvidíte ho hned. Originální chlap. Chce se na to habilitovat.

(*Zvoní se.*)

BINKA: Já jen myslím, že mu schází matematické uvědomění a vůbec matematický duch.

SLUŽKA (*hlási*): Pan doktor Obergeist.

STRAKOŠ: Řeč o vlku a vlk za humny. (*Jde mu v ústrety a podává mu ruku.*) Právě jsme na vás pěli chvalozpěvy, za něž by se nemusil stydět ani Paracelsus.

DR OBERGEIST (*drobný mužik s lebkou již prořídilou a malou zrzavou bradkou, za niž se rád pošubává; ostrý pohled za zlatými brýlemi*): Nu, chvalozpěvy si nechte; nechci býti chválen, chci býti správně chápán. To je kapínek těžší, hehe...

STRAKOŠ: Dovolím si vás představit našemu milému hosti, doktoru Věžníkovi, vychovateli mé ženy.

DR OBERGEIST (*podává ruku Věžníkovi*): Velmi poctěn.

BINKA (*přistupuje k dru Obergeistovi*): Servus, asistente; váš sluha a ctitel.

DR OBERGEIST (*poceluje ruku Evži Strakošové, pak Věžníkovi*): Také medicinae doctor?

DR VĚŽNÍK: Ano; cosi jako medicus campestris.

DR OBERGEIST: Dobrá. Ti jsou aspoň neškodní. Blbnou na venkově po svém; to je konečně taky něco. Ale co přičichlo k fakultě, od pedela až po (*zarazi jej naučená učla k děkanovi*)..., to všechno blbne po cizím.

DR VĚŽNÍK: Jak to?

DR OBERGEIST: Nu... uloví si svou blbost u souseda; ani tu nemá ze sebe.

DR VĚŽNÍK: My venkovští sprostáčkové hledíme na vás ze svých dílniček, kde záplatujeme ta lidská těla, jako na zjevení z vyššího světa; my vás nekritisujeme, my vás ctíme. Lékařský badatel je nám cosi jako moderní rek.

DR OBERGEIST (*pokládá náměstku „vás“ za singulár*): Jakže? Vy znáte mé práce?

DR VĚŽNÍK: Vaše práce... to právě ne.

DR OBERGEIST: Jakže? Vy neznáte mých prací? A to chcete být

lékařem, pane? Ani kuršmídem bych vám nedovolil být ve svém novém státě.

DR VĚŽNÍK: Vy jste vynalezl také nový stát?

DR OBERGEIST: Posud ne; ale co není, může být. Všecko vynaleznu. Jen strpení. I vás vynaleznu znova; v lepší podobě.

DR VĚŽNÍK: Nenamáhejte se; jsem s sebou spokojen, jak jsem.

DR OBERGEIST: A to právě je nevědecké, pane, ta spokojenost se sebou samým. Věda revolucionuje celý svět a plyne sama ze zrevoluciovaného ducha. Dnešní medicína na příklad, to je revoluce sama. Staré bouráme, nové stavíme, všecko obracíme vzhůru nohama. Co bylo včera pravda, není jí už dnes. Dnešní medicína je, jak to honem říci, ano... in the melting point... nevím, jak bych to řekl? Musíte vědět, že píší stále jen anglicky, francouzsky, německy; cizí výraz napadá mne vždycky nejdřív.

DR VĚŽNÍK: Nu, to by se řeklo asi na přerodu.

DR OBERGEIST: Nu, dobrá; ale je to jen přibližné. Víte alespoň, co chci říci. Prožíváme dnes ve vědě velikou krizi, jaká se odehraje tak za dva tisíce let jednou. Z ní vychází obroda vědy; a já jsem u nás čelný a snad jen jediný obroditel vědy. Nespokojuji se jen detaily, jdu na kořeny; obrozují samo lékařské myšlení, pane; vytvářím novou lékařskou mentalitu. Co je vám platno, odstřelíte-li ten nebo onen detailek, když duch medicíny je stále týž? Stojí tedy před vámi muž, který hnul všemi nejvýznačnějšími problémy medicíny: interní, chirurgické, psychické. Víte, co je to vnitřní sekrece?

DR VĚŽNÍK: Ovšemže. Nemáte před sebou vědecké zvíře. Vždyť na té své věrné vartě krkonošské jsem nespál, nýbrž myslil a čtl. Nauku o vnitřní sekreci sleduji od prvních objevů Brown-Séquadrových, tedy asi už 35 let.

DR OBERGEIST (*klepe mu na rameno*): Nu, tím lépe. Pochopíte mne tedy, řeknu-li vám, že stojí před vámi muž, který objevil adrenalin v nadledvinkách.

DR VĚŽNÍK (*hrozí mu prstem*): Pozor! Pozor! Takhle nabírat mne přece nesmíte. Adrenalin v nadledvinkách objevil, pokud vím, profesor Velich.

DR OBERGEIST: No, no, no! Dalo by se o tom moc mluvit... moc mluvit, kamarádíčku. Nesmíte být lehkověrný a věřit hned

kdekerému tištěnému tlachu. To víte, pro lékařský mob se tiskne leccos, co je tak pravda jen na půl nebo na čtvrt huby. My zasvěcenci vědečtí to známe a smějeme se do hrsti. Pravda tedy je, přáteli, že na stopě adrenalinu v nadledvinkách jsem byl první já, ale pak jsem to pustil Velichovi. Starý kamarád a dobrý hoch... to víte, co mu neudělá člověk k vůli. A pak, já mám tolik objevů, že mně na nějakém tom všivém adrenalinu nesejde.

DR VĚŽNÍK: Jsem velmi dychtiv. Na příklad.

DR OBERGEIST: Znáte novou metodu anesiesie v chirurgii, metodu doktora Obergeista?

DR VĚŽNÍK: Neznám. Zním jen inhalační narkosu celkovou a pak místní umrtvení Schleichovo.

DR OBERGEIST: Dobrá. Dobrá. Tak jest. Ale to všechno je pro kočku, pane. Celý princip Schleichův, a třebaš ho zdokonalovali sebevíc, stačí jen tak na nějaký ten žaludek, střevo, ledviny, ale jest pořád ohromné — ohromné, pravím vám — množství případů, kdy se neobejde chirurg bez narkosy celkové. A ta, jak víte, bývá někdy čertovsky lechtivá. Umírá se stále ještě v narkose, pane. Vy víte, že ether a chloroform...

DR VĚŽNÍK (*jako by odřikával z učebnice*): ... mají různé nedostatky a jsou nebezpečné lidskému organismu; ohrožují centra dýchací a srdeční, dráždí plíce, působí otravně na játra a ledviny.

DR OBERGEIST: Dobrá. Nejste úplně zvíře. Hledá se tedy drahnou dobu ideální narkotikum bez stínů, a přece bezpečně účinkující.

DR VĚŽNÍK: Tak jest.

DR OBERGEIST: A já je našel!

DR VĚŽNÍK: Že o tom nic nevím? Publikoval jste to již někde?

DR OBERGEIST: Aby mně to někdo ukrad, pane? Nevíte, že se ve vědeckém světě krade hůř než na pražských veletrzích? A pak: ten vynález jest jen část vyšší synthesy vědecké, kterou vypracuji v novou hypothesu — jak bych vám to řekl? — přímo kosmicky medicínskou. (*Zadumá se hluboce; pak se vytrhne a křičí.*) Publikovat, pane, v Čechách nové objevy, to je řemeslo tak výnosné jako žehlit dráteníkům manžety nebo dělat manikuru podavačům cihel.

DR VĚZNÍK: Tak bledě že to s námi stojí?

DR OBERGEIST: Ovšemže. Vzbudíte hned závist svého šéfa a ten vás při první příležitosti přiskřipne tak důkladně, že vám zajde navždy chuť na všechny objevy, hypotезy, metody, generalisace. Pak musíte objevit jen jedinou věc: umění, jak nevyletět na dlažbu.

DR VĚZNÍK: A jak jste přišel na svůj nový princip anestetický?

DR OBERGEIST: Zcela prostě. Vyšetřoval jsem pacientům dynamický objem tepu a zjistil jsem, že lidé s nízkým tlakem krevním a s malou hodnotou energie tepového nárazu snášejí špatně narkosu a operativní výkony při onemocnění ústrojí dutiny břišní. Šlo tedy o to, zvýšit tento nízký tlak, stupňovat energii tepového nárazu, alespoň po čas operace. Zcela logické, že ano? To leží na dlani, že ano?

DR VĚZNÍK: A jak jste to provedl?

DR OBERGEIST: Ale dovolte, to je *mé* tajemství. Přece vám nevyžvaním svůj objev. Ani bratrovi bych ho nepověděl. Za rok za dva dovíte se o tom víc v Lancetě nebo v jiném listě anglickém.

DR VĚZNÍK: Proč anglickém?

DR OBERGEIST: Protože český, budete jist, by mi takový fenomenální článek prostě nepřijal. Nechci být zlověstným havranem, ale uvidíte, že si má vlast nechá ujít příležitost k historické chloubě, kterou bude jistě můj objev. Není proroka ve vlasti, můj drahý!

DR VĚZNÍK: Ale nejde o prorokování, doufám, nýbrž o bádání!

DR OBERGEIST: Všecko jedno. To máte jako s mým jiným velkým objevem, mimositničním viděním. Kdo o tom u nás ví? A přece je to první člen celé nové ohromné myšlenkové řady medicínské. (*Vystupuje na špičky prstů a zdvihá co nejujše pravici.*)

DR VĚZNÍK: Mimositničné vidění? Jakživ jsem o tom neslyšel!

DR OBERGEIST: Vidíte, jak jste zanedbaný. Ale nedělejte si z toho nic. Ani v Praze tomu nikdo nechce rozumět. Vy máte ovšem omluvu, že žijete mimo vědecké středisko. Ale ti lidé v Praze... ne, ne, pro ně není omluvy...

DR VĚZNÍK: V čem to vězí?

DR OBERGEIST: V tom, že vidíte nejen sítnici, nýbrž takřka celým tělem.

DR VĚZNÍK (*zamhouří oči*): Nevidím nic. (*Učiní několik kroků směrem k Obergeistovi.*) Zašlápl bych vás jako chrousta, kdybych byl odkázán na to vaše mimositničné vidění.

DR OBERGEIST: Pozor! Pozor! (*Ustupuje před ním.*) Zašlápl byste vědeckou budoucnost své země.

DR VĚZNÍK (*otevře oči*): Tak se mně zdá, že mne zase nabíráte!

DR OBERGEIST: Člověče, jak můžete mimositničně vidět, když máte na sobě všechny tyhle proklaté nátěry, obaly a oděvy (*lřepe jim a rve na něm šaty*). Nejprve pět geologických vrstev špíny na své pokožce...

DR VĚZNÍK (*trhne sebou, chce ho přerušit, ale dr Obergeist mu ucpe ústa*).

DR OBERGEIST: ...od prahor až po miocén a pliocén a pak na svém těle ty všechny hadry, pytloviny, širtinky, kanafasy, vlny, bavlny, plátna, grádly, véby, šifony, v nichž se tísní jako hustá mračna všechny vaše tělesné zápachy.

DR VĚZNÍK (*vydírá se mu z rukou*): Dovolte! Do-vol-te! Neroztrhejte na mně mé poslední šaty — ty druhé, které mně ještě zbývaly, dal jsem předvěřím jednomu tulákovi; nestály ostatně za víc. A pokud se týče špíny na mé kůži, ujišťuji vás, že jí není, leda ve vaší obraznosti; myji a drhnu se denně celý. A nepáchnu vůbec, ani příjemně, ani nepříjemně. Račte se přesvědčit. (*Vzal ho za nos a přistrkuje mu jej ke svým šatům.*)

DR OBERGEIST (*po chvílce váhání*): V hrubém, empirickém a nevědeckém smyslu slova snad ne, ale pro vědeckou percepci, to je jiná otázka. Laik tu není naprosto kompetentní; to by mohl rozřešit jen odborník, s vědeckým nástrojem v ruce. Jsem jist, že jehla mé nové konstrukce, která reaguje ještě na to, co leží za sensoriem lidským — jehla, již říkáme pachoměřičská —, vykážala by značnou deklinaci ve směru zápašnosti.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*se smíchem*): To je štěstí, že nemáme té vaší pachoměřičské jehly v nose: bylo by to jednak dosti nepohodlné, jednak i zbytečné. Ucpávali bychom si jeden před druhým nos a jehla pachoměřičská by se vůbec neuplatnila.

DR OBERGEIST (*pohlédne na ni přísně*): Je vidět, že nemyslíte

vědecky, madame: kdybychom ji měli v nose, nemusil bych ji pracně s napětím všeho svého intelektu vynalézat. Věda začíná tam, kde přestává příroda. Pamatujte si to, madame. Abych však dokončil o vidění mimositničném. (*Věžníkovi.*) Kdybyste, pane, žil rok nahý — ano, zcela nahý, i bez plovek, pane, v přírodě v tropickém klimatě ve volném vzduchu, cele prostoupený a nasáklý paprsky slunečními i hvězdnými, ano i hvězdnými, — a nechal se nadto vyživovat zvláštní methodou doktora Obergeista, procitly by ve vašem epithelu funkce, které spí dnes nejhlubším zimním spánkem: a viděl byste celým tělem. Na vlastním těle jsem zkusil. *Experto crede Ruperto.*

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Nedovolil byste, pane asistente, abychom se přesvědčili, jak vidíte celým tělem? Zavázala bych vám oči šátkem a hráli bychom si na slepou bábu. Jestlipak byste mne chytil?

DR OBERGEIST: Pošetilá! To bych musil dříve žít znova celý rok nahý ve dne v noci v tropech a zachovávat zvláštní dietu doktora Obergeista; a dále bych i nyní musil být úplně nahý!

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To tedy raději ne. Netušila jsem, že si to žádá takové režie. Ta příprava je opravdu nákladná. To je víc než troje plesové šaty. To jsem hotova zřici se dobrodiní vidění mimositničného a obmeziti se na svá ubohá kukadla.

BINKA: Má-li je někdo tak kouzelná jako vy, milostivá, lehko se vzdá toho... hm... jak se to honem jmenuje... mimořítničného...

DR OBERGEIST: Mimositničného vidění, člověče. Nevíte ani, co je to sítnice? Tou vidí každý obyčejný člověk a každé jiné zvíře. Tedy i vy. Ale výjimečný člověk, to je ten, jehož cutis byla vyživována určitou methodou doktora Obergeista a jenž mimo to žije úplně nahý celý rok v tropech, vidí také mimositničně. (*Zadumá se.*) Ubohá kůže lidská! Jsi zcela vnější povrch, zcela na dosah ruky i oka, takřka pění těla lidského, a přece nic nebo skoro nic o tobě nevíme. Nebo lépe: nevěděli jsme před doktorem Obergeistem, který položil základy k fyziologické chemii kůže.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ubohá kůže lidská, važ si doktora Ober-

geista. Je to tvůj dobrodinec. Pamatuj si to, nevděčná holoto. (*Štípně se do ramene.*)

DR OBERGEIST (*pokračuje ve svém theorelisování, obraceje se jen k dru Věžníkovi*): Ano, pane, v tom je ta má nová medicínská mentalita, o níž jsem se vám již zmínil: co nejširší pole ideové, souvislost všeho se vším, veliká, nová, nečekaná synthesa. Lokalistické nazírání, kterému vás učili ve škole, pane, jest medicínské přtačení. Není místních onemocnění, pane; jsou jen dílčí choroby povšechného onemocnění konstitučního. Speciální pathologie je pro kočku, pane.

DR VĚŽNÍK: Tak naprosto snad přece ne?

DR OBERGEIST (*šermuje rukama*): Naprosto pro kočku, pane. Blahoslavený krumpáč, který ji dorazí. (*Vykasává si rukávy.*) Já sám jsem jí odboural hezkou forku, pane.

STRAKOŠ: Odbourat je špatná poválečná čeština, asistente.

DR OBERGEIST: Kašlu na češtinu. Já myslím německy, francouzsky, anglicky; vynaleznu, bude-li třeba, universální jazyk.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Raději ne, pane asistente. Té krásy vašeho universálního jazyka bych nepřežila.

DR OBERGEIST: Odbourám češtinu i všecky ostatní jazyky historické.

DR VĚŽNÍK: Jste vy mně nějaký statečný dělník bourač.

DR OBERGEIST: Žádný dělník, pane. To si vyprošuji. Architekt nových budov vědeckých, pane. Ano, ten a nikdo jiný stojí před vámi. Stavím, a jen proto musím dříve bourat. Buduji, pane, nové theorie, nové ohromné generalisace. (*Důvěrně.*)

Jsem právě na stopě takové nové generalisaci, kterou skočí lékařská věda o pět set — co pravím? — o tisíc let kupředu!

DR VĚŽNÍK: Já skočím, doktore, s rozběhem šest metrů, ale tolik jako ta věda vámi elektrisovaná bych nikdy nedoskočil.

DR OBERGEIST: Mám já, pane, sedmimilové boty na nohou, ne, pardon, na mozku. Tomu nerozumějí už vůbec laikové.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: V těch bych se bála chodit i myslet, pane asistente. Bála bych se, že v nich uteku ze života. Jsem skromný tvoreček a jsem šťastna, že myslím tak pomalu, jak myslím.

STRAKOŠ: Nu, šnýček, šnýček, lidský slimáček.

DR VĚŽNÍK: Ten růženec jí vzal a zahodil a byli skokem dvacet mil.

DR OBERGEIST: Ano, dobře. (*Směje se.*) Jste vy vtipná kopa, vy venkovský doktorku. Máte vy za ušima, vy taškáři. (*Důvěrně.*) Jenže je v tom háček, pane. Můj ordinarius nechce mně tak velkou generalisaci povolit. Říká: Ne, vy musíte svou generalisaci náležitě obřezat, aby se vešla do moji jako klobouk do škatule, kabát do šatníku, želízko do žehličky, šavle do pochvy. Jinak vaše habilitace plove. On má zásady, že generalisace řádného profesora má být větší než mimořádného a mimořádného větší než docentova.

DR VĚZŇÍK: Ale vždyť je to proslulý demokrat a píše pořád o demokratické praxi životní.

DR OBERGEIST: On je demokrat, ale kvalitativní. Ve vědě musí se sloužit od piky, říká; a kaprál je víc než frajtr a fěl víc než kaprál. (*Zoufale.*) Ale já nemohu přece, pane, jeho theorii roztáhnout, již proto ne, že by při tom praskla, a svoji zmáčknout, protože... Nu, chtějte zmáčknout diamant, nejvyšší stupeň tvrdosti. Je to nemožné. A tak má habilitace plove. Jsem vědec evropského jména, ale má habilitace v Čechách plove.

BINKA: Cožpak nemá ten výtečník nějakou svobodnou dceru, aby ji zachytila, dřív než odplove dočista? Jednu tu theorii by trochu zmáčkla, druhou trochu roztáhla a bylo by dobře. Sem se oko přidá, tam se ujme. Ženské se v tom přece vyznají.

DR OBERGEIST: To je právě to, pánové, že nemá žádné dcery. Rozumí se, že bych byl ke každé oběti ochoten... v zájmu vědy ovšem. Vždyť jí přináším oběti takřka od dětství. Ale on...

DR VĚZŇÍK: Vy jste tedy pro profesorské dynastie, pane asistente? A jak bude přitom nezávislé novotářské vědě?

DR OBERGEIST: To je zase vyšší vědecký zřetel, milý doktore, který u mě rozhoduje. Víte přece, že nadání je dědičné. Vysoké nadání vzniká jen výjimečně náhodnými svatbami z lidí bez výběru; mnohem, mnohem častěji se dědí kastovními sňatky v určitých kruzích, na příklad patricijských, úřednických, učeneckých, uměleckých atd. Není možno tedy profesorské dynastie jen tak zhola odsuzovati. Studium genealogie vynikajících lidí zjednálo zde jasno. Woods sledoval příbuzenstvo 3500 známých Američanů a tu zjistil...

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Dost! Ustaňte, asistente! Jen nějakou statistiku! Milosrdenství. Neuduste nás svým věděním.

DR OBERGEIST: Z těchto vyšších vědeckých zřetelů neopovrhl bych tedy být pokračovatelem profesorské dynastie Valnohovy. Ovšem: ani bohatou ženitbu s vědeckou plebejkou bych zcela nezamítal. Jak pravím, zvykl jsem si přinášet vědě všechny oběti; má obětavost v tomto směru je skoro neobmezená.

BINKA: Ale profesor Valnoha nemá, jak pravíte, dcery?

DR OBERGEIST: Nemá, pánové, dcery! Zjistil jsem to mimo každou pochybu. Ten starý pavián se vůbec neoženil, nezaložil řádné občanské rodiny. Bylo to vždycky zlotřilé, hluboce nemravné individuum. Rozsel pár nemanželských dětí po světě a dost. Pátral jsem po nich, až jsem je všechny vypátral. Dlouho jsem žil nadějí, že aspoň jedno z nich, to poslední, je holka. Ničeho jsem nelitoval, ani času, ani peněz, do Podkarpatské Rusi jsem si po stopě toho posledního potomečka zajel. A víte, co jsem objevil? Je to kluk... celní strážník, grenzjäger v karpatské vesnici Alsóhidegpatak čili po česku v Nižní Studenici. Nejmenuje se ta ratejna jen tak nadarmo Studenice. Byl jsem tam v květnu za ním a omrzly mně tam prsty na nohou, pánové. (*Stírá si pot s čela.*) Takovou všivinu dovede provést profesor svému asistentovi jen na naší fa-kultě. Všude jinde: vyloučeno!

DR VĚZŇÍK: Je to opravdu zlotřilé individuum, ten váš profesor. Dělat děti a neuvážít ani, hodí-li se za dvacet let k něčemu jeho asistentovi. To je ovšem povážlivý případ utiskování mladé generace vědecké.

DR OBERGEIST: Ale nedosti na tom. Také obecnstvo mně nerozumí, ztěžuje mi nesmírně mé vědecké poslání. Jsem vlastně jediný representant nezávislé vědy lékařské u nás. Kromě mne poušť, až snad na mého stoupence Humprechta Houžvičku; ten hoch slibuje, ovšem nezkaží-li se v pařeníšti naší oficiální vědy. Dalo by se tedy očekávat, že bude obecnstvo se mnou sympatisovat. Ale kdepak. Setkávám se s úplným nepochopením i u něho. Marně hledám již rok člověka způsobilého k mým směrotvorným experimentům. Bojí se každý o ten svůj všivý živůtek. Jako by mohlo být na světě většího štěstí než složit jej na oltář vědy.

196 EVŽA STRAKOŠOVÁ: Après vous, monsieur. Račte jen napřed k tomu obětišti vědy; my za vámi jen o krok.

DR OBERGEIST: Pošetilá! A kdo by pak budoval nové theorie? Stačí na to někdo kromě mne?

DR VĚZŇÍK: Máte pravdu. Svět by se bez nich točil méně vesele. A co žádáte vlastně od svého zkušebního králíka?

DR OBERGEIST: Podmínky jsou ovšem dosti složité: tělesné, mravní, duševní. Nemohu vám to zde dopodrobna vykládat. Vězte jen, že jsem posud našel jediného člověka, který jim jak tak vyhovoval; byl to jeden fořt na Slovensku v Tatrách. Ale ten když zvěděl, k čemu jest mně ho třeba, chtěl jít nejprve k zpovědi a pak mne zastřelit a mou mrtvolu spálit jako mrtvolu čarodějníkovu. Chápete, že jsem troubil k ústupu; věda nemá ráda nemístného heroismu.

DR VĚZŇÍK: A co tedy budete, u všech rohatých, dělat s tím svým morčetem?

DR OBERGEIST: Konečně nic zvláštního tomu, kdo umí myslit vědecky. Laikovi se to ovšem může zdát čímsi šíleným, ano rouhačským. Uvedu ho tedy nejprve do stavu kataleptického zvláštními paprsky své vlastní invence, jímž říkám Z s římskou dvojkou a jimiž zakládám, mimochodem řečeno, vlastně teprve vědeckou aktinoterapii: paprsky roentgenové a radiové emanace jsou pro kočku, nemůžeme jimi po více než dvacetiletém úsilí zmoci ani maligní nádory, sarkomy a karcinomy... vždyť to znáte?

DR VĚZŇÍK (*kjvá hlavou*): Ovšemže.

DR OBERGEIST (*pokračuje*): Zde v katalepsii zmocním se jeho duše. Z lékaře stávám se mystagogem. Za mého vedení pronikne jeho duše až do říše Smrti. Seznámím ho ještě živého se zásvětím, s nímž se obyčejný smrtelník seznamuje až po smrti.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To je ovšem výhoda velmi sporná, poněvadž předčasná. Na tu byste mne nezlákal.

DR OBERGEIST: Naopak. Obrovská výhoda! Skutečná výhoda! Zdokonalil jsem nebo lépe od základu přestavěl pithiatickou theorii Babinského, doplnil ji tím, co má v sobě couëism zdravého, a tím zesílil nesmírně duši lidskou. Umožnil jsem jí výboje, o nichž se nám posud ani nezdálo. Člověk taktó mnou zocelený přinutí v podvědomí Smrt k ústupu. Přestane-li se

197 jí *tam* báti, naučí-li se *tam* odrážeti její útoky, bude pak na zemi, v životě vědomém, proti ní takřka imunní. Nebude mítí moci nad ním, nebude mítí skoro k němu přístupu... Ozbrobím, pane, duši lidskou. Zesílím ji tak, že takový člověk umře vlastně, až bude chtít: ani o minutu dřív. A člověk, který se nebude Smrti bát, bude po ní nakonec toužit, bude ji milovat jako milenkou těžko dostupnou. Mečnikov o tom jen snil; já to skutečným, pánové.

STRAKOŠ: Fuj tajvl. To bude pak teprve všecko na světě zaneřáděno dědky a babami, že se nebudou moci slušný mladík a slušná dívka nikde uchytit. To je danajský dar lidstvu, asistente. Za to vám nebude život vděčný!

DR OBERGEIST: Život? Pamatujte si, mladý muži, jednou provždy: po životě se opravdový vědec nikdy neohlíží. Hlavní pro něho je, aby provedl pořádnou vědeckou syntesu všech oborů, generalisaci, o níž se posud těm starým paviánům ani nezdálo. A já to udělal, pane. Ve své koncepci syntetisoval jsem zcela novým způsobem všechny vědy lékařské od seroa aktino- až do psychotherapie, až do metapsychosy a okultismu: zužil jsem zcela vědeckým způsobem zasvěcení mystérií eleusinských, vynalezl jsem je znova na přísně medicínální basi. A jen tak hravě, en passant, založil jsem (*zarazí se a počítá na prstech*) jednu, dvě, tři, čtyři, pět, (*vitězně*) pět zbrusu nových disciplin lékařských. He, je to snad málo?

DR VĚZŇÍK: Bůh chraň! Naopak, dobrého příliš mnoho. To budou musít, až publikujete svou velikou generalisaci, zřídít pět nových stolic na fakultě a medikové budou musít dělat o tři rigorosa víc. Jak jsem rád, že mám svá za sebou... již víc než sedmdesát let!

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Ale, pane asistente, chyba lávky. Váš pokusný člověk leží posud v katalepsii. Duše jeho těká posud v zásvětí. Jak ji vrátíte zemi?

DR OBERGEIST: Zcela prostě. Pustím na něj jiné paprsky vlastní invence, jímž říkám Z s římskou jedničkou a které jsou jaksi komplementérní s paprsky Z s římskou dvojkou. Ovšem (*škrábe se za uchem*) těch paprsků Z s římskou jedničkou jsem posud nevynalezl, totiž tak napolo již vynalezl, ale přece jim ještě něco schází: právě ta budivost z katalepsie.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*směje se*): Vy ho tedy v té katalepsii necháte tak dlouho, až zemře.

DR OBERGEIST: A kdyby! Konečně: je to něco tak strašného? Vždyť jsem ho odnaučil zdokonaleným pithiatismem Babinského, umocněným o couëism a syntetisovaným v obergeistismus, báti se Smrti. Nebude mu *tam* nijak zle.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To máte pravdu: *tam* se nebude již opravdu bát Smrti. S Babinským jako bez Babinského a s těmi ostatními raubíři jako bez nich bude mu již dobře.

DR VĚŽNÍK: Nu, to již pak chápu trochu toho lesníka z Tater. Ten muž měl nos a uměl jím větrít. Měl byste, příteli, rozhodně než se spustíte s těmi paprsky Z s římskou dvojkou, pomýšlet na ty Z s římskou jedničkou. Jsou to naše poslední kolečka; a na ta myslívají nejen opatrné panny, ale i moudří vědci vždycky nejdříve.

DR OBERGEIST: Nu, stane se, stane se. Buďte kliden; s tím já budu brzy hotov. Apropos, znáte dobře pithiatism Babinského? Jinak byste nemohl pochopit, v čem jsem jej zdokonalil.

DR VĚŽNÍK: Dovolte a prokažte mně tu laskavost, že mne již jednou provždy přestanete pokládat za vědeckého idiota. Jsem vzdělaný lékař, byť venkovský.

DR OBERGEIST: Nu, nic ve zlém. Ta nedůvěra ve věcech vědeckých je následek mých zkušeností z fakulty. Moji kolegové a hlavně moji představení jsou totiž absolutní zvířata. Jako na příklad řeknu jim synthesisa, a oni nevědí, jak se k tomu tvářit. Je to fialka nebo česnek? Jí se to nebo se k tomu čichá?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Proč to tedy neřeknete česky? Říkejte patlanina místo synthesisa, a máte to. Nevím proč, ale slyším-li vás stále hovořit o té synthese, mám dojem, že je to něco velmi nečistého. Kdybych byla vědec, řekla bych druh učeního prasečení, kterému se říká synthesisa. Mé mínění není ovšem nikterak směrodatné, jsem jen hloupá ženská.

(*Zvonek.*)

DR OBERGEIST: A hlavně: která si nevytěžovala vědecké mentality, mnou vynalezené. To je váš hlavní defekt.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Co dělat? Už s ním asi zemru. Jsem tvor málo účelivý.

SLUŽKA (*hlásí*): Slečna Pistoriusová.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*jde jí v ústrety*): Budte vítána. To je hezké od vás, že jste přece přišla. Měla bych bez vás celý večer zkažený.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nemohla jsem vám odřici, když mé přítomnosti zde přikládáte jakýkoli, byť sebemenší význam.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Znáte ty pány? Koho vám mám představit?

DR VĚŽNÍK (*přistupuje, kloně se*).

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*představuje*): Doktor Věžník, můj nejdražší a nejmladší přítel. Dám-li se někým unést, bude to jen jím. Ráda bych, abyste věděli, kde mne hledat, až zmizím.

DR VĚŽNÍK (*celuje ruku slečny Pistoriusové*): Má princezna se posmívá poštilému starci, který se nedovedl zavčas odklidit.

BINKA (*předstupuje, kloně se*).

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Pan Miloš Binka, úředník pojišťovny Čechie, přítel mého muže.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*podává mu ruku, již on poceluje*).

STRAKOŠ (*přistupuje k slečně Pistoriusové, líbaje jí ruku*): Já mám ovšem čest a štěstí znáti slečnu již měsíc. A každý den z něho jako když mně pozlatí. Nedovedu být od té chvíle ani mrzutý, ani zlostný. Jakou moc to máte nade mnou, vy kouzelnice?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Jste patrně člověk velmi skromný, když vám stačí k radosti tak málo. Ale znala jsem ještě skromnějšího. Jeden můj starý strýc se usmíval celý měsíc, potkal-li na prvního na dvoře berního úřadu, kam si šel pro pensi, trojbarevnou kočku. (*Spalří náhle Obergeista, který se krčil v pozadí, přistoupí k němu, podává mu ruku.*) Dobrý večer, Alberte. Jak dlouho jsem tě již neviděla! Jako když se do vody propadne! Co stále robíš?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Jakže, vy se znáte s našim slavným ba-datelem?

STRAKOŠ (*s komickým úžasem*): A tak důvěrně!

DR OBERGEIST (*v zřejmých rozpacích zavrčí*): Dobrý večer, Hedvo. Ovšemže, znám se velmi dobře se slečnou, jsme staří přátelé. Ale ta proklatá věda nenechává mně poslední dobu ani chvílky volné; žádá si mne celého pro sebe.

DR VĚŽNÍK: Kdo by to řekl, že je to panna tak žhavá. A pak ji ještě pomlouvají, že je ledová.

DR OBERGEIST: To jest, s jistě stránky máte pravdu. Vy chytaráku! Rozžhavit ji je opravdu krušná práce; ale když jednou chytla, drží pak člověka jako v kleštích. Já na příklad kvůli ní přerušil všechny styky, i nejmilejší, tuhle s Hedvou. Co oběti jsem se jí již napřínášel!

DR VĚZŇÍK: Snad ji tím zhýčkáváte. Neměl byste být k ní upjatější? Někteřým ženským svědčí tužší režim!

DR OBERGEIST: Nemohu jí nic odeprít. A ona to ví. V tom je má bída. Žiji kvůli ní nyní v klausuře.

DR VĚZŇÍK: Ale to jste mohl jít do kláštera a byl by z vás dnes již alespoň převor.

DR OBERGEIST: Máte pravdu, udělala ze mne beztoho asketu.

DR VĚZŇÍK: Má ta mrška lidožravé choutky. Měl byste jí je zrazit, pokud je čas.

DR OBERGEIST (*Hedvě*): A ty stále učíš? Stále v Košířích?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nezapomněl jsi tedy ještě, kde bydlím? Ovšem že učím, co bych jiného dělala? Jinému mne naučili než učit; a i tomu velmi špatně; i tomu jsem se musila doučit.

STRAKOŠ: To není pro vás, slečno. To je, jako kdyby postavil anděla k neckám. Musí vám být špatně, když vidíte před sebou tu uvozhřenou, umouněnou luzu předměstskou. Přál bych si míti z vás herečku. Na jeviště patříte, ne do školy. Viděl jsem vás před rokem v Plzni a nemohu na váš výkon zapomenout. A ten úspěch, který jste tehdy sklídila! Nezatočila se vám z něho hlava?

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*jde k samovaru, který již dlouho vře. Zazvoní na služku, která ihned přijde. Nalévá pak společnosti do šálků čaje a služka je podává.*)

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Netrpím závratí, pane Strakoši; a nikdy jsem ten úspěch nepokládala za víc než za projev shovívavosti k mladé diletantce. Ale pokud se týče mé školy, mýlíte se. Neznám na světě nic rozkošnějšího než ty košířské kluky; nedala bych je ani za slávu Eleonory Duse. Není nic rozkošnějšího než poslouchat rozumy a nápady těch harantů. Vtipní jsou jako čerti. Žádný sebelepší román mne nikdy tak nezaujal jako oni. Vynalézáme všechno znova, od záplaty na kalhoty až do verše básníkovy. Jsme Robinsonové zahnaní na pustý ostrov

a tvoříme si lidskou civilizaci znova, od abecedy. Mám volnou kázeň...

DR VĚZŇÍK: Co to je, smím-li prosit?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: To je celou hodinu ve třídě tak veselo a hlučno, jako bývá jinde jen v přestávkách. Neokřikuji nikoho, nenapomínám nikoho ani slovem, ani pohledem; může dělat, co chce; třeba se na hlavu stavět, bavi-li ho to. A tu se teprve ukáže vyšší pravda: totiž že každý dělá nyní otevřeně, co jindy dělal skrytě; tedy co dělat musí. Teď teprve vyleze z dětí všechno, co v nich je. A ujišťuji vás, že takový pohled na pravdivou duši dětskou, zcela málo posud zpotvořenou věkem i společností, je z nejkrásnějšího, co znám, něco podobného jako moře prvně v životě spatřené. Viš, Alberte, tehdy nad Terstem, když jsem je po prvé spatřila z okna vlaku? Jeli jsme tehdy spolu na Jih...

DR OBERGEIST (*zachrochlá*): Ovšem, vím. Ale to již je dávno. HEDVA PISTORIUSOVÁ: Mýlíš se, ani ne dvě leta.

DR VĚZŇÍK: A neunaví vás žití v takovém nepokoji? To žádá vyvinout několikrát víc pozornosti, úsilí, zájmu než obyčejně?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nu, ovšem, žádá si to dobrých nervů od učitele; já je, bohudiky, posud mám. Ale nemyslíte, že tuhá kázeň neláme také nervů, a sice dětí! Pohodlný učitel si ovšem volnou kázeň nezavede. Ten se vyhne všem volným methodám již proto, že při nich nesmí být líný a musí víc pracovat než děti. To mu ovšem nevoní, a proto jezdí starou kolejí; jak pěkně se mu v ní klíme! A naříká nad ní, jako by ryl novou brázdu na úhoru.

DR VĚZŇÍK: Máte pravdu, úplnou pravdu. Děti neurastheniků valem přibývá; zvláště v městech, kde není škola vyrovnávána životem a prací v přírodě.

BINKA: I sebevražednost dětí stále roste a zachvacuje věk ranější a ranější. Mám o tom statistiku.

DR VĚZŇÍK: A všude ve styku dvou veličin, vyzozoroval jsem, jde v podstatě o jedno: kdo koho potáhne. Kdo moc heká, obyčejně málo táhne. Zvlášť intelektuálové dovedou býti líní až bůh brání; líní i myšlenkově. Raději hodinu přemílat naučené než minutu opravdu myslit; a raději pět hodin fňukat v zděděné melodii než vstát a přiložit ruku k dílu.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Tolik se toho napsalo a namudrovalo o práci, a přece, zdá se mně, lidé nevědí, v čem to vězí. Já si to rozřešila prostě. U mě je práce usnadňovat práci druhým, tedy v mém případě dětem. Práce, která nedovede umenšit práce příští, není mně nějak pravá práce. Chybí jí to podstatné: myšlenka. Je to jen robota.

(*Zvonek.*)

STRAKOŠ: Nu, usadila jste mne, slečno, jako dávno nikdo. Máte svůj nový pohled na věci a učíte člověka nově se dívat.

SLUŽKA (*hlásí*): Paní Plískalová, slečna Forejtová, pan Houžvička.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*jde jim v ústrety, podává jim ruku; pi Plískalové*): Buďte vítána, milá přítelkyně. (*Sl. Forejlové.*) I vy, milá slečno; (*Houžvičkovi*) i vy, pane doktore. (*Představuje pak pi Plískalové a sl. Forejlové pány, dra Věžníka, Binku, Obergeista. Úklony. MUC Houžvička představuje se sám dru Věžníkovi, Strakošovi, Binkovi. S Obergeistem polřesou si rukama jako dobří kamarádi. Nově přichází za hovoru usedají nebo pijí čaj stoje. Evža Strakošová nalévá jim čaje, služka přisluhuje zákusky, pak služka ven.*)

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*k níž se přidružila H. Pistoriusová, pi Plískalové*): Jak se máte stále, má milá?

PÍ PLÍSKALOVÁ: Nu, to víte, pláču. Pláču před urnou svého nezapomenutelného. Pláču celé dni, celé noci. Ne, ne, ne, paní Strakošová, netěšte mne. Jsem bezútěšná.

DR VĚŽNÍK: Bezútěšná? Snad neutěšitelná?

PÍ PLÍSKALOVÁ: Bezútěšná! Tak to o mně říká doktor Palička a mně se to tolik líbí. (*Strakošové.*) Víte, že mne musily dvě služky na kolenou prosit, abych k vám šla? Abych se trochu povyrazila? Abych se neutrápila?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: A jak již je tomu dávno, co jste pochovala pana manžela?

PÍ PLÍSKALOVÁ: Pozejtří bude přece dvanáct neděl. Jiné vdovy v tu dobu už chodí do koncertů, do divadel, bruslí, tančí jako by se nechumelilo. Jen já jsem stále bezútěšná! To je ta má strašná citlivost. Míci, říkával mi nebožtík, ty umřeš na tu svou citlivost.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Měla byste se přece jen zabavovat krásnou

četbou nebo hudbou: číst Písmo, Shakespeara, Balzaca, Tolstého, poslouchat Beethovena, Schuberta, Debussyho... to nejvíc léčí duši.

PÍ PLÍSKALOVÁ: Ne... ne... ne...! Netěšte mne! To mne ještě neznáte. Já jsem bezútěšná; já chci být bezútěšná. A víte, co mne nejvíc bolí? Že ho zabili doktoři. Já měla vždycky doktory tak ráda; do smrti se nebudu moci podívat na doktora.

BINKA: Slyšíte, doktoři medicíny? Zabili jste milostpaní muže; na věky budete prokleti.

DR OBERGEIST: Tak zlé to snad přece nebude?

PÍ PLÍSKALOVÁ: Pán je doktor medicíny? Ne, nerozuměli jste mně: profesori mně ho zabili. Těm to nemohu odpustit.

DR OBERGEIST: Já jsem profesor.

DR VĚŽNÍK: Já taky.

PÍ PLÍSKALOVÁ (*Obergeistovi, na něhož chvíli nedůvěřivě hleděla*): Pán žertuje, pán je příliš mladý, aby mohl býti profesor. (*Pohlédne na Věžníka a zarazí se.*) Ale tenhle pán... snad... Ne, ne, vy jste mně nerozuměli. Profesori taky za to nemohou. Může snad profesor za ošetřovatelky? Ty, ty mrchy mně ho vlastně zabily. Těm to neodpustím do smrti. Ne, ne, netěšte mne, paní Strakošová. Já jsem bezútěšná. (*Uskočí o krůček, jako by prchala před útěchou.*)

BINKA (*odvádí pi Plískalovou do pozadí*): Ale, milostpaní, mějte přec rozum. Dáma vašeho mládí, vaší krásy má povinnosti k životu.

PÍ PLÍSKALOVÁ: Myslíte? Můj domácí lékař mně to také říká. Dvaatřicet let, říká, vrcholný rozpuk vaší ženské krásy. Kolik mužů byste mohla oblažit! Ale ne, ne, ne, já (*zacpává si uši*), já jsem bezútěšná!

STRAKOŠ (*přidruží se k Binkovi a pi Plískalové*): Přítel Binka má pravdu. Máte povinnosti k nám všem; musíme vás na ně upomínat, ať se vám to líbí nebo ne. (*V živém rozhovoru a gestikulaci stanou v pozadí.*)

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*s Hedvou Pistoriusovou přistupují k slečně Forejlové, s níž zatím v pravém pozadí hovořil MUC Houžvička*): A ty má rozmilá, odkud ty přicházíš?

SL. FOREJTOVÁ: Z ledu, má drahá paní. Bruslili jsme s tímto panem doktorem zde pět hodin. Podařily se mně dnes ty osmičky,

o kterých jsem ti již před týdnem vykládala. Lidé přestali bruslit a dívali se na mne, vidíte, doktore?

MUC HOUŽVIČKA (*svědčí*): Ano, podařily se vám dnes překrásně.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*směje se*): Jaká milá ctižádost. U té by se mohli trochu poučit i starší: generálové, umělci, vědci.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*pohladí ji*): Tak, tak, má libezná. Jak krásně si ještě hraješ. Později si hrává člověk méně pěkně. Nu, také mně bylo patnáct. Také. Můj bože, kde jsou ty časy? Vody je odnesly, vítr rozfoukal...

MUC HOUŽVIČKA: Dámy odpustí. Musím na slovíčko k svému učitelu doktoru Obergeistovi. Hned jsem nazpět a zase k službám. (*Evža Strakošová, Hedva Pistoriusová a Jiřina Forejlová bavi se spolu polohlasitě v pravém rohu.*)

MUC HOUŽVIČKA (*vyhledá v levém rohu dra Obergeista, který se sem uchýlil před ostatní společností a stojí zapředen do svých úvah, oči vryté do země, rukou si potrháváje bradku*): Slyšel jsem včera tu přednášku slavného doktora z Charentonu...

DR OBERGEIST: Nu?

MUC HOUŽVIČKA: Pod psa. Řekli jsme si s Horvátem: To my jsme už dál, díky doktoru Obergeistovi.

DR OBERGEIST: Tak vidíš. A takového hluku se s těmi cizími nulamí nadělá. A konec konců musíte si říci: Máme to doma lepší.

BINKA (*který se zatím oddělil od pí Pliskalové, přistupuje k této skupině; zatahá za rukáv dra Obergeista*): Pane asistente, tohle to by byla oběť na oltář vědy. (*Ukazuje bradou na pí Pliskalovou.*) Kupčucha pudová a prachová. Mnoho jí do miliónku neschází, nemá-li přes něj. To by se pak dělala nezávislá neoficiální věda!

DR OBERGEIST (*zbystří sluch i zrak*): Myslíte? Já, jak víte, jsem z vyšších vědeckých zřetelů spíše pro dynastie profesorské. Ale konečně... Pro vědu jsem hotov i k téhle oběti. Pravíte, že má přes milion?

MUC HOUŽVIČKA (*hlá jí takléž očima*): I já mám již čas myslit na budoucnost své vědy.

BINKA: A co myslíte, že je statistika? To snad není věda? Ta se snad živí vzduchem? Což je vědou jen ta vaše blbá zkoumavka s bakteriemi?

DR OBERGEIST: Táák? Blbá? Říká mimořádné vidění, a chce urážet medicínu.

BINKA (*odděluje se od nich*): Poručím se, vaše vědecká nadutosti, pardon, slovnosti.

DR OBERGEIST (*Houžvičkovi*): Jdi za ním, ať nám netropí ostudu. Drzoun.

MUC HOUŽVIČKA (*spěchá za Binkou a vysvětluje mu něco*).

DR OBERGEIST (*rozchodí se zase do kruhu, s očima nepřítomnýmá, v dumách a myšlenkách. Přitom se střetne s Hedvou Pistoriusovou, která se oddělila od Evži Strakošové a úmyslně vstoupila do jeho dráhy*): Pardon, pardon. (*Zdvihne hlavu.*) A to jste vy... pardon, to jsi ty, Hedvo. Kuju v hlavě právě nové theoremu, a tu jsem slepý, hluchý... slepý, hluchý jako lokomotiva. Vlastní matku bych mohl v takové chvíli přejet.

DR VĚŽNÍK (*seděl dosud v křesle a pil čaj; zdvihl se, jakmile se střela Hedva Pistoriusová s drem Obergeistem, přiblížil se k nim, takže slyší jejich rozhovor, nepozorován jimi*).

HEDVA PISTORIUSOVÁ: To jsem musila až sem, abych tě uviděla po tak dlouhé době? To ti již zarostl chodníček ke mně kopřivami?

DR OBERGEIST: Nemám času prostě! Pochop to! Věda si žádá celého člověka; odere ho až na kost, nic nenechá druhým. Všichni jí musíme přinášet oběti: všichni! Pochop to!

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Chápu zcela dobře. A odcházím z cesty ne já, ale tobě. (*Odvrátí se od něho a zaměří k Evži Strakošové.*)

DR OBERGEIST (*poltrásá chvíli hlavou; pak se zase rozchodí v dumách do kruhu*).

DR VĚŽNÍK: Prokletí dva janci! I tenhle Obergeist, i tamten Strakoš! Takové dvě rozkošné ženy je milují, a oni jen po nich tlapat svými chlupskými okutými dřeváky. Kuntí! Vás bych rád vyléčil z té vaší surovosti.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*kolem níž se zatím v pravé polovině scény se skupil kroužek hostí, stále rostoucí, jimž cosi vykládala, volá na Věžníka*): Strýčku! Strýčku! Buďte tak laskav a pojdte nám povědět, jak tomu bylo tehdy o povodni, kdy jste zachránil pět lidí od utonutí.

DR VĚŽNÍK (*rozmrzen, že ho někdo chválí, uzardělý a nasupený, zvolna přechází k Evže Strakošové. Za jeho hovoru všichni přítomní*

utvoří kolem něho kruh, až na dra Obergeista, který kolem nich krouží jako jestřáb, měře si je zezadu, tu přistupuje k nim, tu odstupuje od nich a mumlaje, zřejmě rozčilen, různé věty jako: Ovšemže. Ale ne. To se musím přesvědčit): Nikoho jsem nezachránil, abys to věděla, ty pošetilá všetečko. To je taková hloupá legenda. Vždycky se při takových příležitostech naloží chvála na někoho, kdo k ní přijde jako slepý k houslím, a nakydá hana na někoho, kdo si jí zasloužil stejně málo.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: *Není pravda! Vždyť to bylo ve všech listech. Navrhovali vám tehdy vyznamenání, ale vy jste odmítl.*

DR VĚŽNÍK: *Nu, to dojdeš daleko. Drž se jen vždycky toho, co bylo v listech. V listech bývají z devadesáti procent lži nebo nesmysly. V takových chvílích katastrofy neví si nikdo rady. Každý, každý, pravím ti, dělá zbytečnosti a hlouposti. Ty jedny mají však náhodou jakýsi zdánlivý úspěch, protože jim přispěly na pomoc okolnosti, s nimiž jejich původce nepočítal a o nichž vůbec nevěděl, ty druhé ne, protože se proti nim postavily tytéž okolnosti. A pak přijde sebevědomé P. T. veřejné mínění a dekretuje tvůj P. T. prázdny soud. Řekne, že X Y projevil v tu těžkou chvíli vzácnou duchapřítomnost, našel osvobodivé slovo, dal šťastnou direktivu, usměrnil chaos a jak již jsou ty všechny strakaté fráze, kdežto vpravdě pan X Y stál při tom v stejně skopové póze, kam ho náhoda postavila, jako pan A B nebo P Q. Přijeli tehdy pionýři z Josefova a já jsem vstoupil do jednoho jejich pontonu ne proto, že jsem chtěl někoho zachraňovat nebo býti někomu užitečný, nýbrž prostě proto, že nemohu vidět loďku a nelézt do ní. Jsem totiž zuřivý vodák, vodník, vodomil, vodnář, lodník, bárkář, maňáskář, jachtář. A tak jsem jezdil po rozvodněné řece a pomáhali jsme lidem, kteří seděli v podvlékačkách nebo ve spodničkách na hřbetech svých střech, do pontonu; některým jsme podali ruce, jiným jsme nastavili žebřík. To bylo všetečko. Nestojí to za řeč. Nebylo to všetečko ani tolik jako nedělní hasičské cvičení na vsi. (Vykřikne bolestí. Obrátí se za sebe; tam stojí dr Obergeist, v ruce jakýsi strojek o dvou jehlách, blaženě se usmívaje.)*

DR VĚŽNÍK: *To vy jste mne bodl, člověče? Co to tropíte za hloupé žerty?*

DR OBERGEIST: *Klid, kolego. Zkousím jen vaši iritabilitu a spolehlivost innervačních drah strojkem vlastní konstrukce. Máte index 9,9. Úctyhodné! Gratuluji vám. Mohu vás potřebovat, člověče. Radujte se!*

DR VĚŽNÍK: *Blázníte? K čemu?*

DR OBERGEIST: *Ke svým experimentům, jež odzbrojují Smrt. Ke svému tažení proti Smrti. Pozoruji a měřím vás již pět minut, aniž o tom víte, a vyhovujete mi. Radujte se! Vy mi nahradíte toho fořta z Tater, který se poslední chvíli zpáčil. Posloužíte vědě. Není jiné pravé radosti na světě než sloužit vědě.*

(Zvonek.)

DR VĚŽNÍK *(skáče o jedné noze bolestí)*: *Kat vás sper i s vaší vědou!*

SLUŽKA *(hlásí)*: *Pianista je zde.*

PIANISTA *(vejde, ukláněje se)*: *Dobry večer přeji panstvu vespolek.*

STRAKOŠ: *Vítejte, mistře Pohono. Čeká vás toužebně devět párů elektrisovaných nohou, které páli do chodidel parkety pekelnými plamínky jako zebrou poušť africká.*

PÍ PLÍSKALOVÁ: *Ježíši! Mne nepočítejte! Já jsem bezútešná. (Tváří se pohněvanou a hrozí prstem Evži Strakošové.) Proč jste mně neřekla, paní Strakošová, že se bude dnes u vás tančit? Nebyla bych přišla. To není hezké od vás, takhle mne zaskočit.*

STRAKOŠ *(odvádí pianistu do vedlejšího pokoje, odkud za chvíli zazní první takty shimmy, a vrátí se mezi hosty. Instinktivně se oddělí ženy od mužů; muži seskupeni asi ve středu pokoje. Jiřina Forejťová, Hedva Pistoriusová, Evža Strakošová utvoří skupinku blíže dveří, které vedou do tančírny.)*

PÍ PLÍSKALOVÁ *(uprostřed mezi oběma tábory)*: *Co dělat? Poradte mně! Nemohu přece těm pánům zkazít radost; to by bylo nekřesťanské. Toho by si ani můj nenahraditelný nepřál. (Přeběhne ke skupině dam a postaví se tak, aby byla první na ráně.)*

DR VĚŽNÍK *(rozhlíží se po ženách, kterou si vybral)*.

DR OBERGEIST *(Věžníkovi)*: *Jakže, vy tančíte? Snad ne moderní tance?*

DR VĚŽNÍK: *Právě ty. Jsem jejich vášnivý milovník. Shimmy, foxtrot, jazz, tango, two-step, floridu... všetecky.*

DR OBERGEIST: *A dovolte, kolik je vám let?*

208 DR VĚZŇÍK: Ne vždycky stejně. Mluvím-li s vámi, jsem starší než nejstarší egyptská pyramida. Usměje-li se na mne paní Evža nebo slečna Hedva, je mi okamžitě dvacet.

DR OBERGEIST: Nechte špatných vtipů. Já myslím podle křestního listu.

DR VĚZŇÍK: Pětadevadesát let, devět měsíců, třináct dní a (*vytáhne hodinky*) sedm hodin patnáct minut. Byl jsem dost vědecky přesný? (*Rozběhne se křepce ke skupince dam; pí Plískalové, která se naň vyzývavě usmívá.*) Promiňte, milostpaní, ale vy jste pro mne moc stará. Já tančím jen s tanečnicemi kolem dvaceti — rovný s rovnou; jen ty mne inspirují jak náleží k pošetilostem. A v tomto případě jen s tou, kterou vášnivě miluji a vždycky jsem miloval — s paní svého srdce. (*Pokloní se před Evžou Strakošovou a odvádí ji do tančírny.*)

PÍ PLÍSKALOVÁ (*hněvivě*): Dědek nezdvornilý! Což myslí, že bych s ním vůbec šla?

BINKA: Čertovský chlapík. (*Přistoupí ke dveřím a zírá chvilku za ním.*) A tančí opravdu jako provazolezec. Ten bude žít do sto dvaceti. Ubohá pojišťovna! (*Strakošovi.*) Být tebou, Jiří, bál bych se o paní Evženi. Dábel nikdy nespí!

STRAKOŠ (*usměje se kysele*): Přeji každému plné svobody, i své ženě. (*Pokloní se před Hedvou Pistoriusovou a odvádí ji do tančírny.*)

BINKA }
MUC HOUŽVIČKA } (*míří zároveň směrem k pí Plískalové*).

MUC HOUŽVIČKA (*předběhne Binku o půl kroku*): Dovolte, až po mně.

BINKA (*jako by se nechumelilo, obrátí se k slečně Forejtové a pokloní se*): Vždyť já mířil vlastně k vám; o nějaký ten stupeň se člověk lehko zmýlí, není-li náhodou civilní geometr.

JIŘINA FOREJTOVÁ (*směje se jako rozpustilá školačka*): Neomlouvajte se mně, pane Binko. Já jsem dnes po prvé dělala na ledě báječné osmičky a beru život ještě jako tělocvik. (*Zavěsí se do něho a odchází s ním do tančírny.*)

MUC HOUŽVIČKA (*nabízí rámě pí Plískalové*): Prosím, milostivá paní.

PÍ PLÍSKALOVÁ (*s úsměvem se do něho zavěšuje*): Také medicinae doktor?

MUC HOUŽVIČKA: Posud jen kandidát!

PÍ PLÍSKALOVÁ: Tím líp. Zůstanu si aspoň věrna. Neprohřeším se na své zásadě. Já chci zůstat bezútešná. (*Odchází s ním do tančírny.*)

DR OBERGEIST (*stojí chvíli mezi dveřmi, hledě na tančící; pak se odvrátí a mne si ruce*): All right. Ten chlap tančí opravdu, jako by měl ďábla v těle. Heureka. To je přímo ideální zkušební králík. Vybojuje mi jistě můj vědecký boj. S ním vyhrají své tažení proti Smrti.

OPONA

Jednání druhé

Prostorná lékařská laboratoř dra Obergeista v podkrovní domu pí Pliskalové v Dejvicích. Vypadá jako maliřský atelier, jenže i všechny stěny jsou ze skla, nejen střecha, která jest pohyblivá: možno ji vytáhnouti do výše nebo spustiti mechanismem pák a kladek. Ve zdech i ve střeše jsou nadto různá okénka, která možno snadno otevřít a jimiž pronikají pak přímo paprsky slunečné i hvězdné.

Jest dopoledne, laboratoř zalita jásavým jarním sluncem, které ji prostupuje celou a nadnáší: jest to, jako by skleněná loď plula do oblak. Všude jakési veliké roury, jakoby dalekohledné, ale složené z různých barevných skel a mosaze, cinu, železa, mědi, stříbra; mají za účel zachycovati slunečné paprsky a rozkládati je určitým způsobem. Několik stolků, na nich mikroskopy s bakteriovými kulturami. Dále thermostat neboli množirna, krychlovitá skříň o dvojitých stěnách, v níž se pěstují kultury bakteriové. Uvnitř ní přihrádky se zkumavkami, vloženými do nakloněných čtyřhranných mís; na jejím povrchu teploměr. Sem tam blízko podlahy statistické tabulky a diagramy. Na jednom stolku deníková kniha, t. zv. protokol, do níž zapisuje dr Obergeist svá pozorování. Prostřed atelieru vyvýšené prázdné lůžko — jen sklo a kov — obstarané také některými nástroji v hlavách i patách; v patách zejména nástroj asi půl druhého metru dlouhý jako strojní puška, na třínožce postavený, míří přímo do hlav lože. Toho lůžko jest postaveno na skleněných nohách ve zvláštním nízkém lubu vodou vyplněném. Podlaha posypána pískem. Dále jest v atelieru ještě nejnulnější nábytek, neboť dr Obergeist zde bydlí i spí: proslá železná postel, lakovélož umývadlo, šatník.

Poněvadž dr Obergeist nedovolil postavit ani jedině masivní zdi, vchází se do atelieru padákovitými dveřmi, v podlaze umístěnými; host vynoří se, jako by přicházel z podzemí.

Dr Obergeist prochází se v hluboké myšlenky ponořen, oděn v bílý lékařský plášť, po své laboratoři, čechraje si kozi bradku a mumlaje něco. Klepá se na padákovité dveře.

DR OBERGEIST (*přeslechne první zaklepání. Klepe se důrazněji*): 211
Volno!

DR HOUŽVIČKA (*zřejmě útočně naladěn*): Dobrý den! Proklaté hnízdo! To se člověk udýchá a zašpiní, než se sem dostane!

DR OBERGEIST: Věda není nic zábavného, milý hochu, žádá si obětí. Před vítězství položili bohové pot... to věděli již Řekové. A greenhorn jest od toho, aby si brousil trochu své všetečné rohy a učil se umění obětovati se vědě. Trochu sebezapření, mladý muži!

DR HOUŽVIČKA: Tu písničku slyším stále; už mne omrzela. (*Rozhlíží se po laboratoři.*) Jak to pokračuje? Budete brzy hotov? Dělejte, ke všem rohatým. Táhne se to nějak jako povidla... ta vaše věda.

DR OBERGEIST: Taková syntesa, jako je moje, ... víš, to není maličkost. Ještě něco vážne. Tady s tím lůžkem. Podle své theorie musím izolovat lože nemocného co nejvíce od země, od všech jejích vlivů. Vydat je co nejvíce světlu slunečnému i hvězdnému, ovšem upravenému methodou doktora Obergeista, a více ještě: efluviím etherným. Můj ideál by byl, kdyby mohlo viset mezi nebem a zemí, bez každého závěsu, bez každé opory.

DR HOUŽVIČKA: Nu tak z něho udělejte Mohamedovu rakev v Mekce: ta plove prý ve vzduchu. Ostatně Einstein tvrdí, že není žádného etheru. Jak s tím srovnáte svou theorii o efluviích etherných?

DR OBERGEIST: Kvark. Einstein je nesmysl. Já mám pravdu. Co mně stojí v cestě, jest pochybené.

DR HOUŽVIČKA: Jak to víte?

DR OBERGEIST: Poněvadž jsem se naučil správně medicinsky myslet. To ti doporučuji a nikdy nezhoudíš. Řekni si vždycky před každým problémem: tohle je medicinské myšlení a tamhleto není medicinské myšlení. Může takový Einstein myslet medicinsky? Vždyť je to hvězdář. Nu tak vidíš.

DR HOUŽVIČKA: A jak když stojí medicinské myšlení proti medicinskému myšlení. Návor proti názoru, a obojí je hájen školenými mediky? Tu je obojí správné?

DR OBERGEIST: Nesmysl; jen jedno může býti správně medicinsky myšleno; druhé už ne.

DR HOUŽVIČKA: A jak poznám to první?

DR OBERGEIST: Jak? Pošetilče. Zcela prostě. Tím, že se naučíš myslet methodou doktora Obergeista.

DR HOUŽVIČKA (*drze*): Nu... to bych se někdy říz. To radši ne! Holenku, mne už nebudete dlouho vodit za nos. Mně se zdá, že vám měkne mozek, asistente. To mínění se o vás již ujímá na fakultě.

DR OBERGEIST: Co to blábolíš, drzoune?

DR HOUŽVIČKA: Mluvte se mnou slušněji, ano? Jsem již dosti vyspělý ve vědě, abych vás mohl soudit. Čpíte mně příliš šarlatánem, chcete-li to vědět. (*Pokrčí rameny.*) Ostatně, přišel jsem vám jen říci, abyste dělal... Nejdéle do týdne musíte mně vyklidit tuhle laboratoř. Také já jsem na světě; také já mám svou vědu; také já mám k ní povinnosti. Nu... nepulte na mne své mimosítničné oči... už je tomu tak.

DR OBERGEIST (*celý zrudl, lapá po vzduchu*): Ty že máš svou vědu, ty, usmrkanče? Ty se musíš teprve učit na ni dívat, ty slepýši slepý. Ty ovšem mimosítničně nevidíš, poněvadž nevidíš nic ani sítnicí. A ne slepýš... had jsi, jedovatý had, kterého jsem si hrál za hadry a jenž mne teď uštkl. Já starý důvěřivý blázen...

DR HOUŽVIČKA: Nechte si své citové výlevy. Exaktnímu vědci špatně sluší takové obstarožné deklamánky. Já jsem pro anglickou věcnost a stručnost. Meritum je mně tohle. Vy víte velmi dobře, že tuto laboratoř dala přestavěti z maliřského atelieru *moje* přítelkyně paní Plískalová — bydlili v něm ostatně plavajzníci, od nichž neviděla nikdy ani groše, takoví dalesáci, kubisti, futuristi a jiná trklá čeládka. Dala tu laboratoř vybudovat paní Plískalová na *moji* radu... pro svobodné, nezávislé bádání vědecké.

DR OBERGEIST: Nu ano, to je právě pro mne. Já reprezentuji v této zemi svobodnou nezávislou vědu lékařskou.

DR HOUŽVIČKA: O tom by se mohlo moc povídat; ale nechci se s vámi přit. Meritum je mně v tom, že budu ji pěstovati od nynějška vedle vás já. Musím ji chránit, abyste vy jí nenapravitelně nezkompromitoval svými fantastičnostmi. Na *moje* doporučení byla vám tato laboratoř propůjčena, na *moji* radu odejme vám ji nyní *moje* přítelkyně.

DR OBERGEIST: Snad si nechceš, lotře, tu babu vzít? Vždyť je aspoň o deset let starší než ty.

DR HOUŽVIČKA: A kdyby? Myslím, že byste býval první, kdo by byl bral, jen kdyby byla o vás stála. Sám by se pro ten cancourek úspěchu snad s čertovou babou pářil, a mne bude moralisovat.

DR OBERGEIST: Držte mne! Nebo se zblázním! To štěně si mne dovoluje mistrovat.

DR HOUŽVIČKA: Bohužel. Nechal jste to tak daleko dojit, že je to nutné. Zmistrují vás ostatně brzy jini, významnější než já. (*Povýšeným hlasem, jako by četl oriel.*) Jste fantasta, pane, a ne exaktní vědec.

DR OBERGEIST: Zadrž, nemám-li tě zardousit.

DR HOUŽVIČKA (*krčí rameny*): Ostatně, nač se s vámi hádat. Meritum pro mne je: ven s vámi, protože laboratoř je nyní moje!

DR OBERGEIST: A tohle mně... mně..., který jsem obětoval všecko vědě: mládi, úspěchy hmotné a postavení úřední?

DR HOUŽVIČKA: Blázen, kdo by vám věřil. Vypadá to jako boj o vědu, a zatím je to starý darwinský boj o život: struggle for life, a ne for science. Já už se taky učím anglicky, pane, a brzy půjdu taky do světa. Já už jsem vašemu poručníkovaní odrostl.

DR OBERGEIST: A což moje adaptace tohoto mizerného špýcharu? Vědeckou výstroj přinesl jsem sem přece já. A celá cena jeho je v ní! Tohle všecko jsou vědecké nástroje *mé* invence. Ty si nenechám ukrást nikým!

DR HOUŽVIČKA: Budte kliden! Nikdo na to nepomýšlí. Odmontujte si jen své pochybné instrumenty a složte si je ve sklepe nebo na půdě, máte-li nějakou. Myslím, že už jich nebudete potřebovat. Vaší vědecké slávě bude brzy odzvoněno. Napovvěděl mně to již profesor Valnoha...

DR OBERGEIST (*zarve*): Cože? Ty že jsi se přitřel k mému oteckému učiteli a příteli? Hade! Hade! Hade! Já opustím své vlivné asistentké místo, abych se mohl zcela věnovat svým dalekosáhlým experimentům a dobudovat svou velikou generalisaci...

DR HOUŽVIČKA (*paroduje ho*): ... a had se vplazí zatím do opuště-

něho hnízda, zaujme moje místo, pro něž je lépe kvalifikován než já.

DR OBERGEIST (*přestane náhle jako pod jakousi tajemnou sugescí tykat Houžvičkovi*): Jakže, vy jste zaujal již mé asistentské místo, onu význačnou funkci v organizaci našeho vysokého učení?

DR HOUŽVIČKA: Posud ne, ale mám je slíbeno a dostane se mně ho brzy. Zapomínáte, že to není váš majetek, nýbrž funkce kliniky, kterou si obsazuje její přednosta silou, o níž jest přesvědčen, že jí bude co nejvíce na prospěch; a to jsem v tomto případě já.

DR OBERGEIST: Ale, ale, to není možné. V tom musí být mýlka, nedorozumění. Vždyť můj otecký učitel a přítel profesor Valnoha sleduje se zcela výjimečným zájmem mé směrovní experimenty. Projevuje plně pochopení, ano, mohu říci oteckou přízeň mému bádání. Dává si mnou jednou týdně referovati o jeho pokrocích... ano, jednou týdně, v pátek u Ježíška... Slibil mně dokonce na dnešek svou vzácnou návštěvu... sem... do tohoto holubníka. Chce se sám vlastněma očima přesvědčiti o některých výsledcích mých bakteriocidních method aktinických, zejména paprsků ypsilon odnož alfa. Vždyť já v něm ctím a vždycky jsem ctíl nestora české vědy lékařské, takřka jejího otce a zakladatele...

DR HOUŽVIČKA (*při poslední větě významně kašle, pomrskává se hůlkou po stěnech*).

DR OBERGEIST: A snad ne? Můžete říci na své svědomí muže a vědce, že ne?

DR HOUŽVIČKA: Pokud vím, tituloval jste ho stereotypně starý pavián, neřikal-li jste mu pro změnu starý orangutan nebo kartouzník. To je ovšem methoda úcty k zakladateli české vědy lékařské poněkud podivná; snad značka doktor Obergeist?

DR OBERGEIST: Ale, ale, kolego, což nechápete, že jest to jen výraz intimity, jakési, jak bych řekl, mužné něhy a cudné odanosti... (*S pathosem.*) Ano, *magnus parens* české vědy lékařské, pravím, byl mně vždycky a jest mně profesor Valnoha. A pokud se týče té mé ohromné generalisace, já jsem mu již řekl: jestli vás jen trochu mrzí, mistře, její rozměry, řekněte si, obřežu ji, ano, obřežu ji, aby vás nepohoršovala. Pro jednu

takovou všivou generalisaci se snad neznepřátelím s tak velikým badatelem, jako je profesor Valnoha. Vždyť je to náš český Pasteur a Charcot v jedné osobě a v novém, zlepšeném vydání.

DR HOUŽVIČKA: Nadivno sluchu! Co to vnímám... bubínkově či mimobubínkově? Tyhle tóny to je něco zbrusu nového v ústech vědeckého nadčlověka doktora Obergeista!

DR OBERGEIST: Naprosto ne, kolego, naprosto ne... Rozpomeňte se dobře na naše minulé hovory. Již tam naleznete k nim the forerunners... jak to honem říci?... ano... předznamení, víte?

DR HOUŽVIČKA: Náповědi, myslíte? Nu, musil by je hledat člověk nejostřejším mikroskopem, aby je našel.

DR OBERGEIST: A pak: zlatý člověk, ten profesor Valnoha! Poslyšte, to spojení velkého vědce a zlatého srdce je tak vzácná věc u nás. A jeho mentalita vědecká, na kterou kladu právem tak velkou váhu? Povídám vám, jen u Babinského našel jsem něco podobného. A pak u Pierra Marie... víte toho, co rozbil Brocovu lokalisaci artikulované řeči... víte, domněle v zadní třetině třetího závitů čelního na levé straně. Ale náš Valnoha je ještě výš než ten Pierre Marie. To jest: oba mají stejnou methodu medicínálního myšlení, víte, to spojení objektivního pozorování s vnitřní zkušeností, experimentu s vnitřní empirií. Víte, kolego, *tudy* vede cesta do budoucnosti. A ukazatelem je tu náš Valnoha. Ano, pane, člověk musí zhlédnout cizinu, aby si dovedl vážít jak náleží domácích mistrů. Vy ho nedovedete ještě ocenit, vy jste na to příliš mladý a nescestovalý.

DR HOUŽVIČKA: Nu, nestarejte se, já se tomu od vás již přiučím. Co vy zde pyskem, to já zítra tiskem. Co vy zde kdákáte do vzduchu, fixuji já na papír pro tisk. A sice ihned, jakmile přijdu domů. Za měsíc, za dva je to venku jako *mé* ocenění profesora Valnohy.

DR OBERGEIST (*vrhá se na něho pěšlí a řve*): Ty tedy tak, zmije? Oloupen, okraden! Pomoc! Vědecká krádež! Policie! Policie!

DR HOUŽVIČKA (*supě ovine ho pažemi*): Zvíře!

DR OBERGEIST (*duse se*): Pomoc! Boa constrictor! Zloděj! Vrah! (*Zápoli spolu s velikým hlukem, polácejíce se z rohu do rohu; přítom převrhnou stolek s protokolem dra Obergeista, který pošlapou.*)

PÍ PLÍSKALOVÁ (*vyjevená, v ranním župánku, vlasý na papilo-*

tech): Pánové, co se to tu děje? Vždyť se nade mnou strop boří. Všecko se třese. Podobizna mého nebožtíka muže spadla se stěny. Co to vidím? Pánové se tu perou jako chasnici o posvícení. Já jsem z toho bezútešná.

(Oba soupeři, dři Obergeist a Houžvička, se rozpletou a civí na ni vyjeveně; v rozpacích si rovnají potrháné límce a kravaty, vysávají ústly krev ze škrábů a odřenin na rukou atd.)

DR HOUŽVIČKA *(vzchopí se první)*: Ruku líbám, milostivá paní.

Nemohu za to. Vrhel se na mne... to není člověk, to je šelma.

Ten by pro tu svou pitomou vědu dovedl i zabít.

DR OBERGEIST: Neposlouchejte ho! Je to zloděj. Vědecký zloděj!

Ukradl mi vědeckou charakteristiku mého drahého učitele profesora Valnohy. Sám se tím chlubil. Dovolám se policie, soudu. Republika musí chránit duševní vlastnictví. S tím se zřítí všecko... všecko... i soukromé vlastnictví, i rodina.

PÍ PLÍSKALOVÁ: To bych moc pochybovala, že by vás tuhle pan doktor *(ukáže na Houžvičku)* chtěl okrást. Ten nevypadá podle toho, aby kradl, a dokonce takové hlouposti jako je kata... charakteristika nějakého Šejnohy. *(Přísně.)* Vy však, pane Obergeiste, zneužíváte mého pohostinství. To je věc očitá a dokazatelná. Budíte již dávno pohoršení v domě. Lidé myslí, že čarujete; a jiní zase, že vykládáte karty. Tuhle mne někdo zastavil, a že prý mám v domě penězokazeckou dílnu. V zimě jste se nechával polívat studenou vodou a vykládal jste se pak nahý... ano, pane, docela nahý, ani ne v plovkách, na prkně tuhle z okna. Služky z vůkolních domů vás viděly. Je to proti mravopočestnosti, pane, a na to je paragraf.

DR OBERGEIST: Ale já dělal jen po Chodounském pokusy na svém těle, abych rozhodl ještě některé sporné případy, je-li nebo není-li nastuzení příčinou onemocnění.

PÍ PLÍSKALOVÁ: Takové pokusy si dělejte někde v blázinci, pane, ale ne v počestném domě měšťanském. *(Zalomí rukama.)* Mám já to neštěstí, můj ty nebožtíčku Vavřínče, se svou dobrotou, se svou pohostinností. Měls pravdu, ta se dnes nevyplácí. Předtím měla jsem tu takové mazaly, kteří neměli proše a chtěli mně namísto činže platit svými čmáranicemi. Jeden z nich chtěl mne docela vypotretovat místo nájemného. Panenko Maria Svatohorská, to bych byla dopadla! Pak jsem si dala

říc a přestavěla jsem pro vás ten atelier, abyste měl kde kucht ty své německé myši a preparovat to boží sluníčko — pánbůh mi hříchy odpusť... To jest přestavěla jsem ho pro tu vědu... jako pro tu pravou vědu, jak říká tuhle pan doktor! *(Ukáže na Houžvičku.)* A co z toho mám? Jsem z toho celá bezútešná. Vy jste rozkřičel můj dům, několikrát jste mně strop rozmočil tou vodou, co na ní plove tahle hloupá kukaň *(ukáže na lůžko v lubu)*, ... co se z ní nikdy nic rozumného nevylihne... a dnes jste se mně moh probořit na hlavu a zabít mne. Děkuji pěkně. A teď bude sem ke všemu ještě volat policii!

DR OBERGEIST: A zavolám ji! Na něho i na vás! On krade a vy chráníte zloděje. Jste oba trestní.

PÍ PLÍSKALOVÁ: Však vás na policii taky znají. Nemyslete si! Jste vy pěkné kvítko. Vy jste ty spodní proudy, před kterými mne nebožtík Vavřinec vždycky varoval. Říkal: Micinko, jen si nikdy neber do domu ty spodní proudy. Pro měšťanskou paní se to nesluší. A teď tohleto! Já jsem z toho bezútešná. Ale abyste věděl, že o vás taky vím, jaký vy jste kunt. Chodí ke mně jeden mladý, moc učený pán z ministerstva, pan Slabý se jmenuje. Je to filosof, ale ne z těch divokých... bůh chraň... on je tuze solidní a rozšafný a dělá filosofii nábožnou... takové krásné knížky píše — inu, div ne na modlení a pro pláč... a ten říká o vás, že nemáte nábožensko-filosofický základ. *(Mlčí chvíli, odhaduje účinek svých slov. Pak vítězně.)* Heč!

DR OBERGEIST *(vztekle)*: Ale co je mně po tom hlupákovi! Vždyť on nemyslí medicínsky. Je to nějaký slamotrus a vám ovšem imponuje. Snad myslíte, že si vás taky vezme. Jste nevzdělaná husa. Spíš s Tatarem bych se dohodl než s vámi.

PÍ PLÍSKALOVÁ: ... Slyšíte, slyšíte, pane doktore? Uráží mne. Nadává mně. Slyšel jste? Dosvědčíte mně to u soudu, zažaluji ho.

DR HOUŽVIČKA: Je to starý nestyda, milostpaní. Ale už mu odzvánějí. Dříve než se naděje, bude viset. Napověděl mně to sám profesor Valnoha. Pojďte, nechme ho. Nekazme si radost z tak krásného dne. Máte nový klobouk, model z Paříže. Vyvětráme ho dnes.

PÍ PLÍSKALOVÁ *(Obergeistovi)*: A do tří dnů ať jste odtud! Nebo vám nechám to všecko haraburdí sházet se schodů. A všecko uvést do stavu, jak bylo v době, kdy jste se sem nastěhoval,

slyšíte? Zaneřádí byt tím svým bláznivým sviňstvem a je ještě drzý. Nejste ani nájemník, ani podnájemník; nepožíváte dobrodiní zákona o ochraně nájemníků. (*Odchází.*)

DR HOUŽVIČKA (*za ní*).

DR OBERGEIST (*padne na židli vyčerpán, ruce opřeny o kolena, hlavu v dlaních, tupě zírá před sebe. Za chvíli zvedne hlavu, zrak jeho padne na protokol pohozený na zemi, pošlapaný v zápase s drem Houžvičkou. Skočí po něm, zdvihne ho, liskne ho k hrudi, hladí ho, mumlaje*): Drahý, drahý... můj maličký! Ten lotr tě zřídil. Moje záznamy o kulturách, moje pozorování etherných efluví... všechno pošlapáno, rozmazáno, potrháno. (*Položí protokol na jeho stolek, pak přistoupí k stolkům s bakteriovými kulturami.*) Nic se vám nestalo, mé maličké? Jak bych vás rád pohladil za to, co jste přestály! Proč jste nedostupné mé ruce? Proč není možno hladit a laskat zrakem? A teď... s tím d'Hérellovým fenomenem je to ještě horší. Ani mikroskopem sebedokonalejším není možno vás spatřit, ó bakteriofagové. Moji ultramikrobové! Špatně jest svět ustrojen! Jen představit si vás může člověk. Žijete jen v naší obraznosti. (*Začne si třítí dlaní čelo, jako by si chtěl zahrát hlavu; slzy v hlase.*) Kéž je vám tam teplo, drobečkové ne větší jedné molekuly bílkovinné. Drobečkové! Miláčkové! (*Náhle mu něco strašného projede hlavou. Skočí k umývadlu, myje si kvapně ruce, svléká bílou zástěru, obléká čistý límeček a vázanku a pak černý culaway. Hledá v kapse papírek, na který cosi rychle čmárá. Klepe se.*)

DR OBERGEIST: Volno!

DR VĚŽNÍK: Dobrý den, příteli. Nepřicházím pozdě? Byl bych tu býval již dřív, ale Evža... ta drahá pošetilá Evža si vzala do hlavy, že mne chcete zabít... obětovat svému vědeckému úspěchu, říká..., a ne a ne mne pustit. Musil jsem jí uniknout lstí.

DR OBERGEIST (*podává mu ruku*): Ne... ne... včas přicházíte. Těším se na vás už od rána, ani dospat jsem nemoh. Zabít vás... hehehe... to ne; aspoň teď ještě ne. Vždyť je mi, jako byste byl má milenka a já měl zde s vámi první tête-à-tête. Ale teď vás musím ke své lítosti na chvílku opustit. Vidíte, zde na tom lístku vám to vysvětluji: abyste neodcházel, abyste na mne počkal. Musím nutně zaskočít za starým. Vidět Valnohu,

mluvit s ním hned, stůj co stůj. Hned, dřív než ho zpracuje proti mně ten lotr; než mně ho zcela zbantoší. Počkejte tu na mne. Za tři čtvrti hodiny jsem nazpět. Pak si zase zaexperimentujeme... až se budou hory zelenat. (*Tajemně.*) Věc valem zraje, teď to začíná být vážné. (*Rychle odchází.*)

DR VĚŽNÍK: Tím lépe. Těším se na to. (*Chodí chvíli v dumách po laboratoři, pak otevře okénko v jedné skleněné slěně, vyloží z něho hlavu a dýše z plných plic jarní, prosluněný vzduch. Klepe se.*) Volno!

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*v lehounkých jarních šatech, olýpku květin v ruce*): Dobrý den, příteli. Co je s Albertem? Potkal mne na schodech, div do mne nevrátil, a řítit se dál jako šílený. Zve mne sem, a když sem člověk přijde, utíká z domu. Křičel na mne, že nemá času mně to vysvětlovat; vy prý mně to povíte. DR VĚŽNÍK: Ale to je zas taková nějaká vědecká... vlastně jaká-pak vědecká... řekněme po pravdě: hokynářská záležitost. Fakulta je samá osobní tahanice, intrika, pleticha, škorpení a šplhání po revmatických hřbetech starých pánů. Běžel za svým profesorem Valnouhou vysvětlit mu narychlo něco, ujistit se jeho přízní. Má strach, že ho jeho konkurent převedl na svou stranu. Takový slavný profesor bývá ještěnější než prima-balerina a podezřívavější k mladým hochům než vrchní eunuch, strážce harému sultánova. Hlídá tu svou katedru jako starý drak princeznu: aby se mu s nikým z nich nezapomněla.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: A jaký býval ten Albert krásný člověk, hrdý, smělý, volný, s přímou páteří; ještě před dvěma roky. A teď se tak pokřivuje. Co si vzal do hlavy stát se docentem, dovedl by i svou vlastní matku zavraždit, aby toho došel. To mne tolik bolí: že tak docela zapírá v sobě obraz boží.

DR VĚŽNÍK: Na štěstí není to s ním tak zlé. Není ještě ztracen. Ta fakultní politika s něho doufám brzy spadne. Je to veliké dítě, monoman svých idejí. Z počátku mně byl směšný, teď ho miluji den ze dne víc. Odzbrojuje svou upřímností. Věří v to, co říká; jsou to snad fantasie, ale jemu je to nejčistší skutečnost. Dal by se pro ni upálit. Říkám vám: staré dítě. Má svého draka a žene se za ním cesta necesta přes trní a bodláčí; snad porazí toho, kdo se mu namane do cesty, ale sám se také rozdere, uštve, zraní. A není hloupý. Jest v něm něco, třebaš smišeno

posud s pošetilostí. Ale kdo rozdělí u živého člověka plevu od zrna?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Ten člověk snad zešlí z té své vědy. Pro něho není již ani jara, ani podzimu, pro něho není krásy luční ani lesní; není hudby, poesie, umění, lásky. Zalidnil si život podivnými larvami; na ulici místo živých lidí potkává snad formulky, cifry, theorie. Namísto koní táhnou vozy snad hypotthesy. Vede-li k tomuhle věda, čert ji byl lidem dlužen.

DR VĚZŇÍK: Je to pošetilec. Máte pravdu. Ale je v něm i jakási krása, velkodušnost, obětavost. Jeho milenky nejsou věru z krve a kostí. Teď se zamiloval — co byste řekla? — do takové úplně absurdnosti. Říkají tomu d'Hérellův fenomen a neví se, co to vůbec je. Nikdo to neviděl: jsou to nějaké snad ultramikroby, nevím, kterých nepostihne žádný mikroskop, které proniknou stěnou každého porculánového filtru. Jsou to organismy? Jsou to látky chemické? O to se hádají učenci. Ale pro tohohle člověka je ten fantom něco tak živého jako nejkrásnější mladá žena. Kdyby to nepochopitelné a nepostihnutelné sviňstvo — slečna odpustí — potřebovalo ke své existenci jeho srdce nebo mozku, dá mu je stante pede.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Kdybych věděla, čím jen převážit tu jeho mrtvolnou vědu? Co nalézt proti ní a položit na misku proti ní, aby získal ten člověk trochu lidské rovnováhy. Přinesla jsem mu dnes mezi tu jeho trouchnivinu trochu jara. (*Hledá vázu, nalezne ji na šalníku, naplní vodou z konve pod umyvadlem a zastrčí do ní kvělinu.*)

DR VĚZŇÍK (*voní k nim*): Jaro, jaro? Víte, že se mně šíří hrud a hlava motá opojením? Že se musím násilím poutat, abych neprovedl šílenství? (*Zřejmě vzrušen.*) Dovolíte mně otázku?

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*pohlédne na něho udivena*): Tažte se.

DR VĚZŇÍK: Milujete doktora Obergeista?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Jak vám odpovět? Jsem ráda tak upřímná, jak jen mohu. Ráda říkám pravdu své poslední chvíle. Myslím, že ho již nemiluji.

DR VĚZŇÍK (*ulehčeně*): Óóó. Cent mi spadl se srdce. Tančil bych a zpíval.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*stále užaslejší; mluví velmi zvolna*): Připálila jsem si o něho trochu křídla, je pravda. Bývali jsme

kamarádi, rostli jsme od dětství spolu. Žila jsem s ním jeho první vědecké sny, jejich exaltaci. Spojilo nás opojení jedním vínem z jedné číše. To dává těžkou opičku. Ale dnes jsem se z ní již vyspala... ne, vyplakala. Ty slzy právě odplavily mou lásku k němu.

DR VĚZŇÍK: Dovolte, jak to?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Třeba vám vědět, že jsem člověk od kořene radostný. Nic mně není odpornějšího než slzy, smutek, utrpení. Přinutí-li mne někdo, abych nad ním plakala, spadne pro mne z patra do přízemí. Nemohu ho již milovat, mohu ho jen litovat. Plakala jsem nad ním, a tím jsem se od něho osvobodila.

DR VĚZŇÍK: Vy jste tedy ta nová žena. Nechcete kalného opojení podvědomí, chcete lásku uvědomělou; můžete milovat jen toho, kdo ob stojí v střízlivém denním světle.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Ach ne, nová, stará, v tom to není. Možná, že jsem nejstarší žena, která kdy žila... snad starší než prabába Eva. Mám ráda citovou čistotu, to je všecko. Když láska, tož láska; když soucit, tož soucit. Ale obojí spolu pleskat... ne...tu melanž nemám ráda.

DR VĚZŇÍK: Vy tedy máte ráda tóny nelomené? Kompoty ne-smíšené? Víno nekřtěné?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Tak jest. Buď víno, nebo vodu... Je to má zcela osobní záležitost. Ani stará, ani nová žena nemá s tím nic společného. Viděla jsem ho poníženého. Hrbil hřbet před mocí i před penězi. Krčil se nejen před svým profesorem, nýbrž plazil se i za tou dvoupudovou kupčuchou... Mně je nemožno milovat shrbený hřbet. Dovedu milovat jen vztýčenou tvář... buď upřenou do slunce, nebo rozblouzněnou pod hvězdami. Shrbených hřbetů jen lituji. Dovedu se o ně i dál starat, nadlehčovát jim jejich břemeno... ale milovat? Ne.

DR VĚZŇÍK: Myslíl jsem, že jste tvrda k takovým nešťastníkům a že upadli do vašeho věčného opovržení.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Naprosto ne. Jsem od přírody soucitná. Není to ani má zásluha; nemám prostě ani talentu pohrdat někým. Kdo padne do mého soucitu, utopí se v něm snadno jako moucha v syropu... Tak jest hluboký. Má sladký hrob. Sotva se z něho již vydrápe... a vydrápe-li se přece, tož jen

natolik, že bych se musila k němu shýbat, kdybych ho chtěla polibit na jeho medově zapatlanou papulu... Ale toho já vůbec nedovedu. Já musím vzhlížet vzhůru k tomu, koho mám milovat.

DR VĚŽNÍK: Víte, že byla chvíle, kdy jsem k vám cítil něco jako soucit?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Na základě jakého mylného předpokladu, smím-li se ptát?

DR VĚŽNÍK: Bylo to tenkrát v zimě, asi před třemi měsíci, kdy jsem vás po prvé spatřil u Strakošů. Podmanila jste si mne tam hned po prvé...

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*přeruší ho*): Veliká čest pro mne.

DR VĚŽNÍK: Domníval jsem se tenkrát, že trpíte, protože se od vás odvrací doktor Obergeist.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Pardon, šla jsem tam tehdy jen proto, abych nabyla jistoty. Kdo se od koho tehdy odvrátil? Já od něho! A jsem-li zde dnes, jest to jen proto, že přišel později s velmi naléhavým prosíkem. Nehraji nyní mnohem větší úlohy než úlohu milosrdné sestry. Ale tu hraji upřímně. Je mně ho doopravdy líto.

DR VĚŽNÍK: Víím o tom. I to jsem vyslechl. Ale přesto řekl jsem si tehdy: Medvěde, tebe bych rád naučil tančit k její píšťalce. A umínil jsem si, že ho vyléčím jak náleží z jeho tupozrakosti,... až bude klečet před vámi a žebrat o vaši přízeň. Takové zábavné divadlo slíbil jsem si tehdy ustrojít. Teď bych ho nesnesl. Sešilel bych při něm.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*udiveně*): Proč?

DR VĚŽNÍK: Protože vás miluji.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*zasměje se lehce*).

DR VĚŽNÍK (*vrhá se k ní rozvášněně*): Nesmějte se mně, proboha vás prosím. Zabijete mne svým smíchem.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Naopak. Já se vám obdivuji. Obdivuji se vaší životnosti. Dožiji-li vašeho věku, budu zmrzlá jako rampouch a nebudu myslit na nic než na kožich a bačkory. Kdežto vy stále hoříte, planete, sršíte jiskrami a žárem. Jak člověk musí býti zamilován do života, aby ve vašem věku miloval ženu.

DR VĚŽNÍK (*oprávdově*): Nesmějte se mně, ještě jednou vás za-

přisahám. Neberte mně naději. Nemohu bez vás žít. Nevidím vás tři dny, a zdá se mně, že jsem amputovaný, že jsem ztratil ruku nebo oko. Nemohu žít bez vás! Nemohu žít necelý, zmrzačený!

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nesměji se vám! Naopak. Mohu a chci vás povzbudit. Máte u mne již napolo vyhráno. Miluji odváživce, miluji ty, kdož milují nemožné.

DR VĚŽNÍK: Víte, že jsem strašně nešťastný, že sám sebou pohrdám, že se sám sobě hnusím? Táži se sám sebe: Jak dlouho budeš takto ještě planout? Není již čas zvykat myšlence na smrt? Krotit vášně, zaučovat se klidu a umírání? Proto se družím k Obergeistovi, proto se mu propůjčuji k jeho experimentům. Zaučuje mne do umění umíratí. Zdá se, že je na to opravdu již čas. Potahnu pod jeho velením proti Smrti. Víím, že tam zůstanu. Ale kde jinde jest ochlazení té krvi, stále žhavé, stále tak nevhodně vroucí?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Děťino, stydět se za žár? Za životnost? Kdo to jakživ slyšel? Vyhledávat smrt, jaká poštilost. Ta vyhledá vás... a vždycky předčasně, uvidíte. Zahazovat život, tu jedinou jistotu, kterou máme? Jaké šílenství! Buďte klidný a hrdý... a dále takový, jaký jste. Bez každé výčitky sobě.

DR VĚŽNÍK: To dovedu jen chvíli. Pak přichází zase deprese. Říkám si: Jsi monstrum, příšera, zrůda, myslíš-li, cítíš-li, jednáš-li v šestadevadesáti jako třicítiletý. Příroda vyšinula se ze své dráhy, vypadla ze svých zákonů, když tě tvořila. Řekněte, nejsem neslušný, dvořím-li se, stařec, vám, dívce v rozpuku jarní krásy?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nevím. Rozhodně jste zajímavý. Snad nemusí být všechno zajímavé neslušné; nezašla jsem posud ve skepsi tak daleko. Doufejme tedy, že nejste neslušný. Rozhodně jste však svým kolegům stařečkům nepohodlný. Jste to, čemu se říká nekalá soutěž; a to se neodpouští.

DR VĚŽNÍK: Víte, že trpím strašně touto nejistotou: nevím, co jsem? Jsem poslední přežitek staré barbarské minulosti, nebo jsem předjaté pravidlo budoucnosti? Předbíhám novou éru lidstva, kdy každý bude žít jako já, jarý, čilý, rozmilovaný a rozdychtěný do sto let, nebo jsem předpotopní ichthyosaurus, který zabloudil omylem do dvacátého století?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Proč si jen lámete hlavu tou nejzbytečnější věcí na světě? Výkladem sebe samého? To opatří již jiní za vás. Nalepí na vás postupně řadu etiket; buďte jist, že všechny budou falešné. Musíte být velmi statečný, doktore. Jste v minoritě, huň, jste úplně osamocený. Lidé budou nevěřit buď vašemu věku, nebo vaší vášni. Musíte jí vybojovat právo na život. Pak snad i já... budu vás... (*Zahryzne rty.*) Víte, že jest mne třeba jen přinutit k obdivu...

DR VĚŽNÍK (*visí na jejich rlech*): A jak to udělám? Povězte, madono. Pro vás všechno možné, nemožné...

HEDVA PISTORIUSOVÁ: První pravidlo a největší: nestydět se za sebe! Nezapírat se! Nezalhávat se! Nechtít se prolhat životem! Hlásit se hrdě ke všem svým nutnostem a potřebám!

DR VĚŽNÍK: Nestydět se. Řekla jste veliké slovo, madono. Plnit je jest těžší než vylézt na Mount Everest. Ale abych vám dokázal, že vás doopravdy miluji, budu nestoudný i před vámi i s vámi.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*lleská do rukou*): Sláva. Od přátel se musí začít. Vzal jste věc doopravdy, jak se také sluší. Konečně muž mezi tolika babami... muž, který má odvalu.

DR VĚŽNÍK: Nuže, má konfese není ještě u konce. Nemiluji jen vás: stejně vášnivě miluji i Evžu.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nu ovšem; vždyť jest to vaše schovanka.

DR VĚŽNÍK: Ne... ne tak. Miluji ji jako ženu... pohlavně. Toužím po ní jako po ženě, trápím se pro ni jako pro ženu, madono.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*užaslá*): Ale vždyť jste před chvílí o tom též ujišťoval i mne.

DR VĚŽNÍK: Ale ovšemže. Nelhal jsem ani před chvílí, nelžu ani teď. Miluji vás obě zároveň nesmírně. Každá o sobě jste překrásná, úžasná, okouzující, ale přece teprve obě dohromady dáváte ten akord, po němž toužím. Nyní, když jsem vás obě poznal, jsem necelý bez vás jako bez ní, ale ještě necelejší bych byl, kdybyste se neshodly a kdybych vás nemohl mít obě zároveň.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Ale jste vy čertův chlap. Silák nad siláky. Jedna mu nestačí, musí milovat i druhou, a k tomu zároveň. To je jako byste chtěl mít strom, který by nesl i hrušky i jablka vedle sebe. A zítra byste chtěl, aby rodil vedle toho i meruňky.

DR VĚŽNÍK: Ano, jen tak by byl dokonalý. Čím víc člověk stárne, tím přísnější požadavky klade na dokonalost. To je ten strašný zákon vývojový, jemuž jsem podlehl, madono, nespokojím se již s lecčím. To je to strašlivé, že dnes mám touhy a vkusy a chuti, kterých jsem posud neměl. Je to, jako by mně v stáří narostly nové poznávací i poživací orgány.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*v úžase kroulí nad ním hlavou*): Opravdu, je to přišera.

DR VĚŽNÍK (*klesá ji k nohám; zoufale*): Neodsuzujte mne! Neproklínejte mne! Snažte se mně dříve porozumět.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Dobré vůle mně věru neschází. Mluvte! Zpovídejte se! Když již nestydatost, tož dokonalou. Neboť vy žíznete po dokonalosti, že ano?

DR VĚŽNÍK: Hledte, jak je mé postavení strašné. Dokud jsem byl mlád, i v mužném věku, ještě v osmdesátce, ještě v devadesátce, miloval jsem vždycky jen jedinou ženu vášnivě. Nebyl jsem tehdy ještě dosti kritický, dosti spravedlivý k životu. Měl jsem jen jednu jedinou ctnost: plamen, žár vášně, žizeň lásky. Plamen výlučný, vylučující. Všecka krása světa soustředila se mně vždycky jen do jedné. Pro ostatní neměl jsem oči, neviděl jsem jich prostě. Nyní, v stáří, zachoval jsem si všechn žár mládí, ale vypěstoval jsem si i dlouhými zkušenostmi jakousi novou kritičnost, předtím mně neznámou: smysl pro spravedlnost i k jiným formám krásy. Je to šířka zorného pole, doktor Obergeist by řekl umění synthesy... umění skládati v dvojzvuky různé krásy ženské a vylouditi z nich záchvěv nové, vyšší emoce...

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Teď jste tedy při dvojzvucích, což? A k trojzvukům nehodláte přikročit?

DR VĚŽNÍK (*smutně*): Vidíte, byl jsem k vám upřímný, a co z toho mám? Dovedete dávat jen abstraktní rady. Sama jejich aplikace nesnesete. Křižujete se přede mnou jako malá holčička před kominíkem.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Máte pravdu. Jsem jako ten čarodějnický učeň. Vyvolala jsem ducha, který mne přerostl! Spustila jsem se dál, než kam stačí mé síly.

DR VĚŽNÍK: Jenže ani touto vaší pozdní lítostí, ani vaší prvotní smělostí, madono, není mně pomoheno. Trpím stále stejně.

Jsem-li s vámi, trpím, že není zde s vámi Evža. Jsem-li s Evžou, trpím, že nejste s námi také vy. Ale trpím dříve ještě primitivněji. Trpím, že ani vy sama o sobě mne posud nemilujete. Strádám, strádám, schnu a vadnu. (*Dupe nohama.*) Nesnesu děle toho pokorujícího stavu! Budete moje smrt, oslyšíte-li mne! (*Vrhá se k ní se zoufalou vášní, chltěje ji obejmouli.*)

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*couvá několik kroků před drem Věžníkem*): Ale teď se vás opravdu bojím. Jste netvor, jakého země posud nenosila. Vám není pomoci: vy *musíte* zemřít.

DR VĚŽNÍK: Víte, co mne jen utěšuje v mých hrůzách? V mém zoufalství? Že snad příští lidstvo bude soudit v pohlavních věcech jako já. Že jsem ve své touze po nejvyšší kráse jeho předchůdce. Že žizeň nejvyšší dokonalosti dovede je k takovéhle, jak říká doktor Obergeist, ohromné generalisaci; k takové modulaci nebo harmonisaci, jak by řekl hudebník.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Dost! Dost! Dost, pravím vám. Jste příšera noční. Múra. Upír. Ohrožujete lidstvo. Netvor, kterého země brzy neunes. Doktor Obergeist *musí* vás dodat Smrti do tlamy. Jest jen otázka, bude-li vás chtít... bude-li vás moci pozřít... nezadáví-li se vámi! Vy sousto příliš tučné!

DR VĚŽNÍK (*v nejvyšším zoufalství bije se pěstmi do čela*): Vraždíte mne, madono! To již mně raději dejte palici do hlavy. Nechcete-li mne milovat zároveň s Evžou, jsem ztracen. Nadobro ztracen! (*Klepe se. Dr Věžník v zoufalství toho neslyší.*)

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Volno.

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*vběhne, zřejmě vzrušena, letmo kynem hlavy pozdravujíc sl. Pistoriusovou*).

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*opakuje pozdrav také kynem hlavy*).

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Vždyť jsem věděla, že je zde. Stále leze tomu lvu do tlamy; a kdo ví, je-li to lev, není-li to jen hyena. Zapřísahám ho při všem, co je mu svaté a drahé: nemějte nic s doktorem Obergeistem, je to šílenec, který vás klidně obětuje svému fantomu. Styk s ním přinese vám jistě smrt. Ne... nalže mně něco a podskočí mne, a běží zase za ním. Jak mne můžete tak trápit?

DR VĚŽNÍK: Možná, že je to zatěžkáci zkouška tvé lásky, princezno. Tomu, kdo miluje, i utrpení od miláčka je milé. A ty mne přece miluješ — pravda-li?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Želbohu, už ano. Poznávám to po tom, že vystojím víc hrůzy ve vaší nepřítomnosti, než jsem kdy myslila, že je jí ve světě. (*Slečně Pistoriusové, žárlivě.*) A co ty zde? Za Obergeistem nebo za Věžníkem?

DR VĚŽNÍK: Za Věžníkem, žel, ne. Právě jsem jí vyznal lásku a dostal jsem košem, když slyšela, že miluji také tebe. Kdybych jí to byl zamlčel, snad bych jí byl dobyt.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Domýšlivost nemístná, poněvadž předčasná.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Vy že jste jí vyznal lásku? Jí? Jí? Šilíte? Ale vždyť milujete mne, alespoň mne denně o tom ubezpečujete. Alespoň mně neustále tvrdíte, že nemůžete žít, nevidíte-li mne dva dny.

DR VĚŽNÍK: Ovšem, to všechno je pravda. Ale neméně je pravda, že miluji i ji a že úplně šťastný budu jen tenkrát, bude-li mne milovat i ona, a víc: budete-li mne milovat obě zároveň. Ta dvojí pravda se přece nevyklučuje. Ta první je nižší, ta druhá vyšší, synthetická...

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Zase synthesa! Zase ta prokletá patlanina doktora Obergeista. Kolik strašné neřesti rozsel ten člověk po světě tou svou nečistou hantýrkou! Ne, není možné, abyste tohle myslil doopravdy. Raději bych zavraždila ji, vás, sebe, než bych na to přistoupila.

DR VĚŽNÍK: Už je to možné. Původně jsem byl tak zbabělý, že jsem to chtěl zamlčet jí i tobě. Chtěl jsem milovat vás obě a ovšem býti milován vámi oběma...

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Jste opravdu skromný, jen co je pravda.

DR VĚŽNÍK (*pokračuje*): ...tak abyste jedna o druhé nevěděly. Ale pak jsem pochopil, že úplná dokonalost a štěstí jest jen v tom, budete-li s tím souhlasit, budeme-li žít spolu ve třech s plným uvědoměním, pochopíte-li obě, že je to vyšší útvar lásky než sobectví o dvou, účastníte-li se obě vědomě celým svým zázračným intelektem a celou krásou těla i duše vybudování té nové formace lásky...

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Nikdy! Nikdy! A jak jste došel k tomu prokletému mormonství? Vždyť jste mne vždycky učil všemu výsostnému a ušlechtilému. Giordano Bruno, Spinoza, Goethe bývali vaši zamilovaní autoři.

DR VĚŽNÍK: Ta domnělá výsostnost a ušlechtilost byla víra mého věku nedospělého, drahé dítě, mé osmdesátky, mé devadesátky. Nyní, kdy jsem dospěl mužství a zralosti, vidím to jinak. Zárodky mého dneška jsou již asi v mém včerejšku, a tedy i v autorech, které jsem tenkrát miloval a s tebou četl. V tom Brunovi, Spinozovi a Goethovi. Již oni zaučovali mne v umění odsobečťovati se... Vysvětloval jsem to již slečně Hedvě. Krása není jednooká, smysl pro krásu nesmí býti také jednooký. Vedle schopnosti lásky, talentu, který jsem si zachoval z mládí, vyrostl ve mně zkušenostmi věku i smysl kritický: a nic mně již nestačí než dokonalost, a to je synthesisa vás obou...

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To že je odsobečťení, tohle vaše nové poznání?! Vždyť je to vrchol sobectví, smyslnosti, anarchie.

DR VĚŽNÍK: Mýlíš se. Milovati dvě jest více než milovati jednu. Je to těžší a vyšší umění. Žádá to stálé pohotovosti celé tvé bytosti, celé tvé duše: vnímání tolik krásy a něhy náraz, odpovídati na ně stálou parátností ducha i srdce! Tu není zdřimnutí. Tu nemůžeš proklímat polovici života jako v obvyklém dnes svazku o dvou!

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Proklaté bláznovství! A já jsem na skoku opustiti svého šestadvacetiletého muže, chci žítí jen jemu a jen s ním — a on mně tohleto provede. *(Pláče.)*

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Pro vás pětadvadesátiletého teče víc slz, než jich kdy bylo prolito kterýmakoli ženským očima pro třicetiletého. Jste, pane, ve svém oboru šampion obou polokoulí. Takovým mastodontem erotiky země posud neobtěžkala. Gratuluji vám, pane. Méně ovšem jí.

DR VĚŽNÍK: Prokletý život! Svět je špatně ustrojen. Tu máš před sebou dvě nejrozkošnější a zároveň nejinteligentnější mladé ženy, které jsi v životě potkal. A nemohou pochopit, že dvě je víc než jedna. Že ony dvě dohromady jsou víc než každá z nich o sobě. Že se doplňují, že pak teprve dávají kosmos krásy a milostnosti. Jaká hloupá pověra je to spojena s tou prokletou jedničkou, že lidé se nedovedou dostat přes ni?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Proč jste byl tak pošetile upřímný? Skoro toho lituji, že jsem vás k tomu svedla. Přála jsem si vždycky býti milována netvorem, a vy jste skutečně nádherný exemplář. Teď je to zkaženo.

DR VĚŽNÍK: Chtěl jsem žítí na pravdě; rozhodl jsem se pro ni dřív, než jsem se s vámi dnes zde setkal. Byl v tom celý mravní pokrok mého zmužnění. Vy jste dala poslední nejslabší náraz. Nezbude mně nic než na pravdě umřít. *(Obličeje do dlaní. Klepe se.)*

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Volno.

STRAKOŠ *(vřítí se do laboratoře; rozrušený, uchvátaný; límeček na krku nedopjat, límec u svrchníku vztýčen atd.)*: Ovšemže. Kde by jinde byla? Se svým novým milencem. Cherchez M. Věžník, chcete-li najít svou ženu. Nestydíte se. Takový plesnivý dědek, pětadvadesátiletý, co pravím, šestadvadesátiletý, a ještě si nedá pokoj. Není to hanba, svádět mladé ženy... ve vašem věku, pane.

DR VĚŽNÍK *(zdvihne hlavu, pokoušeje se o úsměv)*: Nyní budu, žel, k pokoji přinucen. Život bude opravdu již jediná hanba: nebude stát za kočku.

STRAKOŠ: Starý cyniku! Svedl jste mně ženu...

DR VĚŽNÍK: Bohužel, není to pravda. Jak bych byl rád, kdyby tomu tak bylo.

STRAKOŠ: Kazil jste Evžu do osmnácti let svou absurdní výchovou, svými nemravnostmi rádobyfilosofickými a lžimyslitelskými, pak jsem přišel já a přetrhl jsem vaši činnost, která se podobala velmi tlení a přenášení tlení. Ale vám čert nedal dobře dělat! Stýskalo se vám na venkově ve vaší nečinnosti a přestěhoval jste se do Prahy, abyste v novém prostředí znova otravoval. Trnem v oči bodalo vás naše harmonické manželství, založené na souladu duší i těl, naše ideální soužití. Proto jste je chtěl nejprve poslintat a pak rozbit.

DR VĚŽNÍK: Vaše krásné harmonické manželství? Vaše ideální soužití? Pokrytče! Komu to vykládáte? Myslíte, že nevím, jak jste zacházel s Evžou onen večer, kdy jsem po prvé vstoupil do vaší domácnosti? Jak jste ji tupil, urážel, přezíral? Jak vám byla obtížná? Jak jste záletničil? Dvořil se zde slečně Pistoriusové a později, když se ukázala nedobytnou, jiným ženám? Myslíte, že jsem byl slepý a hluchý ten den i dni následující? Hned první večer jsem si řekl: Tohoto ničemu, který šlape po nejdražší perle světa, musíš vyléčiti z jeho bláznovství. U Evžiných nohou jej musíš vidět prosit znova

o její lásku, chvět se o ni, žebrat o ni. A dočkal jsem se! Dnes nadešel můj triumf. Svým dvořením se Evži vzbudil jsem ve vás žárlivost. To byl můj záměr, to byla má léčba. Vyléčil jsem vás, vy tatrmane; snad vám to stačí pro život. Odvedte si ji! Ale vězte, že ji přijímáte z mých rukou. (*Vztlýčí se, hněvivě.*) Odejděte všichni! A rychle! Chci býti sám! Nebyli jste mne hodni. Ani mne, ani mého snu. (*Pod velitelským kynem pravice Věžníkovy, kterou jako by vyklízel celou prostoru, ženy sbírají své věci a odcházejí, zřejmě zmaleny; za nimi Strakoš se svěřenou hlavou.*)

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*na prahu*): Přes všechno: přečnivá nás o celou hlavu. Je to muž z krve a kostí. Ti dnešní jsou vedle něho panáci z pilin a cucků. (*Vyjde také.*)

DR VĚŽNÍK (*po jejich odchodu zhroutí se na židli; zastře tvář; ramena sebou potrhávají; zřejmě, že vzlyká.*)

DR OBERGEIST (*vrazí rozrušen do laboratoře; odhodí klobouk, svléká se z kabátu, obléká bílou zástěru*): Proklatá věc, kamaráde. Mám u něho rozlitý ocet; nevím, spravím-li si to ještě. Starý mně sotva ruku podal. Byl ke mně upjatý až po poslední knoflík své flanelové vesty; on totiž nosí v zimě v letě tutéž teplou vestu o dvacíti knoflících. (*Poklízí přitom po laboratoři.*) Ten ničema mu všechno donášel; zpracoval ho dokonale proti mně. Starý spilal a hrozil fantastům, kteří prý kazí medicínu, velebil speciální pathologii, odsuzoval mé metody. A nakonec dal mi oteckou radu. (*Vylévá špinavou vodu z umývadla a vlévá do něho čistou.*) Abych mu prý po druhé nepřezdíval ani paviánů ani orangutanů; říkejte mi, povídal, aspoň pithekanthropos; zní to vědecktěji a povýšíte mne o půl stupně na zoologickém žebříku. Nebude tomu také každý rozumět a nedonese mně to. Má ten lotr svůj studený vtíp, kterým dovede spálit víc než žahavkou. Ano, tak to se mnou stojí, kamaráde. Přijde takový žvanil jako ten Houžvička, a člověk letí na dlažbu jako propuštěná služka.

DR VĚŽNÍK: Upadl jste tedy úplně v nemilost, příteli?

DR OBERGEIST: Tak zlé to se mnou sice není, ale daleko do toho nemám.

DR VĚŽNÍK: A ta návštěva, kterou vám na dnešek slíbil, ta je odložena ad Kalendas Graecas, ne?

DR OBERGEIST: Ne, ne, ne! (*Udeří se do hlavy.*) A já nezapsal posud do protokolu pozorování z mikroskopů. A v thermostatu stav kultur. (*Pohlédne na hodinky.*) Nejvyšší čas. (*Obírá se mikroskopy a zapisuje do protokolu. Pak přisloupí k thermostatu, otevírá jej, bere do ruky různé zkoumavky a zapisuje na ně něco zvláštní barevnou tužkou. Přitom Věžníkovi.*) Prosim vás, příteli, buďte tak laskav a postavte tamhleto plivátko ke dveřím. Starý je strašný puntičkář, všechno musí být po jeho; jinak se hned rozlítí.

DR VĚŽNÍK: Ale dovolte, vždyť tu dveří nemáte; to je mám postavit k tomu padáku?

DR OBERGEIST: Ano! Musí být u dveří, třeba padákových. Starý je bude jistě hledat na jeho místě... u dveří. A rozzuřil by se, kdyby je tam nenašel.

DR VĚŽNÍK (*přenáší plivátko ke dveřím*).

DR OBERGEIST: A pak vás musím ještě seznámit s tím, čeho od vás žádám při experimentování, nebo lépe, čeho od vás žádáme, protože tu bude starý a já musím postupovat podle jeho návodu. Jinak by byl hned oheň na střeše. Víte, jak se chovat při mém experimentu? To je nesmírně důležité. (*Dokončil své záznamy; drbe si čelo.*) Jestlipak jsem na něco nezapomněl? (*Rozhlíží se dokola.*) To je jako před vojenskou inspekcí.

DR VĚŽNÍK (*přisloupí k němu, položí mu ruku na rameno, vypije se do něho zrakem*): Dovolte mně přímou otázku: milujete vědu nebo kariéru?

DR OBERGEIST: Proč mne ženete do tohoto dilemmatu?

DR VĚŽNÍK: Protože jste zabředl do bahna. Nemáte-li v něm utonout, musíte z něho ven. Tvořivý duch může bydlet jen ve volném muži.

DR OBERGEIST: Hledte, já chtěl vždycky vědě přinášet oběti; a přinesl bych jí oběti i sebe.

DR VĚŽNÍK: Hloupá fráze a hloupější věc pod ní. Jaké oběti? Všecky oběti ve světě jsou pro kočku. Sebeklam obětníků, nic víc. Dávejte každému i všemu, což jejich jest; nic víc, nic máň.

DR OBERGEIST: To mně bylo pro ni málo; já chtěl víc.

DR VĚŽNÍK: A udělal jste si z ní takto modlu: hliněnou a dutou. Jen modlám se přinášejí oběti. Pravý bůh si jich neřádá. Proto jste to chytil za nepravý konec.

DR OBERGEIST: Jak to?

DR VĚŽNÍK: Hodil jste přes palubu to, bez čeho není vědec vědcem: lidskou důstojnost. Nedovede-li věda ani toho, aby nás osvobodila od nízkosti, naplýt na ni! A jít pást raději kozy nebo vepře. Nenaučila-li vás alespoň svobodě osobnosti lidské, hodte ji do kanálu. Není to pak věda, ale kořalka, opium, morfium, kokain, hašiš... všechno, co uspává a otupuje.

DR OBERGEIST: Možná, že máte pravdu. Ale já jsem již příliš přivykl své pravazské stříkačce; mně nezbyvá než stupňovat víc a víc dávku, již si vstříkují pod kůži.

DR VĚŽNÍK: Pak jste otrok neřesti, ne tvůrce. Tvůrci musí být i věda jen nástrojem k vyššímu účelu.

DR OBERGEIST: A ten je?

DR VĚŽNÍK: Lásky. Lásky k životu. Lásky ke všemu, co dýše pod sluncem. Lásky k lásce... k té, která „hýbe sluncem i ostatními hvězdami“. „Bych jazyky lidskými i andělskými mluvil a lásky neměl, učiněn jsem jako měď zvučící nebo zvonec znějící.“

DR OBERGEIST (*jako by procítal z hlubokého spánku a se rozpomínal*): Co to zde říkáte? Zní mi to tak povědomě... jako píseň z mládí. Také jsem ji kdysi zpíval, ale je tomu již dávno.

DR VĚŽNÍK: V otroctví přestává každá píseň. Otroci nezpívají, otroci jen proklínají.

DR OBERGEIST: Předzpěvujte mi ji; chci se jí znova naučit zpívat po vás. I když je to jen píseň, je krásná. (*Náhle sebou trhne; pohlédne na hodinky, vykřikne.*) Za deset minut je zde! A já vám posud nevyložil zásady naší tak zvané trpné psychotherapie.

DR VĚŽNÍK: Jsem velmi zvědav.

DR OBERGEIST: Tedy: hlavní, co nesmíte ztratit z mysli, je, že jste jen experiment, mnou zřízený a řízený; že jste cosi jako věc.

K tomu účelu se musíte zbavit nejprve své vůle; musíte se uvést do stavu, kterému říkám stav volného závěsu. Chápete?

DR VĚŽNÍK: Snažím se. Jsem tedy něco jako mrtvola na anatomickém stole, corpus vile?

DR OBERGESIT (*jásá*): Tak jest. Pochopil jste! Mrtvola! To je to. „Mnich budiž v rukou svého představeného jako mrtvola.“ Tak to stojí ve všech řeholích. Tak tomu musí být také ve vědě.

DR VĚŽNÍK: Nebylo by snad přece lépe, kdybyste mně nechal svobodnou vůli, abych mohl s vámi spolupracovat na vašem experimentu? Jsem slušný, dobromyslný tvor, půjdu vám na ruku.

DR OBERGEIST: Bůh chraň! To bychom starého pěkně rozzlobili. Takové věci on prostě netrpí. Vy musíte dělat všechno, co vám poručíme, zcela bezmyšlenkovitě.

DR VĚŽNÍK: A jak když mně poručíte, abych zemřel.

DR OBERGEIST: Nu, tak musíte co nejdříve zemřít. Starý netrpí v tom směru žádných odkladů.

DR VĚŽNÍK: A jak kdyžby mně to nešlo pod vousy... a já si dovolil nějaké námitky.

DR OBERGEIST: To bych vám, příteli, ani neradil. Víte, jsme proti vám dva: já a můj starý. A starý je hotový valibuk. To by to s vámi po čertech špatně dopadlo. Pamatujte si: poslouchat, poslouchat, nic než poslouchat. (*Hladí ho po lících.*) Tak tedy, miláčku, vůli vypneme a ponecháme si jen obraznost. Ale počkejte, mohly byste si svléknout kabát a vestu a lehnout si hned na lože. Nač to vykládat do vzduchu? Já to demonstruji hned na vás.

DR VĚŽNÍK (*svléká si kabát i vestu*).

DR OBERGEIST: Limeček taky dolů.

DR VĚŽNÍK (*svléká si limeček a kravatu*).

DR OBERGEIST: Krk, hrud musí být volný. (*Povoluje mu šle.*) Šle taky spustíme. Tak, miláčku. A ještě něco. Boty musí taky dolů. Zůstanete jen v ponožkách. Budu vás lechtati na chodidle a to byste ovšem skrz podešve necítil.

DR VĚŽNÍK (*zouvá si boty*).

DR OBERGEIST: Tak a teď na to castrum doloris... hehehe..., ačkoli žádné bolesti cítiti nebudete. Moderní věda je humánní.

DR VĚŽNÍK (*vleze na lože, natahne se v něm*).

DR OBERGEIST (*upravuje na něm ještě leccos*): Ták, ručičky hezky volně podle trupu. Zhluboka dýchat. Tak tedy, jak jsem pravil. Vůli vypneme, zato obraznost rozehrajeme. Ale jen v určitém směru. Bude to obraznost vzpomínková, s níž si zahrajeme. Zpřítomníte si nejprvnější, nejprostší zážitky životní. Vyvoláte si v mysli vzpomínky na své nejranější dětství... víc... na své nemluvněctví. Představte si, jak jste ležel v peřince...

DR VĚŽNÍK (*se ošívá*).

DR OBERGEIST: Neošívát se! Nehýbat se vůbec. Vždyť jsme vůli vypjali. Ta je v nás umrtvena; odumřela; není jí.

DR VĚŽNÍK: Ale mne napadlo, že jsem svázaný povijanem a že mne škrtí. To je obraznost, příteli.

DR OBERGEIST: Mlčet. Nerušit postupu mých myšlenek. Tedy: představte si co nejživěji, že ležíte v peřince... nebo ještě lépe v kolébce. Jste právě nasycen mlékem mateřským, a tedy v stavu úplného blaženství. Nemáte žádných tužeb, přání, bolestí... nic. Dovedete si to představit?

DR VĚŽNÍK: Ovšemže. Ale kdybyste mně dal koflík dobré mokky a cigaretu, bylo by to bezpečnější.

DR OBERGEIST: Černou kávu? Cigaretu? Nemluvněti? Vyloučeno. To nejsou představy homogenní s nemluvnětvím. Co bych vám mohl dát, aby vaše iluse byla co nejúplnější, to je, hleďte (*vytahuje zpod laclu své zástěry ty různé věci*)... pod bradičku cintáček, do ručičky rolničky (*zazvoní mu rolničkami před očima*), po případě láhev rozředěného mléka s gumovým sosákem (*ukazuje mu ji*) nebo také šidítka (*item*).

DR VĚŽNÍK: Děkuji zdvořile. Myslím, že to půjde bez téhle složitě reže.

DR OBERGEIST: Ale lechtat na chodidle vás přece budu. To napomáhá úžasně ilusi. (*Přejede mu prsty po patě, jako by bral akord na harfě.*)

DR VĚŽNÍK (*vykřikne*): Au! To je pro mne nesnesitelné.

DR OBERGEIST: Nekřičet! To nejsou žádné zerty! To je věda. Nemyslete si, že s vámi provádím nějakou komedii. Tady všechno má svůj účel. Chci-li vás dovést na rozhraní života a smrti, musíte prodělat zpětně — alespoň v obraznosti — hlavní stadia životní a především dětství, a více: nemluvnětví; jím nazpět provedu vás až do stavu prenatalního... do stavu před zrozením. Rozumíte mi?

DR VĚŽNÍK: Snažím se. Ale hlava mne z toho bolí.

DR OBERGEIST: Mlčet! Jste věc. Vůle je ve vás umrtvena. (*Sleduje dále svou myšlenku.*) Pak až budete, jak bych to řekl, jako bourec zapředen v kuklu úplného nemluvnětví, pak pustím na vás své paprsky Z s římskou dvojkou oddíl gamma. (*Hraje si se strojem, klerý stojí u paty a je namířen na hlavu lože.*)

A účinek bude o-hro-mný, pravím vám. Ne-če-ka-ný. Zá-zra-čný. (*Slyšet praskání zespodu, jako by se schody bořily.*)

DR OBERGEIST (*zdvihne hlavu, poslouchá*): Co to? Áááá... to je už profesor Valnoha.

DR VĚŽNÍK (*vztýčil se na loži*).

DR OBERGEIST: Ne... ne... ne! Ležte! Nevstávejte! To nemá profesor rád. Tvařte se radši mrtvým. To má nejradši. (*Přiskočí k padákovitým dveřím, které zdvihá. Ze schodů je slyšet funění a klení.*)

PROF. VALNOHA (*hlavu nad rovinou scény, ostatním tělem vězí dole*): Prokletý člověče! Kde to bydlíte? On si tady udělal nějakou šternvartu. Copak jste hvězdář? Člověk aby si nohy polámal, než se k němu dostane. (*Schod pod ním praskl.*) Kat vás sper! Pomozte mně! Vždyť tu zůstanu vězet do soudného dne!

DR OBERGEIST: Račte se o mne opřít, pane profesore! (*Podpírá ho pod levým ramenem.*) Hej, pane Věžníku! Přistupte s druhé strany a pomozte panu profesorovi.

DR VĚŽNÍK: Ale vždyť jste mně poručil, abych se tvářil mrtvým!

DR OBERGEIST: Nerozumovat! Mlčet a poslouchat!

DR VĚŽNÍK (*slézá z lože a pomáhá prof. Valnohovi zprava. Spojeným úsilím vytahnou profesora do laboratoře*).

PROF. VALNOHA: Uf. Uf. Prokletý člověče, copak nevíte, že jsem korpulentní? On si udělá schůdky jak do kurníku a pak sem vláká člověka. Vy špicbube! Kdybych nevěděl, jak máte rád svého starého paviána, respektive svou starou gorilu, respektive svého starého kartouzніка, musil bych si myslit, že mi ukládáte o život.

DR VĚŽNÍK: Dovoluji si představit se vám, pane profe...

DR OBERGEIST (*ucpává mu ústa*): Proboha, mlčte, člověče! Jděte si lehnout a mlčte... tvařte se němým.

DR VĚŽNÍK (*leze na své lože a zde klidně uléhá*).

PROF. VALNOHA: Co to je?

DR OBERGEIST: Ale experiment. Corpus vile. Zaučuji ho již šest neděl naší pasivní therapeutické methodě a on pořád vypadá z úlohy.

PROF. VALNOHA (*mávne rukou; odřikává mechanicky*): Dobrá. Mlčet! Poslouchat. Nic nemyslit. Nic nechtít. Uvolnit si krk a hrud. Povolit šle. Boty dolů. Dýchat zhluboka. Nechat se

šimrat na chodidle. (*Rozchodí se po laboratoři.*) Nu, máte to tu pěkný holubník. (*Náhle se rozhlédne kolem sebe.*) Kde jsou dveře?

DR OBERGEIST: Tady.

PROF. VALNOHA: A kde je plivátko?

DR OBERGEIST: Zde: u dveří!

PROF. VALNOHA: Dobrá. A teploměr? A barometr?

DR OBERGEIST (*ukazuje*): Teploměr visí zde. Ale barometr jsem si, bohužel, posud neopatřil.

PROF. VALNOHA: Tedy to co nejdříve udělat. Říkám vám vždycky: zaznamenávejte si i stav ovzduší vnějšího. Člověk nikdy neví, k čemu se to nehodí. (*Stane před statistickými tabulkami a diagramy.*) Není posud ztracen. Pilný člověk, jak vidím. Kdo počítá a kreslí, aspoň zbytečně nemyslí. Immerhin něco. (*Stane před stolkem s mikroskopem.*) A copak naše mršky? Poslouchají? Tancují, jak jim hrajete?

DR OBERGEIST: Bakteriocidní účinky mých aktinických method, zejména paprsků Y odnož alfa, jsou skvělé. Račte se sám přesvědčit v tomto mikroskopu. (*Vede jej k jednomu ze stolků.*) Dvě hodiny po tom, co jsem je vydal účinkům těchto paprsků. Osvětlování trvalo 45 vteřin. Myslím, že se tam nic nehýbe.

PROF. VALNOHA (*hledí do mikroskopu*): Nu, nejásat předčasně. Opatrnost matka moudrosti. A trpělivost nejlepší metoda medicinská. Někdy se ty mršky taky tak jen přetvařují. Pak se vzpamatují a máte blamáž. Je to nevypočitatelná banda. A vedete si také přesný protokol? Všecko lege artis?

DR OBERGEIST: Račte nahlédnout. (*Ukazuje mu protokol.*)

PROF. VALNOHA: Dobrá. Ale proč je tak potrhaný a zamazaný?

DR OBERGEIST: To mně provedl kolega Houžvička schválně, ze zlomyslnosti, když slyšel, že mne ráčíte poctit svou návštěvou.

PROF. VALNOHA: Houžvička? Nu, to se mně na něj nelíbí. Protokol má být svatý i odpůrci. Medik, který nerad píše protokol nebo ho nemá v účtě, je mně vždycky podezřelý. Ten obyčejně špatně skončí. A což thermostat? (*Divá se na teploměr na něm umístěný.*) Udržujete stejnou teplotu? Tak, dobrá. (*Otvírá ho a hledí na jednollivé epruvety.*) Záznamy na nich jsou v pořádku?

DR OBERGEIST: K službám. Račte se přesvědčit.

PROF. VALNOHA: Nu dobrá. Užíváte dermatografické tužky, jak

vidím. Taky dobrá. (*Zahledí se na Věžníka.*) A co náš objekt? Zkoušel jste mu již analgesii? Jsou kontraktury a jaké? Je soustředné zúžení zorného pole?

DR OBERGEIST: Posud ne, pane profesore.

PROF. VALNOHA: Ale to je chyba, člověče. Podle toho, co jste mně o něm řekl, je to nesporně hysterik. Musíte diagnostovat na hysterii, záporně i kladně. Vydává se za dvacítiletého, ačkoliv je mu, jak pravíte, šestadevadesát, namlouvá si stále ženské, snad několik najednou, tančí jazz, shimmy, foxtrot, tango, skáče jako clown, deklamuje verše, potlouká se s kytarou pod měsícem, ovšem že vytlouká také bary a dupárny... vyložený mythoman a pathomim. A pamatujte si, mladý muži, že já pokládám hysterii za projev mythomanie a pathomimie. Kdekoli najdete mythomana, všude je hysterie. Budete-li to mít na mysli, nikdy nezboudíte.

DR VĚŽNÍK (*vzlýchl se za řeči profesorovy na loži*): Já mythoman a pathomim? Já hysterik? Co to pleskáte za nesmysly, profesore?

PROF. VALNOHA (*přeslýchá s opovržením Věžníka jako blázna*).

DR OBERGEIST: Já jsem, pane profesore, nikdy nepochyboval o správnosti téhle vaší theorie.

PROF. VALNOHA: A pak, příteli, netraktujte ho hypnotismem. Nevěřte Babinskému, že hysterie a hypnotismus jsou dva projevy týchž tendencí. Toho Babinského si vůbec vyndejte z hlavy.

DR OBERGEIST: Já již dávno na něj, pane profesore, nepřisáhám.

DR VĚŽNÍK: Ty lotře! Vždyť to bylo tvé božstvo, a teď ho zapíráš?

PROF. VALNOHA (*přeslýchá i nyní Věžníka s opovržením jako blázna*): Pamatujte si, co vám říká váš starý učitel, totiž že hysterikové jsou málo hypnotisabl a že objekti, kteří jsou hypnotisabl, neukazují pravidelně žádných projevů hysterie. Udělejte o něm (*posun bradou*) obyčejnou popisnou práci — za víc taky nestojí...

DR VĚŽNÍK: Padouchu!

PROF. VALNOHA (*pokračuje*): ...v níž právě jeho mythomanií a pathomimii prokážete jako typicky hysterické. A dost. Dost, povídám vám. Vy podáte prostě příspěvek k *mojí* generalisaci o totožnosti hysterie a mythomanie.

DR OBERGEIST (*uklání se*): K službám, pane profesore! Vždyť já

na té své generalisaci nikdy netrval. Nabízel jsem vám vždycky, že ji obřežu, jak si ráčíte přát.

DR VĚŽNÍK: Hanba ti! Konec s tebou! Pohřbil jsi se.

PROF. VALNOHA (*vyláhne z kapsy polírský metr*): Podívejte se, kamaráde. Já vám dovoluji zatím jen pět centimetrů generalisace. Až budete mimořádný profesor, povolím vám padesát; a jako řádný, zgeneralisujte si celý metr. To jsou moje zásady. Od těch, pane, profesor Valnoha neustoupí ani o milimetr.

DR OBERGEIST: Miloval jsem a ctil jsem vždycky muže pevných zásad.

DR VĚŽNÍK: Protože jsi sám chameleon, vid'?

PROF. VALNOHA: Snažte se, prozatím, jen dobře pozorovat a popisovat. Já chci vychovávat jen dobré pozorovatele, nic víc. Žádné blázny, fantasy, filosofy. A jen dobrého pozorovatele pustím za docenta na katedru.

DR OBERGEIST: To jsou opravdu zdravé zásady; mně vždycky imponovaly.

PROF. VALNOHA: Není to tak lehké, jak se vám zdá. Ale až se cvičíte v pozorování, stačí vám jediný pohled na takový objekt jako ten zde a víte hned všecko. Jeho minulost, přítomnost, budoucnost. Nemusil jste mně nic říkat a já bych vám byl sám o něm všecko pověděl. Zřejmě fantasticky prolhané, histrionské individuum. Degenerovanec. Spontánní somnambul. Napolo zodpovědný. Oblouzenec pansexualistický. Skončí tím, že bude zdvihát sukně patníkům a podstavce svítlen na ulicích bude pokládat za baletky.

DR VĚŽNÍK (*vyskočí z lože a žene se po prof. Valnohovi*): Teď toho mám dost!... Lotře! Nactiutrhači! Fantasto a blázne, žil-li kdy jaký!

PROF. VALNOHA: Co je s vámi, člověče? Vždyť vy jste jen věc, objekt, corpus vile. Experiment námi zřízený. Jdete si hned lehnout! Ve jméno vědy, jediné, pravé, vševládne, všemohoucí, všepředvídavé, přikazuji vám to já, její velekněz, profesor Valnoha.

DR VĚŽNÍK (*jede mu po hrdle*): Ten zlolajný chřtán ti brzy promáčknu. (*Rdousí ho. Zápasí spolu.*)

DR OBERGEIST: Člověče, uklidněte se! Jdete hned na lože! Zbláznil jste se? Což nevidíte, že mně ničíte akademickou kariéru?

DR VĚŽNÍK: Tak moci zničit nádvkem k ní i tebe, plaze. (*Jede mu laké po hrdle. Záhy se zmocní jednou rukou chřtánu Valnohova, druhou Obergeistova, cloumaje jimi.*)

DR OBERGEIST (*vymkne se mu s napětím všech sil, uskočí k okénku; vyrazí je a volá do ulice*): Pomoc! Věda je ohrožena! Objekt nás přepad! Naše věc nás vraždí! Pomoc! Pomoc!

OPONA

Jednání třetí

V městečku podkrkonošském na letním bytě dra Obergeista. Vpravo úpravný přízemní domek z červených cihel, za okny květiny v květináčích, prostřed zavřené dveře; divák vidí jen jeho podélný profil. Před ním dřevěná lávka. Sřřed a levou část scény tvoří záhony květinové, trávničky, keře, stromy štěpné i plané, zvláště několik krásných lip. Nalevo dřevěný plot zahrádky; v něm dvířka, jimiž se vchází ze silnice. Těsně před korunami lip jakési lešení na kozách, asi ve výši prvního patra domovního; vedou k němu s jedné strany dřevěné schody doslí ledabylé, zřejmě narychlo sbité. Na tomto lešení obdélníkového tvaru, zvící asi prostředního pokoje, prosté železné lože, dvě slaměné židle, noční stolek. Na loži dr Věžník v bílém prádle, přikryt lehkou přikrývkou. Vedle něho na židli sedí a plete punčochu Barbora Kováčková. Na zadní, užší stěně tohoto lešení příděláno prkno, jakého se užívá k odrazu při skoku do vody; vznáší se nad řekou, která obléká částečně zahradu. Šum vody slyšeti po celý třetí akt.

Jest o páté hodině výjimečně krásného odpoledne na konci září, slunce se chýlí k západu a osvětluje šikmými paprsky scénu.

DR OBERGEIST (*vyšel z domu napravo a zahleděl se na lešení*): Jak je?

KOVÁČKOVÁ: Před chvílí usnul. Ale nák se mně to nelíbí.

DR OBERGEIST: Tak pojdte trochu dolů, když usnul.

KOVÁČKOVÁ (*sejde a usedne vedle dra Obergeista na lavičku*): Leží na jedny straně, na bolesti si naříká, suše kašle, je rozpálený. A pořád fantazíruje. O samejch ženskejch.

DR OBERGEIST: Jmenuje je jmény?

KOVÁČKOVÁ: Menuje. Ani jim to hned říci nemůžu. Tak nák jako Eee... Evža... Hedva a Jiřina. Pořád se mu to míchá a mate. A vědi, že mne to mrzí. Vědi, když tak na něj koukám, že bych ho mohla mít ráda?

DR OBERGEIST: Ale jděte, jděte! To je k smíchu. Dáváte mu každé dvě hodiny ten ledový náčinek na levou stranu, tam, kam jsem vám ukázal?

KOVÁČKOVÁ: To jako umšlok? Dávám.

DR OBERGEIST: A ten lék taky?

KOVÁČKOVÁ: Meducinu taky. Vědi, pane doktor, voni sou moc učenej pán, nezazlívají mi to, ale já bych ho nenechávala furt na luftě. Dyť se celej nastudí. Člověk přeci už letítej. To nejní jako dvacítiletej.

DR OBERGEIST: Láry fáry. Není žádného nastuzení.

KOVÁČKOVÁ: Tak, voni tomu dali. A z čeho sou ty šecky nemoce: souchoťe a suchý loupání a kajhustn a zapálení plic a regma?

DR OBERGEIST: Z konstituce a ze špatné životosprávy.

KOVÁČKOVÁ: To jako že nechodějí lidi ke správě boží?

DR OBERGEIST: Ale ne. Že moc jedí a pijí, a samé škodlivé věci: moc masa a piva a vína a kořalky, černou kávu a silný čaj s rumem. Že moc kouří. Otravují se různými jedy.

KOVÁČKOVÁ: Ale dají pokoj. Voni se něco mejlejí. To se všechno chytí z cukluftu. Já, jak si chvílku někde sednu, kde to táhne... hned to mám v těle. A musím do postele, pod duchnu... a lipový te do sebe hodně horky. Vypotit se. Jinač bych to vodstonala.

DR OBERGEIST: A kde se tedy nastudil doktor Věžník?

KOVÁČKOVÁ: A to voni nevědi? Voni nevědi, že se pobláznil, pánbůh mi hřichy vodpust, za tou frajlinkou, co je tu z Prahy na luftě? Co zůstává u Nádvoříků?

DR OBERGEIST: Za Forejtovou myslíte?

KOVÁČKOVÁ: Už jo. Za tou, za tou. Už nebude jinač. A drápal on se za ní nahůry na kopec půl hodiny... Nic ho nemrzelo, že bylo rozmoklo po dešti. A tudle zas spad v noci do potoka, jak se minul lávky.

DR OBERGEIST (*hvízdne*): Tohle on že tedy tady tropí?

KOVÁČKOVÁ: Já neříkám, že je špatnej. Bůh chraň. Ta slečinka snad taky ne. Snad je to šecko jen tak untrholt. Ale nes jí tam tuhle balzaminky a špásoval s ní pod voknem. Voni tam nebyli sami, lidi je tam viděli. Von prej je to taky moc dobrej dochtor (*naznačí bradou Věžníka*). Měl prej velkou prachci. Až na druhou stranu, jako do Prajska, prej ho volali. A je moc milej.

Vědi, že bych ho mohla mít ráda? Má něco ve vočích a tudle (*naznačí rty*) jako můj nebožtík, když bejval mladej.

DR OBERGEIST: Tohle je podívaná pro bohy. Snad se do něho zamiluje ještě postel, na níž líhá, a židlice, na níž sedá.

KOVÁČKOVÁ: Já bych moc ráda, dyby neumřel. Tak si myslím, že by mne ani pak svět netěšil. Já bejt na jejich místě... já bych mu nechala pustit žilou. Tamhle felčar z Posádkova pouští, když má někdo bolesti v žebrách nebo když plivá krvavy; a každej eště z toho vyšel.

DR OBERGEIST: Strašní lidé. Oni mne budou učit léčit pleuritidy. Ale, matko, vždyť já opravuji v Praze profesory.

KOVÁČKOVÁ: No jo, copak vo to. Voni profesori taky nic nevědí. Jako tuhle starej Macoun šel do Prahy... jako do špitálu. Udělal se mu na krku... v zadu... v zášijku nežid; jako slepičí vejce byl velkej. A voni mu to tam rozřízli a za dva dni byl hin. Zjedovatěla se mu krev vod toho. Jo, profesori, ty to umějí. Jak vidějí chudyho člověka, hned si řeknou: Počkej, tebe dostanu na prkno. A prodaji z něj pak kosti. Voni prej je ve špitále vyvāřejí... jako ty hnāty lidsky; a pak to zas sesadějí na drāty a je z toho umrlec. A ty mladý dochoři se prej na tom učejí. Voni prej maji z toho velky peníze, jako za ty hnāty, ty profesori.

DR OBERGEIST: Ale, matko, to jsou povídačky pro děti. Že byste takovému tlachu věřila, vy, taková moudrá osoba.

KOVÁČKOVÁ: No, aťsi. Ale pravda je to přeci. Chudej člověk nejní těm pánům ani člověk. Já to znám, mně nic nenamluvějí. Zachāzejí s nim jako s vodpuštěním s tím hovadem... a často eště hůř...

DR OBERGEIST: Ale, matko, to bývalo snad za starých časů, ale není to teď. Nyní je věda lidumilná.

KOVÁČKOVÁ: Nevěřejí tomu. Chudej zůstane dycky chudej, až do skonání světa. A bohatej dycky ho překročí, aby se vo něj nezamazal. To už nepředěláme. Ale vědí co? Nenechāvaji ho (*naznačí bradou Věžníka*) na těch hambalkách. Daji ho do sednice. Dou, přeneseme ho hned. Bojím se vo něj. Já bych ho mohla mít ráda. Nesmějou se mně, bābě blāznivy. Já za to nemužu. Má takovy mily usmāní ve vočích... jako by tam eště boží sluníčko doutnalo, dyž už všude jinde je noc.

DR OBERGEIST: Nemějte starosti, matko! Než zapadne slunce, sneseme ho do pokoje. To je léčba sluncem a vzduchem. To je to nejlepší, co si můžete vymyslit pro nemocného. Zvlāště dnes! Je den tak teplý a pokojný jako v červnu.

KOVÁČKOVÁ: No, já nic neříkām. Copak pro zdravý, snad je to. Těm to neublíží. Ale nemocnej je nemocnej a patří do sednice; a pod duchnu.

(*Klepe se na zahradní vrátka.*)

BINKA: Haló. Haló. Jste doma, doktore?

DR OBERGEIST: Adsum. (*K dvírkām.*)

BINKA: Dobré odpoledne vinšuji. Mastodont prý se rozstonal; a prý na smrt. Je to pravda? V Praze to letí od úst k ústům. Přijel jsem sem dnes na skok za Jiřinou; a tak se vás chci zeptat jako kapacity lékařské, co o tom soudíte?

DR OBERGEIST: Hm... Vāžné je to. Což o to. Velmi vāžné. Ale ztracen posud není. Výsledek nemusí býti ještě letální. Myslím, že ho z toho přece vytāhnu.

BINKA: To nedělejte, příteli. Přišel jsem vás právě zcela formálně požádat jménem naší pojišťovny Čechie, akciová společnost s r. o., abyste ho v tom nechal. Už snad padesāt let bere ten netvor rentu na dožití: čtyřiadvacet tisíc korun ročně. Ten chlap pamatoval na zadní kolečka. Od svého padesātego roku, pravím vám. Není to nestoudnost?

DR OBERGEIST: Neshledāvām v tom zvlāštní nestoudnosti. Pojišťovny jsou přece od toho, aby zaopatřovaly svým klientům bezstarostné stāří; to je přece jejich účel. Vždyť se chlubíte, že jste podniky humānní.

BINKA: Ano, pane. Ale všeho s měrou! My jsme sice ústavy humānní, ale nehumānní jest hřešiti takto na naši humānnost. Ještě osm deset takových klientů, a naše pojišťovna jest ruinovāna; zhroutí se.

DR OBERGEIST: To má tak slabé nohy?

BINKA: Silné slabé, nevím; nesahal jsem jí na ně. Ale co vím, jest, že mne nepovyšují, poněvadž se vymlouvaji na malé příjmy a velké výdaje. A proč? Protože chodí po zemi lidé, kteří by měli býti již dávno pod ní. Což to nechāpete, ke všem čertům, že ten chlap porušuje nějaký základní zákon životní? Že ohrožuje, řekněme, životní provoz? Že začínā obstruovat život?

Že nás mladé prostě zavaluje a dusí svou překypělou životností?

DR OBERGEIST: Nevypravíte z Prahy, vy domněle mladí, zvláštní vlak s deputací, která by ho zdvořile požádala, aby se klidil?

BINKA: Nu, bylo by skoro na čase pomýšlet na něco podobného. Ale jestli by tu deputaci nevyhodil ze dveří, to se neví. Já bych aspoň v ní nechtěl být. Má síly za tři mladé. Kdyby nás tak shazoval se schodů... ne... rozhodně není to příjemná představa.

DR OBERGEIST: Ale jacípak jste to mladí, když se bojíte takového stařečka nad hrobem? Šestadevadesát mu už minulo.

BINKA: Stařečka? To je nezmar stále zelený. Něco nepodřezatelného, nerozkrajitelného, nerozdrobitelného, nespalitelného, nemořitelného. To není člověk. To je nějaký praživok. Dejte si na něho pozor, doktore.

DR OBERGEIST: Jak to?

BINKA: Nepochováte-li ho vy, pochová on vás.

DR OBERGEIST: To nemyslíte doopravdy?

BINKA: Už ano. Jen o tom uvažujte trochu. Žije prostě na úkor nás mladých. Jak můžeš žít vedle člověka, který ti vydýchá takřka všechno vzduch? Spase celou zemi kolem sebe? Vyssaje všechno slunečné teplo? Ani život, ani příroda nejsou nekonečné, nýbrž konečné. Ty jejich dary nám jsou odměřené. Aby on, velikán velikánovič, vyrostl ještě o pět metrů, musí řada mladých stromků vedle něho zakrnět. Musí zemřít několik mladých lidí. *Musí zemřít*, pane, pravím vám to já, dobrý statistický odborník Binka. Je to matematická nutnost, pane; dá se to vypočítat. Myslete jen o tom chvíli a dáte mně za pravdu.

DR OBERGEIST (*přemítá, čechraje si bradku*): Hm. Máte snad pravdu. Takhle jsem se na to posud nedíval. Rozhodně je to člověk, který porušuje jaksi zákony a řády přírody; začíná se jim vymykat, začíná je jaksi přerůstat. Hmm. Taková přebujelá individua jsou vždycky cosi povážlivého... cosi, co nemá být. Ani se stanoviska vědecké metodologie to nemá být, protože to znesnadňuje generalisaci. Je to přece jen neřest.

BINKA: A jak to, že se vůbec rozstonal? Vždyť je to malý zázrak.

Nikdo ho nepamatuje posud nemocného. To je vaše zásluha, což, doktůrku? Nedělal vy jste s ním nějaké čáry máry fuk... nějaké ty zašmodrchané čertovské experimenty na sakramenty? Jak tomu říkáte? Někaké to proti Smrti taženíčko, při němž se přichází o zdravíčko?

DR OBERGEIST (*pobouřen neúčlou Binkovou ke své osobě*): Vaše frivolnost a nevědomost, vašnosti, se velmi mýlí. To je vidět, že neumíte myslit medicínsky. Jste-li statistický odborník, jste zato v medicíně úplný ignorant. Naopak, kdyby byl podstoupil tenkrát Věžník před profesorem Valnouhou mou zdokonalenou pasivní psychotherapii, již jest možno populárně nazvatí tažením proti Smrti, bylo by dnes lépe s ním i se mnou.

BINKA: Jak to s vámi?

DR OBERGEIST: Já mohl býti již navržen za docenta svým profesorem Valnouhou a on se nemusil již báti Smrti. Takhle ho to teprve čeká.

BINKA: Mohl to míti již odbyto? Což? Bradou vzhůru? Byl by v tom tažení zůstal?

DR OBERGEIST (*vztekle*): Nesmysl! Tlach! Smrti se nemusil bát, poněvadž by se byl s ní seznámil ve stavu kataleptickém. Ale on se rozzuřil, vyskočil z lože, byl by málem starého uškrtil. Valnoha z toho týden ležel a já se mu bojím od té doby přijít na oči.

BINKA: A, pane, to je pěkná šlamastika.

DR OBERGEIST: A tak jsem udělal kříž nad svou akademickou kariérou. Přijel jsem sem, abych se poohlédl po nějakém domku se slunnou zahrádkou, abych začal tak na zkoušku s nějakým tím sanatoriem, třebaš z počátku sebemenším. Něčím se člověk živit musí. Zdejší krajina a podnebí jsou pro něco takového jako stvořeny.

BINKA: A co čert nechce? První váš klient zde je zase ten prokletý Věžník.

DR OBERGEIST: Ano. Neboť není zloby proti němu v srdci mém, ačkoliv mne tak těžce poškodil. Když se rozstonal — třeba vám totiž vědět, že spad do vody a se nastudil —

BINKA: Ale vždyť vy v nastuzení nevěříte?

DR OBERGEIST: To jest: v *tomto* případě onemocnění není je možno, abych tak řekl, absolutně vylučovati. Může být, že zde

výjimečně nastuzení připravuje úrodnou půdu pro specifické mikroorganismy.

BINKA: Hmm! Uplách jste mi. Dobrý forman na čtyráku obrátí.

DR OBERGEIST: Ujal jsem se ho tedy a začal jsem ho léčit svou zdonakonalenou methodou plenérovou: paprsky slunečními, vzduchem, kyselinou uhlíčitou stromy vydechovanou a tak dále... a tak dále... všechno ovšem v určitých přesných poměrech mnou stanovených a odměřovaných.

BINKA (*směje se*): Není to vaše samaritánství přece jen tajná msta?

DR OBERGEIST (*nechápe chvíli, pak se mu rozbřeskuje; vybuchne*): Vy ignorante, myslíte, že mně Věžník nějak překáží? Já že bych se ho chtěl zbavit? Proč? Ale vy, vy byste se měl mít před ním na pozoru! Nasadí vám parohy dříve, než se nadějete. Hahaha! To bude pak látka k tlachům a smíchu na půl roku pro pražské kavárny a salony. On, stařec šestadevadesátiletý, vám, jinochovi osmadvacitiletému...

BINKA (*žene se po něm*): Co to tlacháte? On že by mně mohl odloudit Jiřinu?

DR OBERGEIST: Už ano, velectěný statistiku a matematiku. To je taky jedna taková matematická nutnost, s níž jste nepočítal. Pamatujte si to tedy pro všechny případy životní jako matematický axiom: kdykoli a kdekoli necháte doktora Věžníka s šestnáctiletou dívkou — ať ve společnosti, ať o samotě, ať ve dne, ať v noci —, zamiluje se do něho, dříve než si to uvědomíte. Vidíte, že je tomu tak, paní Kováčková?

KOVÁČKOVÁ: No... jako ta slečinka z Prahy? No... von je to snad víc untrholt... Voni se tak trochu spolu škádleji.

BINKA: Dost! Dost! Tohle by mně ještě scházelo. (*Prchá ze zahrady.*)

DR OBERGEIST: Poroučím se, velectěný. Já ti dám tropiti si blázny z mých léčebných method. Hloupé je to jako farářovy boty a otíralo by se to o medicinu.

DR VĚŽNÍK (*procíl a zdvihá se na loži*): Doktore? Asistente? Kde jste?

DR OBERGEIST (*stoupá k němu na ležení*): Zde, zde! Hned! Ležte přece klidně, člověče. Vždyť vás to zabije. Jakživ jsem neviděl takového nepokojného pacienta. Myslí stále, že je mu dvacet.

DR VĚŽNÍK: Není zde Jiřina? Stále se mně zdá, že slyším její libezný hlas. Má hlas jako nejkrásnější kremonské housle. Teuté zlaté. A do toho její drobný zvonečkový smích! Zní mně to jako pošetilé bláznovství lásky... jako nejspanilejší Mozartova kantiléna do těžkých snů mé staré zakouřené lebky. Neviděl jste Jiřinu, asistente?

DR OBERGEIST: Jiřinu? Vem vás rohatý s tou vaší věčnou erotikou. To vám nedají ty ženské pokoj ani ve smr... (*zarazí se*) ...ani v těžké nemoci? Vždyť prý to máte všechno z toho, že se touláte v nocích za děvčaty?

DR VĚŽNÍK: A za kým se mám toulat? Snad ne za hochy?

DR OBERGEIST: Ne... to taky ne. Pederastií byste si taky neposloužil. Máte být vůbec večer hezky doma. Jste už starý pán a pro ty platí pravidlo: v devět hodin večer šálek čaje s mlékem a nějaký ten cake k tomu a o desáté všechny vášně hezky do šatníku a umraveně tělo do postele.

DR VĚŽNÍK: Mýlíte se, nejsem starý. Cítil jsem se v poslední době mladší a svěžeji než kdy předtím. A kdybych i byl! Raději bych zahynul na bojišti než zde v posteli.

DR OBERGEIST: Mínete bojiště lásky? Padnout poražen mrtvicí na tělo krásné milující dívky?

DR VĚŽNÍK: I tak by bylo tisíckrát líp než krepírovat zde, přemět vašich nových teorií, method, hypothes, fantasií a experimentů. Po prvé jsem vám unikl. Nyní jsem však padl nahý do jámy medvědí. Vydán vám na milost a nemilost.

DR OBERGEIST: Nebojte se! Já již svých velikých směrotvorných experimentů zanechal. Vystřízlivěl jsem ze svého vědeckého romantismu, díky vám a Valnohovi. Teď nebudu provádět nic než docela nepatrnou sanatorní praxi na fysiatickém podkladě. Trochu toho plenéru, riklianismu a priesnitzovství. Je to ještě jak tak v módě a krámk snad bude prosperovat.

DR VĚŽNÍK: Obřezal jste tedy ty své směrotvorné generalisace důkladně... až po sám dřík. Nebo lépe: zakroutil jste jim krkem. Přistříhl jste tak důkladně křídla té své obraznosti, že nemůže již vůbec létat.

DR OBERGEIST: Ano, brzy bude z ní jen slepice, která se shání po nějakém tom zrníčku.

DR VĚŽNÍK: A se mnou je to, asistente, právě naopak. Vaše sny

se scvrkly do rozměrů skoro mikroskopických, moje se rozrůstají a bují tak divoce, že jim brzy nepostačí celý makrokosmos. Jsme protinožci.

DR OBERGEIST: Proto se doplňujeme.

DR VĚZŇÍK: Také odpuzujeme. Ale co to tlacháme stále za zbytečnosti...

DR OBERGEIST: ... a zapomínáme na jediné důležité: a to je ležet hezky tiše a nemluvit...

DR VĚZŇÍK: Ó ne, ne, ne! To je Jiřina Forejtová. Šílím touhou po Jiřině. Umírám touhou po Jiřině. Přiveďte mně sem, asistente, Jiřinu nebo mne rovnou zabte. Tamhleto mně nepomůže (*smete se stolku lahvičku s lékem*) ... ani tohleto (*rve se sebe ledový náčinek*)..., ani ty všechny vaše paprsky sluneční, marťovské, neptunské, saturnské... X, Y, Z s desítkami číslicemi římskými a dvacítkami arabskými a odnožemi od alfy až do lambdy... a jak se to celé pekelné mámení jmenuje.

DR OBERGEIST (*krolí jej*): Jste zticha! Lehnete si hned! Za nic takhle neručím.

DR VĚZŇÍK: Nelehnu! Sper to kat! Žít se mně chce, a ne zmirat v objetí té vaší ledové panny Vědy... Jsem syt té vaší nastuzené léčby.

DR OBERGEIST: Rouhači! Budete hned zticha!

DR VĚZŇÍK: Žáru je mně třeba! Krásy! Mládí! Velikého opojení vrchovatou čiší života. Objekt širého jako prolomená jarní obloha. Žhavého jako vítr východní. Polibků rtů karmínovějších než červánky nad bouřlivými západy dubnovými.

DR OBERGEIST (*chce mu ucpati ústa dlaní*).

DR VĚZŇÍK (*odstrčí ho*): Vari, aby to nedopadlo s vámi jako kdysi s Valnouhou, tam u vás v Dejvicích.

DR OBERGEIST (*odstupuje od něho*): Co si s ním počít? Je to maělström vášní. Tornado. Cyklon. (*Ruce mu klesnou podél těla.*) Zde se nedá nic dělat.

DR VĚZŇÍK (*rozkřikne se na Kováčkovou*): Mé nové šaty sem! Mám je ve svém pokojíku v almaře v levém rohu. A láhev nejlepšího starého vína, co má doktor ve sklepě. A dvě — ne, tři sklenice k tomu. A všechno hezky rychle... Nemám mnoho času nazbyt.

KOVÁČKOVÁ (*vzhlédne lázavě k Obergeistovi*): Mám ho poslechnout, pane dochtor?

DR OBERGEIST (*krčí rameny*): Nezbyvá nic jiného. Ostatně trochu alkoholu mu neuškodí; a mnoho mu pít nedovolím.

KOVÁČKOVÁ (*odchází do domku vpravo, kývajíc zdlouha hlavou*).

DR VĚZŇÍK: A nyní dojděte pro Jiřinu! Asistente, proboha vás prosím. Udělejte mně to k vůli. Nezmařte mně mou poslední radost. Vyřídte jí prosbu umírajícího... prosbu o poslední úlevu někomu, kdo stojí pod šibenicí.

DR OBERGEIST: Dobrá. Dejme tomu, že svolím a že vám přivedu Jiřinu. A co vy? Za hodinu budete snad chtít Evžu nebo Hedvu nebo obě dvě. A zítra snad Pepitu a Adu a Bětu a Kaťu... a což vím kterou všechnu. Jste nedopočitatelný. Jste stížen jakousi elephantiasí erotiky. Pravdu měl před chvílí Binka. Ano, začínáte se již vymykat řádům přírody. Přerůstáte již svět a život. Začíná to být s vámi navýsost povážlivé. Brzy vám snad nepostačí ženy celého světa.

DR VĚZŇÍK (*zadumčivě*): Budete chtít Evžu nebo Hedvu nebo obě dvě, řekl jste před chvílí. Zavčas mně to připomínáte. Sotva se mně vynořila v mysli Jiřina, hned jsem cítil jakousi palčivou bolest u srdce... široko rozlitou. Vy jste jí dal jméno a tvar. Ano, schází mně i Evža i Hedva. Bez nich by mé štěstí bylo nedokonalé. Mohu nyní milovati jen ve čtyřech.

DR OBERGEIST (*spráskne ruce*): Můj ty otče nebeský! Nač všechno si tenhle člověk netroufá! V jeho věku! Držte mne, nebo se skácím!

DR VĚZŇÍK: Od šesti měsíců zase jsem o tolik vyspěl. Bez těch tří mladých žen nemohu býti šťasten.

KOVÁČKOVÁ (*přináší v jedné ruce lahev vína, přes druhou přehozené šaty*): Tady je, co si přáli. (*Sestoupí zase s lešení, usadí se na lavičku před domem, plele punčochu.*)

DR OBERGEIST: Bez těch tří mladých žen nemůžete prý být šťasten! Vás obšťastňovat, to je perné řemeslo. Ten pánbůh, který by to doved, se posud nenarodil. Človče, vy byste utahal deset pánbůhů. Ani ti by nestačili vyhovovat vašim přáním a choutkám.

DR VĚZŇÍK: Ano, začíná to být stále složitější a mučivější. Nejdříve se musím domoci individuální lásky u Jiřiny; pak teprve se mohu pokusit o to, pohnouti ji k té vyšší: společné a uvědo-

měle spolupracující s Evžou a Hedvou. A uvažte: o tuhle vyšší se to vždycky rozbije.

DR OBERGEIST: To je opravdu zvláštní. Není ta domněle vyšší náhodou přece jen nižší?

DR VĚŽNÍK: Nikterak, asistente. Naprosto ne. Již proto ne, že je ženám i mužům těžce dostupna, ano, možno říci, posud úplně nedostupna. Mne chce milovat každá z nich o sobě: i Evža i Hedva i Jiřina...

DR OBERGEIST: Nechlubíte se trochu?

DR VĚŽNÍK: Co bych z toho měl? Přesvědčíte se možná, že nelžu.

DR OBERGEIST: Nu, konečně... Ženy mívají rády monstra.

DR VĚŽNÍK: Ale společně, ve dvou, nechtějí mne milovat ani Evža, ani Hedva; a bojím se, ve třech, nebude mne chtít milovati ani Jiřina. A Evža a Hedva jsou přece tak inteligentní, ale tohleto ne a ne pochopit. Ne a ne ty dvě se spolu zharmonisovat... raději se rozejdou a rozderou mi srdce. (*Sténá.*) Óóó... té bolesti zde, asistente. V Dantově Pekle není větší.

DR OBERGEIST: A přiděláváte si sám nových. Hledte, stará rána není zahojena a vy do ní vtínáte novou. Jiřinu! Vy šílenče, žil-li kdy který pod sluncem i pod měsícem!

DR VĚŽNÍK: Ano, jsem nesyta: štěstí, lásky, bolesti... Nedopilec z poháru světa, krásy, síly. Každou číši do dna a hned zase novou! Teď vidím teprve, jak jsem stále předbíhal život, celý svůj věk. A jak jsem tím trpěl. Nepostačí, nepostačí touze mojí dračí! To mne ničí. Proto úpím a sténám. To mne sklátí do hrobu, a ne nějaká ta vaše všivá pleuritida. Proto se mně chce zemřít. Jsem syt toho nerovného boje, z něhož odnáším jen rány, rány, rány. (*Nalil si sklenici vína a rázem ji do sebe obrátil.*)

DR OBERGEIST (*jede mu pozdě po ruce*): Pomalu, kamaráde, pomalu. Takhle byste byl brzy hotov, a to není ani ve vašem, ani v mém programu.

DR VĚŽNÍK: Což! O den dřív nebo pozděj, je to již všechno jedno. (*Slyšel klepání na dvířka zahradní.*)

KOVÁČKOVÁ: Pane dochtor, nákej pán se sem dobejvá.

DR OBERGEIST (*vyskočí a zhlédne prof. Valnohu*): Ježíši, profesor Valnoha.

DR VĚŽNÍK (*chce také vstát a jíti prof. Valnohovi v ústrety*).

DR OBERGEIST: Ne. Ne. Ležte! To nejvíc profesor Valnoha nenávidí, když se pacient hýbe. Již jednou jste mi zkazil kariéru... (*Sbíhá spěšně po schodech a řítí se k vrátkům.*)

PROF. VALNOHA (*v turistickém dresu*): Áá, tady je kujón. Zas něco extra. Tenkrát v Dejvicích bydlil v holubníku, teď zase lustgarten...

DR OBERGEIST (*olvírá mu*): Má nejhlubší poklona, pane profesore. Té cti tomu domu... Kde se tu berete?

PROF. VALNOHA: Nu, jsem tu na výletě. Děláme exkursi do Krkonoš. Tak ji chci začít z toho vašeho hnízda. A když jsem již jednou tady a slyším, že zde ordinuje ten wunderdokter, nemohu se na něj nepodívat. Co jste tak náhle zmizel z Prahy? Mir nix, tir nix, ani se neporoučí svému učiteli.

DR OBERGEIST: Myslí jsem, že jste na mne zanevřel, pane profesore, po tom posledním nezdařeném experimentu v Dejvicích.

PROF. VALNOHA: To jako tenkrát, když se nám ten objekt vzbouřil a když by mne byl málem uskrtil? Nu, na takové žerty musí být psychiatr zvyklý. Ale sílu vám ten chlap měl! Jakživ mne v životě nikdo tak nepřiškrtil!

DR OBERGEIST: A pak jsem slyšel, že jsem upad u vás v nemilost. Prý jste si našel nového asistenta. Řekl jsem si: Sloužil jsi věrně, ctil jsi věrně, miloval jsi věrně... a takovou jsi vzal odměnu.

PROF. VALNOHA: Ale šel, chlapečku. On je hned celý podebraný. Šel sem, ať mu pofoukám prstíček. (*Hromollucky.*) Jakýpak to chcete být medikus, když vás všechno srazí hned k zemi? To musíte vydržet jiné rány než špatné nálady profesora Valnohy. (*Ukazuje na lešení.*) Co to tu máte za hasičskou parádu?

DR OBERGEIST: To je, prosím, lešení pro léčbu sluncem a vzduchem. A vzadu to má prkno, aby v létě prosluněný pacient mohl se kdykoli ochladit skokem do vody.

PROF. VALNOHA: Ještě jste nenechal těch hloupostí? Stále ještě trojčíte? Držte se kliniky. Dělejte dobrá pozorování zajímavých případů a jasně a přesně je popište. Víc se od vás nežádá. Ale ne! Takovou vyzkoušenou užitečnou věc... ne... to jim nevoní. Ale kde je nějaké cizí bláznovství, hned se po tom opičí.

DR OBERGEIST: Račte dovolit, ale sám jste napsal, že pobyt na

teplém čerstvém vzduchu snižuje horečku a zkracuje její průběh. Domníval jsem se tedy, že jdu vašimi stopami, když...

PROF. VALNOHA: Nu, když jsem to napsal, je dobře. Pracujte tedy v mých stopách dál. To vám nemůže nikdy škodit.

DR OBERGEIST: A pokud se té kliniky týče, jak mohu na ní pracovat, když jsem byl odtamtud vypuzen tím bídným a lživým udavačem doktorem Houžvičkou?

PROF. VALNOHA: O tom mně ani nemluvte. Cítit ho nemohu. Ten si u mě pořádně rozlil ocet. Domníval jsem se, že vy jste blázen a on rozumný člověk, ale zmýlil jsem se šeredně. Vy jste sice také blázen, ale on je blázen mnohem horší. (*Vyndá z kábatu časopis a rozvírá ho před drem Obergeistem.*) Podívejte se! Znáte tohleto?

DR OBERGEIST (*vykřikne*): Můj článek! Moje charakteristika!

PROF. VALNOHA: Žádný váš článek, žádná vaše charakteristika! Co to zase fantazírujete? Je to poslední číslo Lékařské revue a otiskl tam ten hnidopich své rozumy o mně. Jakživ jsem nečet větších bot. Prý mám mentalitu jako Pierre Marie. On myslí, takový hnidopich, když řekne nebo napíše „mentalita“, že všichni padnou na břicho a budou paf. A že prý spojují vnitřní zkušenost s pozorováním, introspekci s experimentem. Takové nesmysly! Co je medikovi do vnitřní zkušenosti, co je mu po introspekci? To je pro ty filosofické vrtáky, ne pro nás, exaktní vědce. To bych si vyprosil, takovéhle neslušnosti! Kolegové se mně teď s tím smějí.

DR OBERGEIST: Jen co je pravda, je to drzý, neomalený subjekt.

PROF. VALNOHA: On myslí, když si takový Pierre Marie napíše roku dvacet dva do Presse médicale článek, že prý není vrozených a přeformovaných středisk řeči, že už je to svaté. A hned by na to přísahal nebo vzal jed. Že prý rozbil lokalisaci Broca-Charcotovu... Pomalu, chlapiku! Dvakrát měř a jednou řež! My prostě lokalisace potřebujeme... my medikové. A kdyby nám někdo nakrásně rozbil lokalisaci Broca-Charcotovu, my si uděláme jinou. Novou! Však se v tom směru už znova pracuje. Proč? Protože nemůžeme bez ní být. Že ano?

DR OBERGEIST: Nu, ovšem, ovšem; s lokalisací je hned všechno jasnější.

PROF. VALNOHA: Jasnější! Dobře jste řek. To je pravé slovo. Me-

dik chce mít všechno jasné. V mlhách ať si bloudí ti filosofičtí jankové. To oni by tak, kujóni. Nic určitého v medicíně! Všecko aby se houpalo ve vzduchu nebo v jejich fantasii. Ne... ne... Ten člověk mně nesmí na kliniku! Ne-smí! (*Pozdvihuje hůl.*) — A co to máte nahoře?

DR OBERGEIST (*v rozpacích*): Ale zase ten objekt z Dejvic.

PROF. VALNOHA (*hvízdne si*): Táák. A nebojíte se ho?

DR OBERGEIST: Dnes už je velmi zkrotlý.

DR VĚŽNÍK (*chce vyskočit, aby mu vylál, ale poslední chvíli se ovládne*).

DR OBERGEIST: Nechtěl by se pan profesor na něj podívat?

PROF. VALNOHA: Ne, ne... Dejte mně pokoj. Z toho chlapíka mám vítr. Mohl by mne srazit se schodů a to by se mně pak špatně lezlo na Sněžku. A to s ním chcete zas dělat nějaké hokus-pokusy?

DR OBERGEIST: Naprosto ne, pane profesore. (*Šeptem.*) Onemocněl. Pleuritis serofibrinosa. Vážný případ. Chtěl to přechodit a zhoršilo se to velmi. Kromě toho srdce nestojí za moc. Léčím jej.

PROF. VALNOHA: Tak vám přeji, kamaráde, hodně štěstí. A po prázdninách hned na kliniku! Na staré asistentké místo! A pracovat pilně pod mým vedením. (*Hrozí prstem.*) Pozorovat, pozorovat, pozorovat, třikrát pozorovat; zapisovat, zapisovat, zapisovat; třikrát zapisovat. Jen jednou mluvit. A hlavně: nic nemyslit! Pak budeme dobří kamarádi. (*Podává mu ruku, jde k vrátkům.*)

KOVÁČKOVÁ (*vstoupí mu do cesty*): Líběji vodpustit, jednostpane, že sem tak smělá...

DR OBERGEIST (*přerušuje ji*): Jděte pryč, osobo. Neplette se do cesty panu profesorovi.

PROF. VALNOHA: Ale nechte ji, kamaráde. Copak chcete, matko?

KOVÁČKOVÁ: Já se jich jen chtěla voptat, dyž voni sou teda ten slavnej profesor z Prahy, kdo vyváří ve špitále... jako tam v Praze... ty kosti těch chudejch, co tam umřeli a ke kerejm se nikdo nehlásí. Já mám v Praze synovce... jako vod bratra nebožtíkova syna... moc chudej je... taky už metařil... on chtěl bejt u nás pohodnej, ale nedostal to. Tak tedy sem si myslela, esli by se moh tak vobživít... jako u nich v tom

velkým špitále. Tam musí přeci bejt moc hnátů... dyž tam tolik lidu denně pomře. Jemu je všecko jedno, von je moc kurážnej. U nás krtkařil a chytal žáby a prodával stehýnka do města.

PROF. VALNOHA: Vy myslíte, matko, anatomii? S tím já nemám co dělat. Kostry tam preparují fiškusové a sluhové. To já jsem někde docela jinde. Na klinice. Sbohem. *(Odchází.)*

DR OBERGEIST *(doprovází ho před vrátka)*: Uctivý sluha, pane profesore!

PROF. VALNOHA: Servus, kamaráde!

KOVÁČKOVÁ: To von si to nechce pustit. Depak aby bohatej chudymu kůrku chleba vodstoupil. *(Usedá znova na lavičku a plete.)*

DR OBERGEIST *(vpouští Binku a sl. Forejtovou, kteří se rozčileně hádají)*.

BINKA: Zůstaň! Nechoď tam. Nechci tě více znát, vkročíš-li do téhle zahrady, půjdeš-li k tomu starému Rybrcoulovi.

JIŘINA FOREJTOVÁ: A vkročím! A půjdu! Přejedl jsi se mně s tou svou statistikou a matematickou nutností hůř než věčná vepřová s knedlíkem a zelím. Nech mne! Dej mně pokoj! Nestojím o tebe.

DR OBERGEIST: Měl jsem pravdu nebo ne? Vidíte, vy poštilče. Ještě vás všechny vyhází ze sedla. Snad i tu kupčuchu Pliskařovou s třemi domy by získal...

DR VĚŽNÍK *(k sobě)*: Brrr...

DR OBERGEIST: ...kdyby o to stál. Zač stojí ta vaše matematická věda, když si nedovedete vypočítat ani tohleto? Já si to zesumíroval na prstech jedné ruky.

BINKA: Tak proč jsi přijímala mé dvoření?

JIŘINA FOREJTOVÁ: Proč? Jen ze zoufalství! Z čeho jiného? Do Věžníka, chceš-li vědět, jsem se zamilovala hned v zimě v Praze. Bruslili jsme spolu. Okouznil mne rázem svou elegancí... tak docela jinou, než je ta vaše elegance... vás salonních panáků. Vy jste vedle něho obchodní commis, kteří se dali v neděli vyžehlit, oholit, navonět. V jeho eleganci bylo něco zvláštního. Vtip, hra, smělost, rozmar. Jak on umí jen čarovně vyprávět! Rozený básník. A jak rytířský dovede být. Nebylo odpoledne na ledě, abych od něho byla nedostala kytičku fialek. Ale zmizel mi jednoho dne tak náhle, jako se kdysi objevil. Pak jsi

přišel ty. Mohla jsem se buď zabít, nebo musila jsem tu zoufalou prázdnotu dní něčím vyplnit. Trpěla jsem tě... trpěla, nic víc. A když jsem se zde na Vysoké znova setkala s ním, šla jsem za ním znova jako zmámená. Přitahuje mne, volá mne jako můj osud.

BINKA: Viš, že mu minulo šestadevadesát...

JIŘINA FOREJTOVÁ: Pomluvači! Kdo ví, jestli čtyřicet! Ale i kdyby mu bylo dvě stě, bude přece ještě vždycky mladší než ty a tobě podobní.

DR OBERGEIST: Tohle říká každá. Což má čarodějnou píšťalku, že vás láká za sebou?

JIŘINA FOREJTOVÁ: Patrně má něco, čeho nemáte vy ostatní. Má něco, co se nedá vymezit a co je přec víc než všechny věci hmotné. Je to obraznost? Je to poesie? Takt srdce? Vůně dobrodružství? Nevím. Vím jen, že toho nikdy nepochopíte vy, kteří chcete v životě všecko zvážít, změřit, spočítat, očmuchat, rozkuchat. Čím nás vábí Věžník, nezměříte nijakým metrem ani nezávážíte na nijakých vážkách. Také se to nedá strkat pod mikroskop ani do zkoumavek, pane asistente...

DR VĚŽNÍK *(vztýčí se na ležení a rozpráhá po ní ruce)*: Má princezna přišla ke mně. Vítejte, mé královské dítě! Moje ztracená radosti! Moje mládí! Mé slunce! Přišla jste se podívat na mne před mým koncem?

JIŘINA FOREJTOVÁ: Co to mluvíte, mistře? Proč mne tak zraňujete? Chcete, abych zešilela? Proč jste mně nevzkázal, že jste nemocen? Byla bych přišla ihned.

DR VĚŽNÍK: Svět vložil se nepřejícně mezi vás a mne, aby zmařil naši lásku. Žádal jsem asistenta, aby vám vyřídil mou poslední prosbu, ale on odmítl.

JIŘINA FOREJTOVÁ *(Obergeistovi)*: Jak je to ošklivé od vás, pane asistente.

DR VĚŽNÍK *(hodlá sestoupit s ležení k Jiřině)*.

DR OBERGEIST: Zůstanete nahoře! Ani krok dolů! Slyšíte! Chcete se zabít?

JIŘINA FOREJTOVÁ: Buďte kliden, mistře! Vystoupím k vám na to ležení, když vás již tam vězní ten lékařský šilenec. Nikdo a nic mne od vás již neodtrhne. Budu vás ošetřovat ve dne v noci, pokud se zcela neuzdravíte.

KOVÁČKOVÁ (*žárlivě*): Pomalu, slečinko. Vod toho sem tu já. Já se v tom líp vyznám než taková městská frajlinka.

JIŘINA FOREJTOVÁ: Vy jste, matko, již příliš stará. Měla byste si odpočinout.

KOVÁČKOVÁ: Ne... ne... já ještě něco vydržím.

JIŘINA FOREJTOVÁ: Tedy se budeme střídat? Ujednáno?

KOVÁČKOVÁ (*zavrčí*): Radši ne. Já nemám ráda holporty.

DR OBERGEIST: No, tohle se povedlo. Podívaná pro bohy. Teď se spolu ještě seperou, která ho má ošetřovat. Což je svět obrácen vzhůru nohama? Snad židle bude žárlit na židli, že se posadil na tu druhou, a ne na ni?

DR VĚŽNÍK: Mlčte, asistente! Nerouhejte se! Spíše se těšte z toho zázraku. Zde se učte té nové metodě léčebné, již tak dlouho a tak marně hledáte. Slyším hlas své princezny, a hle, okovy mé nemoci v něm roztály a rázem se mne spadly. Jsem mlád a svěží, jako by mně bylo dvacet. Tohle byste, asistente, měl ordinovat všem svým nemocným. Honem! Vemte mou radost a udělejte z ní serum a vstříkujte ji lidem pod kůži. Za minutu budou jim šlehat z očí plameny a za dvě jim narostou křídla.

JIŘINA FOREJTOVÁ (*vystupuje k Věžníkovi*).

BINKA (*v šileném vzteku*): Zastřelím ho. Zastřelím ji. Vždyť je to proti přírodě, proti bohu i... což já vím, proti čemu všemu. Ten chlap obrací světový pořádek naruby. Jak se může na to bůh klidně dívat?

KOVÁČKOVÁ (*pokřičovala se*): Na ně by se neměl pánbů dívat, to je pravda. Ale tohohle vraha neměl by taky dyl poslouchat. Jakživa jsem neviděla takovou spoušť lidskou.

JIŘINA FOREJTOVÁ (*již s lešením*): A vidíš, dívá se na nás a žehná nám svým nejlaskavějším úsměvem. Kdežto tebe i s těmi tvými statistickými tabulkami posedá již několik let čert a odklidí tě jednou do své nudné kanceláře pekelné. Tam budeš na věky věkův vypočítávat renty podagrickým dáblům.

BINKA (*rozbíhá se k lešení*): Prokletá! Srazím tě dolů!

DR VĚŽNÍK (*slaví se hned před Jiřinu*): Jen pojďte! Dám vám knock out, že se z něho týden nevzpamatujete.

DR OBERGEIST (*zadržuje Binku*): Uklidněte se, kamaráde. (*Věžníkovi.*) Uklidněte se oba. Žádné násilí. To si vyprošuji. Věda jest proti každému násilí. A zde jste na vědecké půdě. Nesmíte

na to zapomínat. (*Vypne hrud.*) Ano, do jisté míry na půdě universitní.

JIŘINA FOREJTOVÁ (*Věžníkovi*): Můj rytíři! Jak jsem šťastna pod vaší záštitou!

(*Buší se na dvířka.*)

DR OBERGEIST (*otvírá*): To jsi ty, Hedvo? Kde se zde bereš?

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Ano, Alberte, já. Slyším, že se vážně roztáhl doktor Věžník a že jej léčíš. Jak je s ním? Nemohu si odpustit, že jsem k němu nebyla naposledy dosti vlídná. Boli to ve vzpomínce víc a víc: důkaz, že tu je nějaké zásadní pochybení. Stále si vyčítám: nejoriginálnější člověk, s nímž jsi se v životě setkala, a nedocenilas ho. A mučí to tím víc, vzpomenu-li si, (*s pointou*) kolik hlupáků a slabochů jsem přecenila.

DR OBERGEIST (*podrážděn*): I ty! Ty, které jsme říkali Pallas Athéné, propadáš tomu bláznovství? Což ani moudrost od něho nechrání? Což je také epidemie šílenství? A šíří se vzduchem? Věru, stálo by to za lékařskou studii: jak přeskakuje duševní náказа ze ženy na ženu jako chřipka nebo spalničky...

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Zachovej se! Tupost ovšem nemusí přeskakovat z muže na muže, poněvadž v ní vezíte ty a tobě podobní až po hlavu. Moudrost... Co myslíš, že je moudrost? Mně je moudrost cítiti život jemněji než druzí, uhádnouti jeho pramen, milovati jej vášnivěji než druzí. A proto vím, že v něm, ve Věžníkovi, tryská život, a ne ve vás... (*Ukáže na Obergeista a Binku.*)

BINKA: Svět se zbláznil. Dědek stůně a mladé ženy tlačí se kolem jeho postele, aby ho ošetřovaly. Ben Akibo, to zde opravdu posud nebylo.

KOVÁČKOVÁ (*zaláhne ho za rukáv*): Nerozčilujou se pořád, mladej pane. Dou si sednout ke mně na lavičku a netrucujou pořád. Dyž se tak na nich zadívám, rozumím, proč jim dala ta jejich jako košem. Nehněvají se na mne, ale sou strašně vošklivej v těch brejličkách... takovej zeschlej a scvrklej jako stará švestka. To je pan dochtor Věžník vedle nich jinej chlapík. Chlapec jako lusk.

BINKA: Ještě vy! I tenhle tvor se mně bude posmívat.

KOVÁČKOVÁ: Nic ve zly, voni za to nemužou, že tam nebyli, když

pánbůh krásu rozdával. (*Strká ho k lavičce.*) Sednou si tuhle se mnou. Já jim nenechám ublížit. Nic se neboje. A podržeji mně bavlno, aby jednou v životě taky něco pořádného dělali. Musím si svinout nový klubko, stary mně došlo. (*Dostřkala ho k lavičce a vložila mu na ruce pásmo bavlny, kleré svíjí.*)

BINKA (*mručí v rozpacích*): Nu... nu dobrá, aspoň budu odtud lépe vidět, co tropí ti dva tam nahoře.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*Obergeistovi*): Veď mne k Věžníkovi.

DR OBERGEIST: Musíš nahoru. Sem na lešení.

DR VĚŽNÍK (*rozpráhá ji ruce v ústrelly*): Ano, sem, sem, madono. Má krásu. Mé mládí. Má pýcho a slávo! Slyším váš teplý hlas plný pohody jako violu d'amour a taji v něm jako sněhová vločka ve slunci. Poslední vazby nemoci se mne padají. Jsem úplně mlád. Pučí mně křídla. Zalykám se radostí. Nemohu mluvit.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Můj doktore, jak jsem šťastna, že vás zas vidím. Pověst lhala. Není to s vámi tak zlé, jak se tvrdilo. Mám výčitky, že jsem vám naposledy křivdila; že jsem vám nerozuměla. Myslíla jsem zatím mnoho o tom vašem novém, vyšším pojetí lásky ve třech. O tom vašem ženském hudebním dvojzvuku. Mám chvíle, kdy vám dávám skoro za pravdu; kdy se mi opravdu zdá, že láska ve vašem pojetí je vyšší než láska v pojetí starém: ten egoism ve dvou. Ta vaše láska blíží se snad pravé lásce altruistní: všelidské, kosmické, boží. Jen nevím ještě, jak ji uskutečňovat. O tom mám ještě mnoho pochyb. Ty si musíme dříve rozřešit.

JIRINA FOREJTOVÁ (*v nejvyšším údivu*): Co to je, mistře? Sním nebo bdím? Vždyť stejně blouznivě, stejnými skoro slovy vítal jste před chvílí mne! Což mne již nemilujete?

DR VĚŽNÍK: Mýlíte se, drahé dítě. Miluji vás stejně... ano tuto vteřinu ještě víc než před několika minutami: jednou vás, individuálně, ve vaší osobě, a po druhé vás jako složku toho vyššího dvojzvuku, nebo lépe trojzvuku. Poněvadž se automaticky zároveň s vámi vynořila mučivá touha po Evži. Jak to zde hoří, jak to zde pálí! Teprve v hudebním trojzvuku... v tom trojzvuku, v něž byste se zharmonisovaly v lásce k sobě i ke mně vy, Hedva a Evža, byl bych zcela šťasten. Pil bych jediným orgánem nejvyšší dokonalost krásy a něhy

ženské. Splýval bych skrze vás tři s božskou láskou, podstatou vesmíru.

JIRINA FOREJTOVÁ (*propuká v pláč*): Ale to všechno je strašlivě ošklivé. Vy jste mne podvedl. Proč jste mně to neřekl hned, že milujete mne i paní Evžu a slečnu Pistoriusovou? Bývala bych si vás vůbec nevšímalá. Nekompromitovala se s vámi!

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Ááá! Bělmo mi padá s očí. On se dostal za těch šest měsíců od harmonického dvojzvuku k trojzvuku. Nejdříve jsme to byly já a Evža; teď jsou to Evža, já a Jiřina. Vy hudební Turku! Vy harmonisátorský mormone! Vy majiteli ženského harému s harmonickým doprovodem sfér kosmických! S lyrickofilosofickou omáčkou! A buďte jisti, on pokročí ještě dál, neboť je v tomto směru do nekonečna schopný vývoje. Do nekonečna zdokonalitelný! Za dva měsíce to budeme Jiřina, já, Evža a snad ta kupčucha Plískalová. Ta vydá ovšem hned za dvě; to bude tedy hned hudební pěti-zvuk!

DR VĚŽNÍK: Brrr. Plískalová? Přisahám vám: nikdy.

DR OBERGEIST (*chechtá se*): Ten jim dal. Teď jsou nahrané. Tohle je kujón, a ne já! Toho by měl vidět starý Valnoha, aby věděl, co je to opravdový kujón.

BINKA (*Jiřině*): Dostala jsi výtopek. Tak se to patří na takové potřeštěné husy. Pořádný mužský, který to myslí vážně s holkou, jim nevoní; nad tím ohrnují nos. Chtějí mít něco romantického, nevšedního. Nějakého clowna, tatrmana, komedianta. Dobře. Heč. Teď to máš! (*Poskakuje radostí na lavici, až se mu vysmekne z rukou pásmo bavlny.*)

KOVÁČKOVÁ: Sedějí a nevtějí sebou. Dyť mně potrhají pásmo. Zvednou to hned!

BINKA (*nemá se k tomu*).

KOVÁČKOVÁ (*přísně*): Zvednou to hned!

BINKA (*shýbne se pro ně a nechá si je nastrčit na ruce*).

KOVÁČKOVÁ: To je vidět, zač stojeji. Směje se, když se druhymu přitrefí neštěstí. To dělají jen moc zly a hloupy lidi. Voni bejt muj syn nebo muj muž, byli by bit jako žito. Přece snad bych z nich eště něco vycepovala.

DR VĚŽNÍK: Ale, děti, to je nedorozumění. (*Pistoriusové.*) Vy, madono, jste mne již napolo pochopila. Jak se můžete tedy

nade mnou pohoršovat? Vy jste už napolo překročila tu hlubokou propast, která vede od 1 ke 2. Ode 2 ke 3 není než krůček.

HEDVA PISTORIUSOVÁ: Nu, jsem snad nedůsledná. Připouštím. Ale jsem člověk, žena, ne formulka v učebnici logiky. Udivil jste mne, vy netvore, ještě jednou, ale doufám, již naposledy. Bylo to tak důkladné, že jsem snad již navždy vyléčena z každého divení. Víím již, že jste nestvůra, a přece od vás čekám krotké jednání. Není to k smíchu? Víím, že jste vlk stepní, a já husa čekám, že budete způsobně ňafat a frkat jako salonní pinčlík s mašličkou na krku.

DR OBERGEIST: Marná řeč. Binka měl pravdu. Ten chlap je monstrum. Přerůstá přírodní zákony. Měli bychom se spojit a ubít ho. Země by nám byla za to vděčná. A taky věda. Překáží i jí. Pocuchá nám brzy každou generalisaci.

HEDVA PISTORIUSOVÁ (*Jiřině, která stále pláče*): Neplačte, Jiřinko! Váš omyl, i kdyby to byl omyl, ctí vás víc než tupá bezpečnost druhých, které se nikdy nevydaly v pokušení. Ponevadž mají místo srdce statistické tabulky. Stojíte za víc, než by za vás vůbec mohl dát ten přežvykavec cifer. (*Ukáže hlavou na Binku.*)

JIŘINA FOREJTOVÁ (*s naivní upřímností*): Ale já milovala Věžníka a miluji ho ještě. Proto pláči.

DR VĚŽNÍK (*celuje jí ruku*): Ale já vás, dítě, taky. Nade všecko, z celé duše, z celé mysli, ze vši síly. Přisahám vám, žádné jiné ženy na světě jsem víc nemiloval a nemiluji než vás.

(*Klepe se na vrátka.*)

DR OBERGEIST (*vpouští Evženi Strakošovou*): Vy, paní Strakošová?

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*vejde; na první pohled patrně, že je s úlečkem*): Ano, já, pane asistente. Je u vás doktor Věžník? Je prý s ním zle. Je to pravda? Neklamte mne. Muka jsem vystála, než jsem sem došla.

DR OBERGEIST: Zbytečně. Právě poslední hodinu nastal zcela patrný obrat k lepšímu, ne-li uzdravení úplné. Bude zdravější než kdy jindy. Moloděc. Na toho je beznoska krátká. Ten jí ještě několikrát vypálí rybník. Právě dnes se po třetí žení. Před chvílí v erotickém klání vymrštil ubohého Binku ze sedla;

spravuje si tamhle na lavici (*ukáže hlavou*) pošramocené údy a přiučuje se ženským ručním pracem.

EVŽA STRAKOŠOVÁ: To je dobře. To jsem šťastna. Cent mně spadl se srdce. Uvažte, můj duchovní otec. Vychovatel. Všecko, co mám, mám od něho. Co jsem, jsem jím. A kde jest? Vedte mě k němu!

DR OBERGEIST (*vystoupí po schodech na ležení*): Za mnou, paní! Zde jest!

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*za ním*).

DR VĚŽNÍK (*v radostném zajásání*): Tos ty, Evžo. Vítejte! (*Pohled ho poučí, že je těhotna. Zapoláci se pod ním, zhroulí se na židli.*) Opuště, nemohu ti podat ruku. Jsem slabší, než jsem myslel.

DR OBERGEIST (*přiskočí k němu*): Opravdu. Chvěje se na celém těle. Pot mu vyrazil na čele.

DR VĚŽNÍK (*vzchopí se*): Ne... ne. Neznepokojujte se. Je to jen chvilková slabost. Přejde to. (*S násilným klidem.*) Posad se, Evžo. A pověz, jak se máš?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Dobře, jen kdybyste vy byl zdrav. Muž vás pozdravuje. Má mnoho starostí o vás právě jako já.

DR VĚŽNÍK (*usměje se křivě*): Tak, děkuji. Tak se teď již lépe snášíte? Vaše manželství je sklíženo?

EVŽA STRAKOŠOVÁ: Musí být dobře, když není lépe. Sám jste mu mne tenkrát odevzdal... v onen jarní den v Dejvicích.

DR VĚŽNÍK: Máš pravdu. Ano, vzpomínám si. Mám teď tak špatnou paměť. (*S velikým napětím.*) Aaa, budeš mít brzy děťátko, jak vidím?

EVŽA STRAKOŠOVÁ (*zardí se*): Musíte mu být kmotrem, strýčkem.

DR VĚŽNÍK: Budu, holka, budu. Jen teď musíte všichni na chvílku odejít. I ty, Evžo. Jsem nesmírně slabý. Spat, spat se mi chce. (*Padá na lože.*) Sbohem, sbohem, má princezno!

DR OBERGEIST (*rozpiná mu šaty, přikrývá jej příkrývkou, ohmátává mu tep*): Opravdu, tep je nitkovitý. Musím povzbudit činnost srdce. Letím pro injekci. Na neštěstí mám to ještě v brašně v hostinci... volali mne tam dopoledne k nemocnému. Kováčková, přineste hned peřinu a zůstaňte pak u něho. Jsem zde ve dvou ve třech minutách. A dámy, vařte zatím černou kávu... tuhle v kuchyni... (*Ukazuje na dveře domku napravo.*)

Na plotně je vařič a upražená zrnková káva v plechové krabici.
Rychle! Rychle! (*Vyběhne zahradními dvířky.*)

EVŽA STRAKOŠOVÁ }
JIŘINA FOREJTOVÁ } (*vřítí se poděšeny do domku vpravo.*)
HEDVA PISTORIUSOVÁ }

KOVÁČKOVÁ (*upustila punčochu a ubíhá za Obergeistem zahradními vrátky*): Teď si zpomněl! Neříkala jsem to dávno? Nemocnej patří do sednice a pod duchnu. A já musím teprve pro ni domů, přes uličku. Ježíši Kriste!

(*Na scéně zůstal jen Binka. Sedi s ústy úžasem otevřenými, na ruce pásmo bavlny. Již za posledního výstupu nebe se stmívalo; nyní šero velmi pokročilé. Večernice zahořela na nebi.*)

ČERNÝ PÁN (*muž oděný pouze v černé triko, kráčí nejlehčím krokem, jako by se vznášel, k loži Věžníkovu*): Dobrý večer! Čas na cestu, brachu!

DR VĚŽNÍK (*vzlýčel se na loži*): Kdo jsi? Odkud přicházíš?

ČERNÝ PÁN: Z tvého nitra. Z tvé poslední touhy, které sám neznáš, které snad sám netušíš. Zahleď se dost hluboko do sebe... co nejhluběji; a nalezněš mne tam. Kdybys mne nebyl volal poslední svou skrytou vůlí, nebyl bych zde.

DR VĚŽNÍK: Vítej tedy! To jsi se zdvihl z těch černých vod bolesti, co se ve mně před chvílí slily?

ČERNÝ PÁN: I z těch, které se slévaly v tobě, krůpěj za krůpějí, celý dlouhý život.

DR VĚŽNÍK: A kam mne povedeš?

ČERNÝ PÁN: Tam, kde jich není! Tam, kam toužíš, aniž o tom víš.

DR VĚŽNÍK: K mému naplnění?

ČERNÝ PÁN: K tvému naplnění.

DR VĚŽNÍK: Abych byl celejší?

ČERNÝ PÁN: Abys byl celejší. Víš, jak ti zde v celosti bránili. Proč váháš? Čeho se bojíš? Byl jsi celý život myslitel. Víš, že slovo konec je jen výraz lidské omezenosti jako slovo začátek.

DR VĚŽNÍK: Máš pravdu. Nebojím se. (*Vstává z lože.*)

ČERNÝ PÁN: Zpřítomni si své dobré skutky a všecek strach s tebe spadne. Tisíce a desettisíce jsi jich vykonal. Jeden za ostatní: Evžu jsi vychoval jako princeznu ducha; mohl jsi ji podržet, ale vrátil jsi ji muži a rodině. Není to krásné?

DR VĚŽNÍK (*zakroulí hlavou; s hořkostí*): Ne! Pomlč o tom raději!

Bolí to i ve vzpomínce. (*Zahleď se na něho dlouze.*) Proč nejsi raději žena? Se ženou bych šel raději. (*Po chvílce.*) Ne! Ne! Již ne! Podej mi ruku.

ČERNÝ PÁN (*podá mu ruku*).

DR VĚŽNÍK: Jak je věrný její stisk. Ne, ženy nemají tak věrného stisku ruky. A pojďme již.

ČERNÝ PÁN: Učiniš pár kroků a jsi na okraji tohoto lešení! Pak snesou tě již okřídlené nohy... tytéž, které míval Hermes Psychopompos.

DR VĚŽNÍK: Padnout do propasti? Snést se do ní? Když je možno do ní skočit? Ne. Ustup stranou. Hleď, zde je prkno. Visí nad řekou. Skákávají odtud do ní plavci. Proč by nemohlo tentokrát sloužit za odraz ke skoku mezi hvězdy? Býval jsem v životě výborný skokan. Snad se mi podaří i tenhle poslední skok... na dálku i na výšku zároveň.

ČERNÝ PÁN: Budiž. Já se tedy rozběhnu a skočím první. Ty hned za mnou.

DR VĚŽNÍK: Ne, ne. Já první. (*Couvá asi deset kroků, pak se rozběhne, odrazí od prkna, vymrští se skokem do tmy. Černý pán couvne také asi deset kroků, rozběh, odraz od prkna, skok do tmy.*)

(*Zalím tma zalila zemi. Několik hvězd se rozhořelo na nebi. Několik vteřin hluboké úzkostné ticho.*)

HLAS ČERNÉHO PÁNA (*z pravé kulisy*): Dobřes dopadl?

HLAS DRA VĚŽNÍKA (*z levé kulisy*): Dobře. Rovnou do náruče boží. Krásně a svatě je mi. Děkuji ti.

HLAS ČERNÉHO PÁNA: Rádo se stalo.

OPONA